ធម្មសង្គហៈ

ការរួបរួមកងធម៌ជាពួកៗ

ព្រះពោធិវង្ស (វជិរប្បញ្ញោ **ហួត-តាត**)
ចាងហ្វាងពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ ព្រះសុរាម្រឹត និងអធិបតីក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក
រៀបរៀង

សំរាប់អ្នកសិក្សាធម្មវិន័យគ្រប់ថ្នាក់
ឯកសារសម្រាប់ធម្មកថិកទេសនា

បោះពុម្ពលើកទី ៣

រោងពុម្ព ខេមររដ្ឋ
លេខ ៥៤ វិថីកម្ពុជាក្រោម ក្រុងភ្នំពេញ
ព.ស.២៥០១ គ.ស.១៩៥៨

ធម្មសង្គហៈ

ការរួបរួមកងធម៌ជាពួកៗ

ព្រះពោធិវ័ង្ស **ហ. តាត**

ចាងហ្វាងសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់

រៀបរៀង

គណៈរដ្ឋមន្ត្រី និងព្រះសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ
បានយល់ព្រមហើយ

ព.ស.២៤៩៣ គ.ស.១៩៥០

សេចក្តីយល់ព្រម
របស់អ្នករៀបរៀងសៀវភៅនេះ

សៀវភៅធម្មសង្គហៈនេះ ពួកពុទ្ធបរិស័ទវត្តស្លាកែត ឃុំគគី ស្រុកកៀនស្វាយ (កណ្តាល) បាននិមន្តឱ្យរៀបរៀង លុះរៀបរៀងស្រេចហើយបានសុំអនុញ្ញាតបោះពុម្ពអំពីរាជការ កាលដែលរាជការបានអនុញ្ញាតហើយ ក៏បានបោះពុម្ពចែកដល់ពួកពុទ្ធបរិស័ទ ក្នុងឱកាសបុណ្យសម្ពោធឆ្លងទីសេនាសនៈ មានវិហារជាដើមជាដើមក្នុងវត្តស្លាកែត ។

តមក, មានបព្វជិត និងគ្រហស្ថជាច្រើនចង់បានសៀវភៅនេះមកទៅសិក្សា បានទៅសួររកឯរោងពុម្ពខេមររដ្ឋរឿយៗ ទើបរោងពុម្ពខេមររដ្ឋបានសុំសៀវភៅនេះអំពីខ្ញុំជាអ្នករៀបរៀង យកទៅចាត់ចែងបោះពុម្ពទុកបម្រុង ដល់អ្នកដែលត្រូវការជាវយកទៅរៀនសូត្រ ឱ្យបានសម្រេចតាមបំណង ។

ខ្ញុំក៏បានយល់ព្រមឱ្យរោងពុម្ពខេមររដ្ឋ បោះពុម្ពសៀវភៅនេះតាមសេចក្តីត្រូវការ ដោយសេចក្តីសង្ឃឹមថានឹងបានជាអាយុនៃព្រះពុទ្ធសាសនាតទៅក្នុងអនាគត ។

ព.ស.២៤៩២ ថ្ងៃ ២៩ សីហា ១៩៤៩

ព្រះពោធិវង្ស ហួត-តាត

ធម្មសង្គហៈ

ឯកកៈ ពួកធម៌មួយ

១-បមាទ សេចក្ដីប្រមាទ ជាកំពូលនៃអកុសលធម៌ទាំងពួង

១-អប្បមាទ សេចក្ដីមិនប្រមាទជាកំពូលនៃកុសលធម៌ទាំងពួង

១-មិច្ឆាទិដ្ឋិ សេចក្ដីយល់ឃើញខុស

១-សម្មាទិដ្ឋិ សេចក្ដីយល់ឃើញត្រូវ

១-សព្វេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា សត្វទាំងអស់រស់នៅបានដោយអាហារ ។

ទុកៈ ពួកធម៌ពីរ

ធម៌ ២ យ៉ាង

១-សង្ខតធម៌ ធម៌ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែងបាន

២-អសង្ខតធម៌ ធម៌ដែលបច្ច័យប្រជុំតាក់តែងមិនបាន

សង្ឃ ២ ពួក

១-សម្មតិសង្ឃ បានដល់ភិក្ខុបុថុជ្ជនតាំងពីចំនួន ៤ រូបឡើងទៅ

២-អរិយសង្ឃ បានដល់ព្រះអរិយសាវ័កទាំង ៤ គូ ។

មនុស្សអស្ចារ្យ ២ ពួក

១-ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ

២-ស្ដេចចក្រពត្តិ

ភូមិរបស់សប្បុរស ២ យ៉ាង

១-កតញ្ញូ អ្នកដឹងឧបការគុណដែលគេធ្វើចំពោះខ្លួន

២-កតវេទី អ្នកធ្វើតបឧបការគុណគេវិញ

បរិស័ទ ២ យ៉ាង

១-វគ្គាបរិសា បរិស័ទប្រកាន់ពួក

២-សមគ្គាបរិសា បរិស័ទព្រមព្រៀងគ្នា

ទោសគួរវៀរ ២ យ៉ាង

១-ទិដ្ឋធម្មិកវជ្ជៈ ទោសក្នុងបច្ចុប្បន្ន

២-សម្បរាយិកវជ្ជៈ ទោសក្នុងបរលោក

ធម៌ខ្មៅ ២ យ៉ាង

១-អហិរិកៈ មិនខ្មាសបាប

២-អនោត្តប្បៈ មិនរអែងខ្លាចបាប

ធម៌ស ២ យ៉ាង

១-ហិរិ ខ្មាសបាប

២-ឱត្តប្ប រអែងខ្លាចបាប

(ធម៌ស ២ យ៉ាងនេះ ហៅថា លោកបាលធម៌ក៏បាន)

កន្លែងសម្រាប់ទទួលមនុស្សទ្រុស្តសីល ២ យ៉ាង

១-និរយ នរក

២-តិរច្ឆានយោនិ កំណើតតិរច្ឆាន

កន្លែងសម្រាប់ទទួលមនុស្សមានសីល ២ យ៉ាង

១-ទេវៈ ស្ថានទេវតា

២-មនុស្ស ស្ថានមនុស្ស

សេចក្ដីសុខ ២ យ៉ាង

១-គិហិសុខ សេចក្ដីសុខរបស់គ្រហស្ថ

២-បព្វជ្ជាសុខ សេចក្ដីសុខក្នុងផ្នួស

សេចក្ដីសុខ ២ យ៉ាងទៀត

១-កាមសុខ សេចក្ដីក្នុងកាម

២-នេក្ខម្មសុខ សេចក្ដីសុខក្នុងការចេញចាកកាម

សេចក្ដីសុខ ២ យ៉ាងទៀត

១-សាសវសុខ សេចក្ដីប្រកបដោយអាសវៈ

២-អនាសវសុខ សេចក្ដីសុខឥតអាសវៈ

សេចក្ដីសុខ ២ យ៉ាងទៀត

១-កាយិកសុខ សេចក្ដីសុខកាយ

២-ចេតិកសុខ សេចក្ដីសុខចិត្ត

បុគ្គលរកបានដោយក្រ ២ យ៉ាង

១-បុព្វការី បុគ្គលអ្នកធ្វើឧបការៈមុន

២-កតញ្ញូកតវេទី បុគ្គលអ្នកដឹងឧបការៈដែលគេធ្វើហើយធ្វើតបឧបការៈគេវិញ ។

បច្ច័យនាំឱ្យកើតរាគៈ ២ យ៉ាង

១-សុភនិមិត្ត កំណត់នូវអារម្មណ៍ថាល្អ

២-អយោនិសោមនសិការ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយប្រាជ្ញា ។

បច្ច័យនាំឱ្យកើតទោសៈ ២ យ៉ាង

១-បដិឃនិមិត្ត កំណត់ទុកដោយសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់

២-អយោនិសោមនសិការ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយប្រាជ្ញា ។

ទាន ២ យ៉ាង

១-អាមិសទាន ឱ្យអាមិស

២-ធម្មទាន ឱ្យធម៌

ចាគៈ ២ យ៉ាង

១-អាមិសច្ចាគៈ លះអាមិស

២-ធម្មច្ចាគៈ លះធម៌

សង្គហៈ ២ យ៉ាង

១-អាមិសសង្គហៈ សង្គ្រោះដោយអាមិស

២-ធម្មសង្គហៈ សង្គ្រោះដោយធម៌

បដិសណ្ឋារៈ ២ យ៉ាង

១-អាមិសប្បដិសណ្ឋារៈ ទទួលរាក់ទាក់ដោយអាមិស

២-ធម្មប្បដិសណ្ឋារៈ ទទួលរាក់ទាក់ដោយធម៌

ឯសនា ការស្វែងរក ២ យ៉ាង

១-អាមិសេសនា ការស្វែងរកអាមិស

២-ធម្មេសនា ការស្វែងរកធម៌

បូជា ២ យ៉ាង

១-អាមិសបូជា បូជាដោយអាមិស

២-ធម្មបូជា បូជាដោយធម៌

សន្និច្ច័យ ការសន្សំ ២ យ៉ាង

១-អាមិសសន្និច្ចយ សន្សំអាមិស

២-ធម្មសន្និច្ចយ សន្សំធម៌

សន្និច្ច័យ ការសន្សំ ២ យ៉ាងទៀត

១-កម្មសន្និច្ចយ សន្សំកម្ម

២-បច្ចសន្និច្ចយ សន្សំបច្ច័យ

វិបត្តិ ២ យ៉ាង

១-សីលវិបត្តិ វិបត្តិសីល

២-ទិដ្ឋិវិបត្តិ វិបត្តិទិដ្ឋិ

សម្បទា ២ យ៉ាង

១-សីលសម្បទា បរិបូណ៌ដោយសីល
២-ទិដ្ឋិសម្បទា បរិបូណ៌ដោយទិដ្ឋិ

បំណងដែលលះបង់បានដោយក្រ ២ យ៉ាង

១-លាភាសា បំណងក្នុងលាភ
២-ជីវិតាសា បំណងក្នុងជីវិត

អន្តរាយ ២ យ៉ាង

១-បាកដបរិស្សយ អន្តរាយប្រាកដ
២-បដិច្ឆន្នបរិស្សយ អន្តរាយកំបាំង

ផ្លូវឆ្ងាយ ២ យ៉ាង

១-កន្តារទ្ធា ផ្លូវឆ្ងាយគឺកន្តារ (ផ្លូវឆ្ងាយដាច់ស្រយាល)
២-វដ្តទ្ធា ផ្លូវឆ្ងាយគឺវដ្តសង្សារ

បដិបទា ២ យ៉ាង

១-លាភាបនិសា សេចក្តីប្រតិបត្តិអាស្រ័យលាភ
២-និព្វានគាមិនីបដិទា សេចក្តីប្រតិបត្តិជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ។

ហេតុនៃសេចក្ដីស្រឡាញ់ ២ យ៉ាង

១-បុព្វេសន្និវាសេន ដោយធ្លាប់នៅជាមួយគ្នាក្នុងកាលមុន
២-បច្ចុប្បន្នហិតេន ដោយធ្វើប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។

បរិឡាហៈ សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ ២ យ៉ាង

១-កាយិកបរិឡាហៈ សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយក្នុងកាយ
២-ចេតសិកបរិឡាហៈ សេចក្ដីក្ដៅក្រហាយក្នុងចិត្ត ។

បុគ្គលអ្នកសំឡឹងទោស ២ ពួក

១-រន្ធគវេសក បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោសបម្រុងនឹងផ្ចញផ្ចាល់
២-សភាវសណ្ឋិត បុគ្គលអ្នកស្ថិតនៅក្នុងសភាពចង់ឱ្យចំរើន។

សទ្ធា ២ យ៉ាង

១-លោកិយសទ្ធា ជំនឿជាលោកិយ (ជំនឿនៅប្រែប្រួល)
២-លោកុត្តរសទ្ធា ជំនឿជាលោកុត្តរៈ (ជំនឿឥតប្រែប្រួល) ។

ហេតុចំរើនអាសវៈ ២ យ៉ាង

១-អធម្មេ ធម្មសញ្ញី សម្គាល់ក្នុងអធម៌ ថាជាធម៌
២-ធម្មេ អធម្មសញ្ញី សំគាល់ក្នុងធម៌ ថាជាអធម៌ ។

សីល ២ យ៉ាង

១-លោកិយសីល សីលជាលោកិយ (សីលរបស់លោកិយជន)

២-លោកុត្តរសីល សីលជាលោកុត្តរៈ (សីលរបស់អរិយបុគ្គល)

សមាធិ ២ យ៉ាង

១-លោកិយសមាធិ សមាធិរបស់លោកិយជន

២-លោកុត្តរសមាធិ សមាធិរបស់អរិយបុគ្គល ។

បញ្ញា ២ យ៉ាង

១-លោកិយប្បញ្ញា ប្រាជ្ញារបស់លោកិយជន

២-លោកុត្តរប្បញ្ញា ប្រាជ្ញារបស់អរិយជន ។

ជរា ២ យ៉ាង

១-អប្បដិច្ឆន្នជរា ជរាដែលមិនកំបាំង

២-បដិច្ឆន្នជរា ជរាដែលកំបាំង ។

មរណៈ ២ យ៉ាង

១-អកាលមរណៈ សេចក្តីស្លាប់ក្នុងសម័យមិនជាកាល

២-កាលមរណៈ សេចក្តីស្លាប់ក្នុងសម័យជាកាល ។

និព្វាន ២ យ៉ាង

១-សឧបាទិសេសនិព្វាន រលត់កិលេសនៅសល់ខន្ធ

២-អនុបាទិសេសនិព្វាន រលត់ទាំងកិលេសទាំងខន្ធ ។

តិកៈ ពួកធម៌បី

រតនៈ ៣ យ៉ាង

១-ពុទ្ធរតនៈ រតនៈ គឺព្រះពុទ្ធ

២-ធម្មរតនៈ រតនៈ គឺព្រះធម៌

៣-សង្ឃរតនៈ រតនៈ គឺព្រះសង្ឃ ។

ព្រះពុទ្ធ ៣ យ៉ាង

១-សព្វញ្ញុពុទ្ធ ព្រះពុទ្ធដែលទ្រង់ត្រាស់ដឹងហេតុគ្រប់យ៉ាង

២-បច្ចេកពុទ្ធ ព្រះពុទ្ធដែលទ្រង់ត្រាស់ចំពោះខ្លួន

៣-អនុពុទ្ធ ព្រះពុទ្ធដែលត្រាស់ដឹងតាមព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ(សាវ័ក)

ព្រះធម៌ ៣ យ៉ាង

១-បរិយត្តិធម៌ ធម៌សម្រាប់សិក្សារៀនសូត្រ បានដល់ព្រះត្រៃបិដក

២-បដិបត្តិធម៌ ធម៌សម្រាប់ប្រតិបត្តិ បានដល់សីល សមាធិ បញ្ញា

៣-បដិវេធធម៌ ធម៌ដែលគប្បីត្រាស់ដឹងបានដល់មគ្គ-ផល។

គុណរបស់ព្រះពុទ្ធដោយសង្ខេប ៣ យ៉ាង

១-បញ្ញាគុណ គុណ គឺប្រាជ្ញា

២-វិសុទ្ធិគុណ គុណ គឺសេចក្ដីបរិសុទ្ធិ

៣-ករុណាគុណ គុណ គឺករុណា ។

សម្បទារបស់ព្រះពុទ្ធមាន ៣ យ៉ាង

១-ហេតុសម្បទា ដល់ព្រមដោយហេតុ

២-ផលសម្បទា ដល់ព្រមមដោយផល

៣-សត្តូបការសម្បទា ដល់ព្រមដោយឧបការៈដល់សត្វ ។

ឱវាទរបស់ព្រះពុទ្ធគ្រប់ព្រះអង្គ ៣ យ៉ាង

១-សព្វបាបស្ស អករណំ ទ្រង់ប្រដៅមិនឱ្យធ្វើបាបគ្រប់យ៉ាង

២-កុសលស្សូបសម្បទា ទ្រង់ប្រដៅឱ្យបំពេញការកុលស

៣-សចិត្តបរិយោទបនំ ទ្រង់ប្រដៅឱ្យជំរះចិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យផូរផង់

សោតាបន្នបុគ្គល ៣ យ៉ាង

១-ឯកពីជី នៅកើត ១ ជាតិទៀត

២-កោលំកោល នៅកើត ២ ជាតិខ្លះ ៣ ជាតិខ្លះ ៤ ជាតិខ្លះ ៥ជាតិខ្លះ ៦ ជាតិខ្លះ

៣-សត្តក្ខត្តុំបរម នៅកើត ៧ ជាតិទៀត ។

លក្ខណៈរបស់បុគ្គលពាល ៣ យ៉ាង

១-ទុច្ចិន្តិតចិន្តី មានគំនិតគិតអាក្រក់ជាប្រក្រតី

២-ទុព្ភាសិតភាសី មានសំដីនិយាយអាក្រក់ជាប្រក្រតី

៣-ទុក្កដកម្មការី មានការធ្វើអំពើអាក្រក់ជាប្រក្រតី ។

លក្ខណៈរបស់បណ្ឌិត ៣ យ៉ាង

១-សុចិន្តិតចិន្តី មានគំនិតគិតល្អជាប្រក្រតី
២-សុភាសិតភាសី មានសំដីនិយាយល្អជាប្រក្រតី
៣-សុកតកម្មការី មានការធ្វើអំពើល្អជាប្រក្រតី ។

បុគ្គល ៣ ពួក

១-គូថភាណី មានសំដីដូចលាមក
២-បុប្ផភាណី មានសំដីដូចផ្កា
៣-មធុភាណី មានសំដីដូចទឹកឃ្មុំ ។

បុត្រ ៣ ពួក

១-អវជាតបុត្ត បុត្រដែលអន់ថយជាងមាតាបិតា
២-អនុជាតបុត្ត បុត្រដែលស្មើគ្នានឹងមាតាបិតា
៣-អតិជាតបុត្ត បុត្រដែលថ្លៃថ្លាជាងមាតាបិតា ។

សេចក្ដីស្រវឹង ៣ យ៉ាង

១-យោព្វនមទ ស្រវឹងក្នុងវ័យ
២-អារោគ្យមទ ស្រវឹងក្នុងរូបកាយថាឥតមានរោគ
៣-ជីវិតមទ ស្រវឹងក្នុងជីវិត ។

អធិបតី ៣ យ៉ាង

១-អត្តាធិបតេយ្យ ប្រារព្ធយកខ្លួនជាធំ
២-លោកាធិបតេយ្យ ប្រារព្ធយកលោកជាធំ
៣-ធម្មាធិបតេយ្យ ប្រារព្ធយកធម៌ជាធំ ។

សប្បុរិសប្បញ្ញត្តិ ៣ យ៉ាង

១-ទាន ការលះទ្រព្យរបស់ខ្លួនដល់អ្នកដទៃដែលគួរឱ្យ
២-បព្វជ្ជា ការបួសវៀរចាកសេចក្ដីអាក្រក់
៣-មាតាបិតុបដ្ឋាន ការបម្រើមាតាបិតារបស់ខ្លួន ។

កុសលមូល ៣ យ៉ាង

១-អលោភ មិនជំពាក់ចិត្តក្នុងទ្រព្យរបស់
២-អទោស មិនប្រទុស្ត
៣-អមោហ មិនវង្វេង ។

អកុសលមូល ៣ យ៉ាង

១-លោភ ជំពាក់ចិត្តក្នុងរបស់ទ្រព្យ

២-ទោស សេចក្ដីប្រទុស្ត

៣-មោហ សេចក្ដីវង្វេង ។

ធម្មជាតិមិនចេះឆ្អែត ៣ យ៉ាង

១-សុបិន ការដេកលក់

២-សុរាមេរយបាន ការផឹកសុរានិងមេរ័យ

៣-មេថុនធម្មសមាបត្តិ ការសេពមេថុនធម្ម ។

វិបត្តិ ៣ យ៉ាង

១-សីលវិបត្តិ ខូចសីល គឺទ្រុស្តសីល

២-ចិត្តវិបត្តិ ខូចចិត្ត គឺគំនិតគិតខុស

៣-ទិដ្ឋិវិបត្តិ គឺសេចក្ដីយល់ឃើញខុស ។

សម្បទា ៣ យ៉ាង

១-សីលសម្បទា ដល់ព្រមដោយសីល

២-ចិត្តសម្បទា ដល់ព្រមដោយចិត្ត

៣-ទិដ្ឋិសម្បទា ដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិ ។

សោចេយ្យ ភាពជាបុគ្គលស្អាត ៣ យ៉ាង

១-កាយសោចេយ្យ ស្អាតខាងផ្លូវកាយ
២-វចីសោចេយ្យ ស្អាតខាងផ្លូវវាចា
៣-មនោសោចេយ្យ ស្អាតខាងផ្លូវចិត្ត ។

លេខូបមៈ បុគ្គលប្រៀបដោយស្នាមគំនូស ៣ យ៉ាង

១-បាសាណលេខូបមៈ បុគ្គលប្រៀបដោយស្នាមគំនូសលើថ្ម
២-បថវីលេខូបមៈ បុគ្គលប្រៀបដោយស្នាមគំនូសលើដី
៣-ឧទកលេខូបមៈ បុគ្គលប្រៀបដោយស្នាមគំនូសលើទឹក ។

បុគ្គលគួរគប់រក ៣ យ៉ាង

១-ទុទ្ទទំ ទទាតិ ឱ្យរបស់ដែលគេឱ្យបានដោយកម្រ
២-ទុក្ករំ ករោតិ ធ្វើនូវអំពើដែលគេធ្វើបានដោយកម្រ
៣-ទុក្ខមំ ខមតិ អត់ធន់នូវហេតុដែលគេអត់បានដោយកម្រ ។

វុឌ្ឍិ សេចក្តីចម្រើន ៣ យ៉ាង

១-សទ្ធាវុឌ្ឍិ សេចក្តីចំរើនដោយសទ្ធា
២-សីលវុឌ្ឍិ សេចក្តីចម្រើនដោយសីល
៣-បញ្ញាវុឌ្ឍិ សេចក្តីចំរើនដោយបញ្ញា ។

សម្បទា ៣ យ៉ាង

១-សទ្ធាសម្បទា ដល់ព្រមដោយសទ្ធា

២-សីលសម្បទា ដល់ព្រមដោយសីល

៣-បញ្ញាសម្បទា ដល់ព្រមដោយបញ្ញា ។

សម្បទា ធម្មជាតិសម្រាប់ធ្វើទានឱ្យមានផល ៣ យ៉ាង

១-វត្ថុសម្បទា ដល់ព្រមដោយវត្ថុគឺទេយ្យវត្ថុដែលកើតឡើងដោយត្រូវធម៌

២-ចេតនាសម្បទា ដល់ព្រមដោយចេតនាទាំង ៣ គឺ បុព្វចេតនា មុញ្ចនចេតនា អបរាបរចេតនា ។

៣-បូជនីយសម្បទា ដល់ព្រមដោយបុគ្គលដែលគួរបូជា គឺ បដិគ្គាហកៈអ្នកប្រតិបត្តិល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ។

អកុសលវិតក្ក ៣ យ៉ាង

១-កាមវិតក្ក សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងកាម

២-ព្យាបាទវិតក្ក សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការព្យាបាទ

៣-វិហឹសាវិតក្ក សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការបៀតបៀន ។

កុសលវិតក្កៈ ៣ យ៉ាង

១-នេក្ខម្មវិតក្ក សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការចេញចាកកាម
២-អព្យាបាទវិតក្ក សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការមិនព្យាបាទ
៣-អវិហឹសាវិតក្ក សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការមិនបៀតបៀន ។

ការស្វែងរក ៣ យ៉ាង

១-កាមេសនា ការស្វែងរកកាម
២-ភវេសនា ការស្វែងរកភព
៣-ព្រហ្មចរិយេសនា ការស្វែងរកព្រហ្មចរិយធម៌ ។

មានៈ ៣ យ៉ាង

១-សេយ្យោហមស្មិ មានៈថាអាត្មាអញប្រសើរជាងគេ
២-សទិសោហមស្មិ មានៈថាអាត្មាអញស្មើនឹងគេ
៣-ហីនោហមស្មិ មានៈថាអាត្មាអញអន់ថយជាងគេ ។

ថេរៈ ៣ ពួក

១-ជាតិត្ថេរ ជាថេរៈដោយជាតិ គឺមានវស្សាច្រើនអាយុច្រើន
២-ធម្មត្ថេរ ជាថេរៈដោយធម៌
៣-សម្មតិត្ថេរ ជាថេរៈដោយសន្មត ។

បុគ្គលចាស់ ៣ ពួក

១-ជាតិវុឌ្ឍ ចាស់ដោយជាតិ (ជាតិក្សត្រ)

២-វយវុឌ្ឍ ចាស់ដោយវ័យ (អាយុច្រើន)

៣-គុណវុឌ្ឍ ចាស់ដោយគុណ (មានសីលធម៌ច្រើន) ។

ធម៌ជាគ្រឿងផ្ចាញ់សត្រូវ ៣ យ៉ាង

១-ឧក្ខាភាវ ភាពជាអ្នកឈ្លាវឆ្លាស

២-សូរភាព ភាពជាអ្នកខ្លៀវក្លា

៣-បញ្ញា ប្រាជ្ញា ។

អាវុធ ៣ យ៉ាង

១-សុតាវុធ អាវុធគឺការស្ដាប់ធម៌

២-បវិវេកាវុធ អាវុធគឺការស្ងាត់

៣-បញ្ញាវុធ អាវុធគឺប្រាជ្ញា ។

វិវេក «សេចក្ដីស្ងាត់» ៣ យ៉ាង

១-កាយវិវេក ស្ងាត់កាយ (ដោយនៅក្នុងទីស្ងាត់)

២-ចិត្តវិវេក ស្ងាត់ចិត្ត (ចាកនីវរណៈ)

៣-ឧបធិវិវេក ស្ងាត់ចាកកិលេស ។

សទ្ធា ៣ យ៉ាង

១-បសាទសទ្ធា ជំនឿដែលកើតដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា
២-ឱកប្បនសទ្ធា ជំនឿដែលតាំងនៅមាំក្នុងវត្ថុដែលគួរជឿ
៣-អចលសទ្ធា ជំនឿមិនរំភើបញាប់ញ័រ ។

លក្ខណៈរបស់អ្នកមានសទ្ធា ៣ យ៉ាង

១-ទស្សនកាមោ សីលវតំ ចង់ជួបចង់ឃើញលោកអ្នកមានសីល
២-សទ្ធម្មំ សោតុមិច្ឆតិ ចង់ស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម
៣-វិនេយ្យមច្ឆេរមលំ អាចកំចាត់នូវសេចក្តីកំណាញ់ជាមន្ទិលបាន ។

សេចក្តីដឹងប្រមាណ ៣ យ៉ាង

១-បរិយេសនមត្តា ដឹងប្រមាណក្នុងការស្វែងរក
២-បដិគ្គហណមត្តា ដឹងប្រមាណក្នុងការទទួល
៣-បរិភោគមត្តា ដឹងប្រមាណក្នុងការបរិភោគ ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ៣ យ៉ាង

១-ទានមយ បុណ្យសម្រេចដោយការធ្វើទាន
២-សីលមយ បុណ្យសម្រេចដោយការរក្សាសីល
៣-ភាវនាមយ បុណ្យសម្រេចដោយការចំរើនភាវនា ។

សិក្ខា ៣ យ៉ាង

១-សីលសិក្ខា សិក្ខាគឺសីល

២-សមាធិសិក្ខា សិក្ខាគឺសមាធិ

៣-បញ្ញាសិក្ខា សិក្ខាគឺបញ្ញា ។

សីល ៣ យ៉ាង

១-និច្ចសីល បានដល់សីល ៥

២-ឧបោសថសីល បានដល់សីល ៨

៣-អតិរេកសីល ឬ និយមសីល បានដល់សីល ១០ ។

សមាធិ ៣ យ៉ាង

១-ហីនសមាធិ សមាធិយ៉ាងទាប

២-មជ្ឈិមសមាធិ សមាធិយ៉ាងកណ្ដាល

៣-បណីតសមាធិ សមាធិយ៉ាងឧត្តម ។

បញ្ញា ៣ យ៉ាង

១-ចិន្តាមយបញ្ញា ប្រាជ្ញាកើតអំពីការគិត

២-សុតាមយបញ្ញា ប្រាជ្ញាកើតអំពីការស្ដាប់ ឬការរៀន

៣-ភាវនាមយបញ្ញា ប្រាជ្ញាកើតអំពីការចម្រើនភាវនា ។

កល្យាណ ‹‹សេចក្ដីល្អ›› ៣ យ៉ាង

១-អាទិកល្យាណ ល្អក្នុងខាងដើមគឺសីល
២-មជ្ឈេកល្យាណ ល្អក្នុងកណ្ដាលគឺសមាធិ
៣-បរិយោសានកល្យាណ ល្អក្នុងទីបំផុតគឺបញ្ញា ។

អនុត្តរិយ ៣ យ៉ាង

១-ទស្សនានុត្តរិយ ការឃើញដ៏ប្រសើរ
២-បដិបទានុត្តរិយ សេចក្ដីប្រតិបត្តិដ៏ប្រសើរ
៣-វិមុត្តានុត្តរិយ ការរួចដ៏ប្រសើរចាកកិលេស ។

សេចក្ដីឈ្លាស ៣ យ៉ាង

១-អាយកោសល្ល សេចក្ដីឈ្លាសក្នុងការចំរើន
២-អបាយកោសល្ល សេចក្ដីឈ្លាសក្នុងការវិនាស
៣-ឧបាយកោសល្ល សេចក្ដីឈ្លាសក្នុងកលឧបាយ ។

សេចក្ដីលំបាក ៣ យ៉ាង

១-ទុក្ខទុក្ខតា លំបាកព្រោះសេចក្ដីទុក្ខ
២-សង្ខារទុក្ខតា លំបាកព្រោះសង្ខារ
៣-វិបរិណាមទុក្ខតា លំបាកព្រោះសេចក្ដីប្រែប្រួល ។

សាមញ្ញលក្ខណៈ ៣ យ៉ាង

១-អនិច្ចតា ភាវៈជារបស់មិនទៀង

២-ទុក្ខតា ភាវៈជាទុក្ខ

៣-អនត្តតា ភាវៈជារបស់មិនមែនខ្លួន ។

ភ្លើង ៣ យ៉ាង

១-រាគគ្គិ ភ្លើងគឺរាគៈ

២-ទោសគ្គិ ភ្លើងគឺទោសៈ

៣-មោហគ្គិ ភ្លើងគឺមោហៈ ។

ភ្លើង ៣ យ៉ាងទៀត

១-អាហុនេយ្យគ្គិ ភ្លើងគឺអាហុនេយ្យបុគ្គល បានដល់មាតាបិតា

២-ទក្ខិណេយ្យគ្គិ ភ្លើងគឺទក្ខិណេយ្យបុគ្គលបានដល់ព្រះអរហន្ត

៣-គហបតគ្គិ ភ្លើងគឺគហបតី បានដល់ជនជាម្ចាស់ផ្ទះ ។

ប្រយោជន៍ ៣ យ៉ាង

១-ទិដ្ឋធម្មិកត្ថ ប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន

២-សម្បរាយិកត្ថ ប្រយោជន៍ក្នុងបរលោក

៣-បរមត្ថ ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តមគឺព្រះនិព្វាន ។

វិរតិ ‹‹ចេតនាវៀរចាកបាប›› ៣ យ៉ាង

១-សមាទានវិរតិ វៀរចាកបាបដោយអំណាចសមាទាន

២-សម្បត្តវិរតិ វៀរចាកបាបក្នុងពេលដែលជួបប្រទះ

៣-សមុច្ឆេទវិរតិ វៀរចាកបាបដោយដាច់ស្រឡះ ។

វត្ថុដែលមិនឆ្អែតមាន ៣ យ៉ាង

១-អគ្គិ ឧបាទានេន ភ្លើងមិនចេះឆ្អែតដោយគ្រឿងឆេះ

២-សមុទ្ទោ ឧទកេន សមុទ្រមិនចេះឆ្អែតដោយទឹក

៣-មហិច្ឆោ បច្ចយេហិ អ្នកប្រាថ្នាធំមិនចេះឆ្អែតដោយបច្ច័យ។

លក្ខណៈរបស់មិត្រ ៣ យ៉ាង

១-អហិតោ បដិសេធោ ហាមឃាត់មិត្រឱ្យឃ្លាតពីអំពើដែលមិនមានប្រយោជន៍

២-ហិតេ អនុប្បត្តនំ ដឹកនាំមិត្រឱ្យប្រព្រឹត្តធ្វើអំពើដែលមានប្រយោជន៍

៣-ព្យសនេ អបរិច្ចាគោ មិនលះបង់ចោលមិត្រក្នុងកាលដែលមានសេចក្ដីវិនាស ។

ចរិយារបស់ព្រះពោធិសត្វ ៣ យ៉ាង

១-លោកត្ថចរិយា ប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ដើម្បីលោក

២-ញាតត្ថចរិយា ប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ដើម្បីញាតិ

៣-ពុទ្ធត្ថចរិយា ប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ដើម្បីត្រាស់ដឹង ។

ចក្ខុ ‹‹ភ្នែក›› ៣ យ៉ាង

១-មំសចក្ខុ ភ្នែកសាច់ (ដែលជាប់នៅនឹងកាយ)

២-ទិព្វចក្ខុ ភ្នែកទិព្វ

៣-បញ្ញាចក្ខុ ភ្នែកគឺប្រាជ្ញា ។

ទេវតា ៣ យ៉ាង

១-សម្មតិទេវ ទេវតាដោយសន្មត បានដល់ព្រះមហាក្សត្រ

២-ឧបបត្តិទេវ ទេវតាកើតដោយបុញ្ញកម្ម បានដល់ទេវតាក្នុងស្ថានសួគ៌

៣-វិសុទ្ធិទេវ ទេវតាបរិសុទ្ធិ បានដល់ព្រះអរហន្ត ។

វិបល្លាស ‹‹ការភ្លាត់›› ៣ យ៉ាង

១-សញ្ញាវិបល្លាស ភ្លាត់សញ្ញា
២-ចិត្តវិបល្លាស ភ្លាត់ចិត្ត
៣-ទិដ្ឋិវិបល្លាស ភ្លាត់ទិដ្ឋិ ។

អនុសយ ‹‹កិលេសដែលដេកនៅក្នុងចិត្ត›› ៣ យ៉ាង

១-កាមរាគានុសយ បានដល់សេចក្ដីរីករាយក្នុងកាម
២-បដិឃានុសយ បានដល់សេចក្ដីថ្នាំងថ្នាក់ក្នុងចិត្ត
៣-អវិជ្ជានុសយ បានដល់អវិជ្ជា ។

សន្តោស ៣ យ៉ាង

១-យថាលាភសន្តោស ត្រេកអរតាមមានតាមបាន
២-យថាពលសន្តោស ត្រេកអរតាមកម្លាំង
៣-យថាសារុប្បសន្តោស ត្រេកអរតាមសមគួរ ។

ភារៈ ‹‹គ្រឿងធ្ងន់›› ៣ យ៉ាង

១-ខន្ធភារៈ គ្រឿងធ្ងន់គឺខន្ធ
២-កិលេសភារៈ គ្រឿងធ្ងន់គឺកិលេស
៣-អភិសង្ខារភារៈ គ្រឿងធ្ងន់គឺអភិសង្ខារ ។

វិជ្ជា ៣ យ៉ាង

១-បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ បញ្ញាតាមរឭកឃើញនូវខន្ធ ដែលខ្លួននឹងសត្វដទៃ អាស្រ័យនៅហើយក្នុងកាលមុន

២-ចុតូបបាតញ្ញាណ បញ្ញាដឹងនូវចុតិបដិសន្ធិនៃសត្វ

៣-អាសវក្ខយញ្ញាណ បញ្ញាដឹងនូវធម៌ជាគ្រឿងអស់នៃអាសវៈ ។

ចតុក្កៈ ពួកធម៌បួន

ព្រះពុទ្ធ ៤ ពួក

១-ព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ, ២-ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ,
៣-ព្រះសុតពុទ្ធ, ៤-ព្រះសាវកពុទ្ធ ។

ព្រះអរហន្ត ៤ ពួក

១-សុក្ខវិបស្សកោ លោកធ្វើកិលេសឱ្យស្ងួតដោយវិបស្សនា

២-តេវិជ្ជោ លោកបាននូវវិជ្ជា ៣

៣-ឆឡភិញ្ញោ លោកបាននូវអភិញ្ញា

៤-បដិសម្ភិទប្បត្តោ លោកដល់នូវបដិសម្ភិទា ៤ ។

បុគ្គល ៤ ពួក

១-ភោជគរុ ន សទ្ធម្មគរុ ធ្ងន់ក្នុងសេចក្ដីក្រោធ មិនធ្ងន់ក្នុងព្រះសទ្ធម្ម,

២-មក្ខគរុ ន សទ្ធម្មគរុ ធ្ងន់ក្នុងការលុបគុណ មិនធ្ងន់ក្នុងព្រះសទ្ធម្ម,

៣-លាភគរុ ន សទ្ធម្មគរុ ធ្ងន់ក្នុងលាភ មិនធ្ងន់ក្នុងព្រះសទ្ធម្ម,

៤-សក្ការគរុ ន សទ្ធម្មគរុ ធ្ងន់ក្នុងសក្ការៈ មិនធ្ងន់ក្នុងព្រះសទ្ធម្ម,

បុគ្គល ៤ ពួកទៀត

១-អត្តហិតាយ បដិបន្នោ នោ បរហិតាយ ប្រតិបត្តិដើម្បីខ្លួន មិនប្រតិបត្តិដើម្បីអ្នកដទៃ,

២-បរហិតាយ បដិបន្នោ នោ អត្តហិតាយ ប្រតិបត្តិដើម្បីអ្នកដទៃ មិនប្រតិបត្តិដើម្បីខ្លួន,

៣-នេវ អត្តហិតាយ បដិបន្នោ នោ បរហិតាយ មិនប្រតិបត្តិដើម្បីខ្លួន ទាំងមិនប្រតិបត្តិដើម្បីអ្នកដទៃ,

៤-អត្តហិតាយ បដិបន្នោ បរហិតាយ ច ប្រតិបត្តិដើម្បីខ្លួនផង ដើម្បីអ្នកដទៃផង ។

បុគ្គល ៤ ពួកទៀត

១-តមោ តមបរាយនោ ជាមនុស្សងងឹត មានងងឹតទៅមុខ

២-តមោ ជោតិបរាយនោ ជាមនុស្សងងឹត មានពន្លឺភ្លឺស្វាងទៅមុខ,

៣-ជោតិ តមបរាយនោ ជាមនុស្សភ្លឺស្វាង មានងងឹតទៅមុខ,

៤-ជោតិ ជោតិបរាយនោ ជាមនុស្សភ្លឺស្វាង មានពន្លឺភ្លឺស្វាង ទៅមុខ ។

សំវាស «ការនៅរួមគ្នា» ៤ យ៉ាង

១-ឆវោ ឆវាយ សទ្ធឹ សំវសតិ ខ្មោចប្រុសនៅជាមួយនឹងខ្មោចស្រី,

២-ឆវោ ទេវិយា សទ្ធឹ សំវសតិ ខ្មោចប្រុសនៅជាមួយនឹងទេវតាស្រី,

៣-ទេវោ ឆវាយ សទ្ធឹ សំវសតិ ទេវតាប្រុសនៅជាមួយនឹងខ្មោចស្រី,

៤-ទេវោ ទេវិយា សទ្ធឹ សំវសតិ ទេវតាប្រុសនៅជាមួយនឹងទេវតាស្រី ។

បុគ្គល ៤ ពួក

១-អសុរោ អសុរបរិវារោ អសុរមានអសុរជាបរិវារ,
២-អសុរោ ទេវបរិវារោ អសុរមានទេវតាជាបរិវារ,
៣-ទេវោ អសុរបរិវារោ ទេវតាមានអសុរជាបរិវារ,
៤-ទេវោ ទេវបរិវារោ ទេវតាមានទេវតាជាបរិវារ ។

បុគ្គលប្រៀបនឹងលោហកៈ ៤ យ៉ាង

១-គជ្ជិតា នោ វស្សិតា គ្រាន់តែផ្គរលាន់តែមិនភ្លៀង,
២-វស្សិតា នោ គជ្ជិតា ស្រាប់តែភ្លៀងឥតផ្គរលាន់,
៣-នេវ គជ្ជិតា នោ វស្សិតា គ្មានទាំងផ្គរលាន់គ្មានទាំងភ្លៀង,
៤-គជ្ជិតា ច វស្សិតា ច ផ្គរលាន់ផង ភ្លៀងផង ។

បុគ្គលប្រៀបនឹងក្អម ៤ យ៉ាង

១-តុច្ឆោ បិហិតោ ក្អមទទេ បិតជិត,
២-បូរោ វិវដោ ក្អមមានទឹកពេញ បើកចំហ,
៣-តុច្ឆោ វិវដោ ក្អមទទេ បើកចំហ,
៤-បូរោ បិហិតោ ក្អមមានទឹកពេញ បិតជិត ។

បុគ្គលប្រៀបនឹងផ្លែស្វាយ ៤ យ៉ាង

១-អាមោ បក្កវណ្ណី ខ្ចីទេ តែមានសម្បុរដូចទុំ,
២-បក្កោ អាមវណ្ណី ទុំ តែមានសម្បុរដូចខ្ចី,
៣-អាមោ អាមវណ្ណី ខ្ចី មានសម្បុរក៏ខ្ចី,
៤-បក្កោ បក្កវណ្ណី ទុំ មានសម្បុរក៏ទុំ ។

បុគ្គលប្រៀបនឹងដើមឈើ ៤ យ៉ាង

១-ផេគ្គុ ផេគ្គុបរិវារោ ឈើស្រោយមានឈើស្រោយជាបរិវារ,
២-ផេគ្គុ សារបរិវារោ ឈើស្រោយមានឈើខ្លឹមជាបរិវារ,
៣-សារោ ផេគ្គុបរិវារោ ឈើខ្លឹមមានឈើស្រោយជាបរិវារ,
៤-សារោ សារបរិវារោ ឈើខ្លឹមមានឈើខ្លឹមជាបរិវារ ។

បុគ្គលសមគួរដល់ស្តូប ៤ ពួក

១-ព្រះអរហំសម្មាសម្ពុទ្ធ, ២-ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ,
៣-ព្រះអរហន្ត, ៤-ស្តេចចក្រពត្តិ ។

បុគ្គលមិនល្អ ៤ ពួក

១-អលសោ គិហិ កាមភោគិ ន សាធុ គ្រហស្ថអ្នកបរិភោគកាមខ្ជិលច្រអូស ឈ្មោះថាមិនល្អ,

២-អសញ្ញតោ បព្វជិតោ ន សាធុ អ្នកបួសមិនសង្រួមឈ្មោះថាមិនល្អ,

៣-រាជា ន សាធុ អនិសម្មការី ព្រះរាជាមិនពិចារណាមុន ចេះតែធ្វើទៅៗ ឈ្មោះថាមិនល្អ,

៤-យោ បណ្ឌិតោ កោធនោ តំ ន សាធុ អ្នកប្រាជ្ញដែលក្រេវក្រោធច្រើន ក៏ឈ្មោះថាមិនល្អ ។

មិត្រគួរគប់គួររាប់រក ៤ ពួក

១-ឧបការកោ មិត្រមានឧបការៈ,

២-សមានសុខទុក្ខោ មិត្ររួមសុខរួមទុក្ខ,

៣-អត្ថក្ខាយី មិត្រណែនាំប្រាប់ប្រយោជន៍,

៤-អនុកម្បកោ មិត្រមានសេចក្ដីឈឺឆ្អាល ។

មិត្តមិគួរគប់មិនគួររាប់ ៤ យ៉ាង

១-អញ្ញទត្ថុហរោ មិត្រគិតយកតែប្រយោជន៍,

២-វចីបរមោ មិត្រល្អតែសំដី,

៣-អនុប្បិយភាណី មិត្រនិយាយចាក់បណ្ដោយឱ្យគាប់ចិត្ត,

៤-អបាយសហាយោ មិត្រជាសំឡាញ់ក្នុងផ្លូវវិនាស ។

(មិត្រទាំង ៤ នេះ ហៅថាមិត្រប្លម)

អបាយមុខ ‹‹ហេតុជាប្រធាននៃសេចក្ដីវិនាស›› ៤ យ៉ាង

១-ឥត្ថីធុត្ត ជាអ្នកលេងស្រី,

២-សុរាធុត្ត ជាអ្នកផឹកសុរា,

៣-អក្ខធុត្ត ជាអ្នកលេងល្បែងភ្នាល់,

៤-បាបមិត្ត គប់រកយកមនុស្សអាក្រក់ជាមិត្រ ។

សេចក្ដីប្រាថ្នារបស់មនុស្សក្នុងលោក ៤ យ៉ាង

១-ចង់ឱ្យមានទ្រព្យសម្បត្តិកើតឡើងដោយត្រូវទំនង,

២-ចង់ឱ្យមានយសសក្តិកើតឡើងដល់ខ្លួននិងញាតិមិត្ររបស់ខ្លួន,

៣-ចង់ឱ្យអាយុបានស្ថិតនៅយឺនយូរ,

៤-កាលបើអស់អាយុទៅ ចង់ឱ្យបានកើតក្នុងស្ថានសួគ៌ ។

(សេចក្ដីប្រាថ្នាទាំង ៤ នេះ, អាចសម្រេចបានដោយធម៌ ៤ យ៉ាង គឺ សទ្ធា, សីល, ចាគ, បញ្ញា)

យោគ ៤ យ៉ាង

១-កាមយោគ កិលេសជាគ្រឿងប្រកបគឺកាម,

២-ភវយោគ កិលេសជាគ្រឿងប្រកបគឺភព,

៣-ទិដ្ឋិយោគ កិលេសជាគ្រឿងប្រកបគឺទិដ្ឋិ,

៤-អវិជ្ជាយោគ កិលេសជាគ្រឿងប្រកបគឺអវិជ្ជា ។

(យោគទាំង៤នេះ ហៅថា ‹‹អាសវៈ›› ខ្លះ ថា ‹‹ឱឃៈ›› ខ្លះ)

បធានៈ ‹‹សេចក្ដីព្យាយាម›› ៤ យ៉ាង

១-សំវរប្បធាន ព្យាយាមក្នុងការប្រយ័ត្នមិនឱ្យបាបកើតឡើង,

២-បហានប្បធាន ព្យាយាមក្នុងលះបាបដែលកើតឡើង,

៣-ភាវនាបធាន ព្យាយាមក្នុងការធ្វើកុសលឱ្យកើតឡើង,

៤-អនុរក្ខនាបធាន ព្យាយាមក្នុងការរក្សាកុសលដែលកើតឡើងហើយ មិនឱ្យវិនាសបាត់ទៅវិញ ។

អគតិ ‹‹ការលំអៀង›› ៤ យ៉ាង

១-ឆន្ទាគតិ លំអៀងព្រោះសេចក្ដីស្រឡាញ់,

២-ទោសាគតិ លំអៀងព្រោះសេចក្ដីស្អប់,

៣-មោហាគតិ លំអៀងព្រោះសេចក្ដីល្ងង់ខ្លៅ,

៤-ភយាគតិ លំអៀងព្រោះសេចក្ដីខ្លាច ។

ចក្ក ‹‹ធម៌ដូចជាកង់វិលទៅកាន់សេចក្ដីល្អ›› ៤ យ៉ាង

១-បដិរូបទេសវាស នៅក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ,

២-សប្បុរិសូបស្សយ ការសេពគប់ពឹងផ្អែកនឹងសប្បុរស,
៣-អត្តសម្មាបណិធិ ការដំកល់ខ្លួនដោយប្រពៃ,
៤-បុព្វេកតបុញ្ញតា ភាពនៃបុគ្គលបានធ្វើបុណ្យទុកក្នុងកាលមុន

សង្គហវត្ថុ ៤ យ៉ាង

១-ទាន ការឱ្យវត្ថុរបស់ខ្លួនដល់អ្នកដទៃដែលគួរឱ្យ,
២-បិយវាចា ពោលពាក្យផ្អែមពីរោះគួរជាទីស្រឡាញ់,
៣-អត្ថចរិយា ប្រព្រឹត្តអំពើដែលជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកដទៃ,
៤-សមានត្តតា ភាពជាអ្នកមានខ្លួនស្មើ មិនប្រកាន់ខ្លួន ។

ការជ្រះថ្លាក្នុងវត្ថុដ៏ប្រសើរ ៤ យ៉ាង

១-ពុទ្ធេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះពុទ្ធ,
២-អដ្ឋង្គិកេ មគ្គេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះមគ្គមានអង្គ ៨,
៣-វិរាគេ ធម្មេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះធម៌ប្រាសចាករាគៈ គឺព្រះនិព្វាន,
៤-សង្ឃេ បសន្នា ជ្រះថ្លាចំពោះព្រះសង្ឃ ។

ការហូរមកនៃបុណ្យ ៤ យ៉ាង

១-ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា មិនកក្រើក ចំពោះព្រះពុទ្ធ,

២-ធម្មេ អវេច្ចប្បសាទេន ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា មិនកក្រើក ចំពោះព្រះធម៌,

៣-សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា មិនកក្រើក ចំពោះព្រះសង្ឃ,

៤-អរិយកន្តេហិ សីលេហិ ដោយសីលដែលព្រះអរិយៈលោកប្រាថ្នា គឺសីលមិនពព្រុះពពាល ។

អចិន្តេយ្យ ឬ អចិន្ត្រៃយ ‹‹ហេតុមិគួរគិត›› ៤ យ៉ាង

១-ពុទ្ធវិសយ វិស័យរបស់ព្រះពុទ្ធ,

២-ឈានវិសយ វិស័យរបស់ឈាន,

៣-កម្មវិបាក ផលរបស់កម្ម,

៤-លោកចិន្តា ការគិតអំពីលោក ឬការគិតរបស់សត្វលោក ។

សំវេជនិយដ្ឋាន ៤ យ៉ាង

១-កន្លែងដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រសូត,

២-កន្លែងដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បានត្រាស់,

៣-កន្លែងដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់សំដែងធម្មចក្រ,
៤-កន្លែងដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់និព្វាន ។

ភ័យ ៤ យ៉ាង

១-ជាតិភយ ភ័យអំពីការកើត,
២-ជរាភយ ភ័យអំពីចាស់គ្រាំគ្រា,
៣-ព្យាធិភយ ភ័យអំពីជម្ងឺឈឺចាប់,
៤-មរណភយ ភ័យអំពីសេចក្តីស្លាប់ ។

ភ័យ ៤ យ៉ាងទៀត

១-អគ្គិភយ ភ័យអំពីភ្លើង,
២-ឧទកភយ ភ័យអំពីទឹក,
៣-រាជភយ ភ័យអំពីស្តេច,
៤-ចោរភយ ភ័យអំពីចោរ ។

ភ័យ ៤ យ៉ាងទៀត

១-អត្តានុវាទភយ ភ័យអំពីការតិះដៀលខ្លួនឯង,
២-បរានុវាទភយ ភ័យអំពីការតិះដៀលរបស់អ្នកដទៃ,
៣-ទណ្ឌភយ ភ័យអំពីអាជ្ញា,

៤-ទុគ្គតិភយ ភ័យអំពីទុគ្គតិ ។

អាភា ‹‹ពន្លឺ›› ៤ យ៉ាង

១-ចន្ទាភា ពន្លឺព្រះចន្ទ,

២-សុរិយាភា ពន្លឺព្រះអាទិត្យ,

៣-អគ្យាភា ពន្លឺភ្លើង,

៤-បញ្ញាភា ពន្លឺប្រាជ្ញា ។

(ពន្លឺប្រាជ្ញាប្រសើរជាងពន្លឺទាំង៣ខាងដើម)

កាលដែលគួរប្រកប ៤ យ៉ាង

១-កាលេន ធម្មស្សវនំ ស្តាប់ធម៌តាមកាល,

២-កាលេន ធម្មសាកច្ឆា សន្ទនាធម៌តាមកាល,

៣-កាលេន សមថោ ស្ងប់រម្ងាប់តាមកាល,

៤-កាលេន វិបស្សនា ចម្រើនវិបស្សនាតាមកាល ។

សារៈ ‹‹ខ្លឹម›› ៤ យ៉ាង

១-សីលសារ ខ្លឹមគឺសីល ឬសីលជាខ្លឹម,

២-សមាធិសារ ខ្លឹមគឺសមាធិ ឬសមាធិជាខ្លឹម,

៣-បញ្ញាសារ ខ្លឹមគឺប្រាជ្ញា ឬប្រាជ្ញាជាខ្លឹម,

៤-វិមុត្តិសារ ខ្លឹមគឺវិមុត្តិ ឬវិមុត្តិគឺធម៌ដែលរួចផុតចាក កិលេសជាដើម ។

សភាវធម៌ដែលគេហាមឃាត់មិនបាន ៤ យ៉ាង

១-ជរា ចាស់គ្រាំគ្រា, **២-ព្យាធិ** ជម្ងឺឈឺចាប់,

៣-មរណា សេចក្តីស្លាប់, **៤-វិបាក** ផលកម្ម ។

កំណើតនៃសេចក្តីស្រឡាញ់នឹងស្អប់ ៤ យ៉ាង

១-បេមា បេមំ ជាយតិ សេចក្តីស្រឡាញ់កើតពីសេចក្តីស្រឡាញ់

២-បេមា ទោសោ ជាយតិ សេចក្តីស្អប់កើតពីសេចក្តីស្រឡាញ់

៣-ទោសោ បេម ជាយតិ សេចក្តីស្រឡាញ់កើតពីសេចក្តីស្អប់

៤-ទោសោ ទោសោ ជាយតិ សេចក្តីស្អប់កើតពីសេចក្តីស្អប់ ។

កម្ម ៤ យ៉ាង

១-កម្មខ្មៅ ឱ្យផលខ្មៅ,

២-កម្មស ឱ្យផលស,

៣-កម្មទាំងខ្មៅទាំងស ឱ្យផលទាំងខ្មៅទាំងស

៤-កម្មមិនខ្មៅមិនស ឱ្យផលមិនខ្មៅមិនស ។

ការសេពគប់នឹងសប្បុរសមានអានិសង្ស ៤ យ៉ាង

១-អរិយេន សីលេន វឌ្ឍតិ តែងចំរើនដោយសីលដ៏ប្រសើរ,

២-អរិយេន សមាធិនា វឌ្ឍតិ តែងចំរើនដោយសមាធិដ៏ប្រសើរ,

៣-អរិយាយ បញ្ញាយ វឌ្ឍតិ តែងចំរើងដោយបញ្ញាដ៏ប្រសើរ,

៤-អរិយាយ វិមុត្តិយា វឌ្ឍតិ តែងចំរើនដោយវិមុត្តិដ៏ប្រសើរ ។

សេយ្យា ‹‹ដំណេក›› ៤ យ៉ាង

១-បេតសេយ្យា ដំណេកប្រេត (ដេកផ្ងារ),

២-កាមភោគិសេយ្យា ដំណេកអ្នកបរិភោគកាម (ដេកផ្អៀងទៅខាងឆ្វេង),

៣-សីហសេយ្យា ដំណេកសីហៈ (ដេកផ្អៀងទៅខាងស្តាំ),

៤-តថាគតសេយ្យា ដំណេកព្រះតថាគត (មានឈានជាអារម្មណ៍) ។

បញ្ញាវុឌ្ឍិ ‹‹ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីចំរើន›› ៤ យ៉ាង

១-សប្បុរិសូបសំសេវ សេពគប់រួមជាមួយនឹងសប្បុរស,

២-សទ្ធម្មស្សវន ស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម,

៣-យោនិសោមនសិការ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយប្រាជ្ញា,

៤-ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ ប្រតិបត្តិសមគួរដល់ធម៌ ។

ទិដ្ឋធម្មិកត្ថ ‹‹ប្រយោជន៍ក្នុងលោកនេះ›› ៤ យ៉ាង

១-ឧដ្ឋានសម្បទា ដល់ព្រមដោយព្យាយាម,

២-អារក្ខសម្បទា ដល់ព្រមដោយការថែរក្សា,

៣-កល្យាណមិត្តតា ភាពជាអ្នកមានមិត្រសំឡាញ់ល្អ,

៤-សមជីវិតា ភាពជាអ្នកចិញ្ចឹមជីវិត តាមសមគួរដល់កម្លាំងទ្រព្យដែលរកបាន ។

សម្បរាយិកត្ថ ‹‹ប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាមុខ›› ៤ យ៉ាង

១-សទ្ធាសម្បទា ដល់ព្រមដោយសទ្ធា,

២-សីលសម្បទា ដល់ព្រមដោយសីល,

៣-ចាគសម្បទា ដល់ព្រមដោយការបរិច្ចាគ,

៤-បញ្ញាសម្បទា ដល់ព្រមដោយប្រាជ្ញា ។

ឧបាទាន ៤ យ៉ាង

១-កាមុបាទាន សេចក្តីប្រកាន់មាំដោយអំណាចនៃកាម,

២-ទិដ្ឋុបាទាន សេចក្តីប្រកាន់មាំដោយអំណាចនៃទិដ្ឋិ,

៣-សីលព្វតុបាទាន សេចក្ដីប្រកាន់មាំដោយអំណាចនៃការជឿប្រកាន់សីលវត្ត,

៤-អត្តវាទុបាទាន សេចក្ដីប្រកាន់មាំដោយអំណាចនៃអត្តវាទ គឺពាក្យពោលថា «អត្តាៗ» ឬពោលប្រាប់ឰយកខ្លួនជាធំ ។

កូន ៤ ពួក

១-អត្រជ កូនដែលកើតអំពីខ្លួន,

២-ខេត្តជ កូនដែលកើតក្នុងទីជាខេត្ត,

៣-ទិន្នក កូនដែលគេឱ្យ ឬកូនសុំ,

៤-អន្តេវាសិក កូនសិស្ស ។

សម្បទាដែលធ្វើទានឱ្យបានផលក្នុងបច្ចុប្បន្ន ៤ យ៉ាង

១-វត្ថុសម្បទា ដល់ព្រមដោយវត្ថុគឺទក្ខិណេយ្យបុគ្គល,

២-បច្ចយសម្បទា ដល់ព្រមដោយបច្ច័យ គឺទេយ្យវត្ថុ,

៣-ចេតនាសម្បទា ដល់ព្រមដោយចេតនា ៣,

៤-គុណាតិរេកសម្បទា ដល់ព្រមដោយទក្ខិណេយ្យបុគ្គលដែលមានគុណដ៏លើសលប់ គឺលោកដែលចេញចាកសមាបត្តិ ។

សទ្ធា ៤ យ៉ាង

១-កម្មសទ្ធា ជឿកម្ម,

២-វិបាកសទ្ធា ជឿផលរបស់កម្ម,

៣-កម្មស្សកតាសទ្ធា ជឿថាសត្វមានកម្មជារបស់ខ្លួន,

៤-តថាគតពោធិសទ្ធា ជឿប្រាជ្ញាត្រាស់ដឹងរបស់ព្រះតថាគត។

លក្ខណៈសទ្ធា ៤ យ៉ាង

១-សទ្ទហានលក្ខណា សទ្ធា សទ្ធាមានជំនឿជាលក្ខណៈ,

២-បសាទលក្ខណា សទ្ធា សទ្ធាមានសេចក្ដីជ្រះថ្លាជាលក្ខណៈ,

៣-បក្ខន្ទលក្ខណា សទ្ធា សទ្ធាមានកិរិយាលឿនទៅ ឬស្ទុះស្ទាជាលក្ខណៈ,

៤-ឱកប្បនលក្ខណា សទ្ធា សទ្ធាមានកិរិយាតាំងមាំក្នុងវត្ថុដែលគួរជឿជាលក្ខណៈ ។

ទក្ខិណាវិសុទ្ធិ ៤ យ៉ាង

១-ទាយកតោ វិសុជ្ឈតិ នោ បដិគ្គាហកតោ ទក្ខិណាទានបរិសុទ្ធអំពីអ្នកឱ្យ មិនបរិសុទ្ធអំពីអ្នកទទួល,

២-បដិគ្គាហកតោ វិសុជ្ឈតិ នោ ទាយកតោ ទក្ខិណាទានបរិសុទ្ធអំពីអ្នកទទួល មិនបរិសុទ្ធអំពីអ្នកឱ្យ,

៣-នេវ ទាយកតោ វិសុជ្ឈតិ នោ បដិគ្គាហកតោ ទក្ខិណាទានមិនបរិសុទ្ធអំពីអ្នកឱ្យ ទាំងមិនបរិសុទ្ធអំពីអ្នកទទួល,

៤-ទាយកតោ ចេវ វិសុជ្ឈតិ បដិគ្គាហកតោ ច ទក្ខិណាទានបរិសុទ្ធអំពីអ្នកឱ្យផង អំពីអ្នកទទួលផង ។

មរណៈ ៤ យ៉ាង

១-អាយុក្ខយមរណ ស្លាប់ដោយអស់អាយុ,

២-កម្មក្ខយមរណ ស្លាប់ដោយអស់កម្ម,

៣-ឧភយក្ខយមរណ ស្លាប់ដោយអស់អាយុនិងកម្មទាំងពីរ,

៤-ឧបច្ឆេទកកម្មុនា ស្លាប់ដោយកម្មចូលមកកាត់បង់ ។

ទេវតាច្យុតដោយហេតុ ៤ យ៉ាង

១-អាយុក្ខយេន ដោយអស់អាយុ,

២-បុញ្ញក្ខយេន ដោយអស់បុណ្យ,

៣-អាហារក្ខយេន ដោយអស់អាហារ,

៤-កោធេន ដោយសេចក្ដីក្រេវក្រោធ ។

ឧបក្កិលេសព្រះអាទិត្យព្រះចន្ទ ៤ យ៉ាង

១-អព្ភ ពពក, **២-មហិក** ទឹកសន្សើម,

៣-ធូមរជោ ផ្សែងនិងធូលី **៤-រាហុ** រាហូ ។

ឧបក្កិលេសសមណព្រាហ្មណ៍ ៤ យ៉ាង

១-ផឹកសុរាមេរ័យ, ២-សេពមេថុន,
៣-ត្រេកអរនឹងរូបិយៈ, ៤-មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។

ហេតុដែលនាំឱ្យកើតហិរិ ‹‹សេចក្តីខ្មាសបាប›› ៤ យ៉ាង

១-ជាតឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ព្រោះពិចារណានូវជាតិ,
២-វយំ បច្ចវេក្ខិត្វា ព្រោះពិចារណានូវវ័យ,
៣-សូរភាវំ បច្ចវេក្ខិត្វា ព្រោះពិចារណានូវសេចក្តីខ្លៀវក្លា,
៤-ពាហុសច្ចំ បច្ចវេក្ខិត្វា ព្រោះពិចារណានូវពហុស្សូត ។

អយោនិសោមនសិការ ៤ យ៉ាង

១-អនិច្ចេ និច្ចន្តិ ថាទៀងក្នុងចំណែកដែលមិនទៀង,
២-ទុក្ខេ សុខន្តិ ថាសុខក្នុងចំណែកដែលជាទុក្ខ,
៣-អនត្តនិ អត្តាតិ ថាជាអត្តាក្នុងចំណែកដែលមិនមែនជាអត្តា,
៤-អសុភេ សុភន្តិ ថាល្អក្នុងចំណែកដែលមិនល្អ ។

ធម៌សម្រាប់ផ្ចាញ់សត្រូវបាន ៤ យ៉ាង

១-សច្ចំ ពោលពាក្យពិត, **២-ធម្មំ** ប្រាជ្ញាចេះពិចារណា,

៣-ធិតិ ព្យាយាមមាំមួន,   **៤-ចាគ** ការស៊ូលះបង់ ។

អរិយសច្ច ៤ យ៉ាង

១-ទុក្ខអរិយសច្ច សេចក្តីទុក្ខជាធម៌ពិតរបស់ព្រះអរិយៈ,

២-សមុទយអរិយសច្ច តណ្ហាជាធម៌ពិតរបស់ព្រះអរិយៈ,

៣-និរោធអរិយសច្ច និរោធជាធម៌ពិតរបស់ព្រះអរិយៈ,

៤-មគ្គអរិយសច្ច មគ្គជាធម៌ពិតរបស់ព្រះអរិយៈ ។

កិច្ចក្នុងអរិយសច្ច ៤ យ៉ាង

១-បរិញ្ញាកិច្ច សេចក្តីទុក្ខជាកិច្ចគួរកំណត់ដឹង,

២-បហានកិច្ច តណ្ហាជាកិច្ចគួរលះបង់,

៣-សច្ឆិកិរិយាកិច្ច និរោធជាកិច្ចគួរធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់,

៤-ភាវនាកិច្ច មគ្គជាកិច្ចគួរចំរើន ។

ញាណ ៤ យ៉ាង

១-ទុក្ខេ ញាណំ ដឹងក្នុងកងទុក្ខ,

២-ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ ដឹងក្នុងទុក្ខសមុទយៈ,

៣-ទុក្ខនិរោធេ ញាណំ ដឹងក្នុងទុក្ខនិរោធ,

៤-ទុក្ខនិរោធគាមិនិយា បដិបទាយ ញាណំ ដឹងក្នុងទុក្ខនិរោធគាមិនិបដិបាទា ។

បច្ច័យ ៤ នៃបញ្ចក្ខន្ធ

១-អវិជ្ជា ២-តណ្ហា ៣-កម្ម ៤-អាហារ ជាបច្ច័យរបស់រូប,

១-អវិជ្ជា ២-តណ្ហា ៣-កម្ម ៤-ផស្ស ជាបច្ច័យរបស់វេទនា,

១-អវិជ្ជា ២-តណ្ហា ៣-កម្ម ៤-ផស្ស ជាបច្ច័យរបស់សញ្ញា,

១-អវិជ្ជា ២-តណ្ហា ៣-កម្ម ៤-ផស្ស ជាបច្ច័យរបស់សង្ខារ,

១-អវិជ្ជា ២-តណ្ហា ៣-កម្ម ៤-នាមរូប ជាបច្ច័យរបស់វិញ្ញាណ។

បដិសម្ភិទា ៤ យ៉ាង

១-អត្ថប្បដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាដែលបែកចំពោះក្នុងអត្ថ,

២-ធម្មប្បដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាដែលបែកចំពោះក្នុងធម៌,

៣-និរុត្តិប្បដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាដែលបែកចំពោះក្នុងភាសានិយាយ,

៤-បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាដែលបែកចំពោះក្នុងបដិភាណ

វិធីផ្ចាញ់ ៥ យ៉ាង

១-អក្កោធេន ជិនេ កោធំ ផ្ចាញ់មនុស្សក្រោធដោយមិនក្រោធ,

២-អសាធុំ សាធុនា ជិនេ ផ្ចាញ់មនុស្សអាក្រក់ដោយសេចក្ដីល្អ,

៣-ជិនេ កទរិយំ ទានេន ផ្ចាញ់មនុស្សកំណាញ់ដោយឱ្យ,

៤-សច្ចេនាលិកវាទិនំ ផ្ចាញ់មនុស្សនិយាយកុហកដោយពាក្យពិត។

អបស្សេនធម៌ ‹‹ធម៌គួរពឹងផ្អែក›› ៤ យ៉ាង

១-សង្ខាយេកំ បដិសេវតិ ពិចារណាមុនសិន សឹមសេព,

២-សង្ខាយេកំ អធិវាសេតិ ពិចារណាមុនសិន សឹមអត់ធន់,

៣-សង្ខាយេកំ បរិវជ្ជេតិ ពិចារណាមុនសិន សឹមវៀរ,

៤-សង្ខាយេកំ វិនោទេតិ ពិចារណាមុនសិន សឹមបន្ទោបង់ ។

ធម៌របស់គ្រហស្ថ ៤ យ៉ាង

១-សច្ច ពោលពាក្យពិត,

២-ទម ចេះទូន្មានចិត្ត ឬទប់ចិត្តរបស់ខ្លួន,

៣-ខន្តិ អត់ធន់,

៤-ចាគ លះបង់ទ្រព្យរបស់ខ្លួនឱ្យដល់អ្នកដែលគួរឱ្យ ។

កម្មកិលេស ៤ យ៉ាង

១-បាណាតិបាត សម្លាប់សត្វ,

២-អទិន្នាទាន លួចទ្រព្យគេ,

៣-កាមេសុ មិច្ឆាចារ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម,

៤-មុសាវាទ និយាយកុហក ។

អ្នកដែលប្រកបដោយធម៌ ៤ ហៅថាបណ្ឌិត

១-សុត ស្ដាប់, **២-ចិន្ត** គិត

៣-បុច្ឆា សួរ, **៤-លិខិត** សរសេរ (សុ.ចិ.បុ.លិ.) ។

វិបត្តិ ៤ យ៉ាង

១-សីលវិបត្តិ ខូចសីល,

២-អាចារវិបត្តិ ខូចមារយាទ,

៣-ទិដ្ឋិវិបត្តិ ខូចទិដ្ឋិ,

៤-អាជីវវិបត្តិ ខូចអាជីវៈ គឺចិញ្ចឹមជីវិតខុសធម៌ ។

កម្លាំង ៤ យ៉ាង

១-បញ្ញាពលំ កំលាំងប្រាជ្ញា,

២-វីរិយពលំ កម្លាំងសេចក្ដីព្យាយាម,

៣-អនវជ្ជពលំ កម្លាំងកិច្ចដែលមិនមានទោស,

៤-សង្គហពលំ កម្លាំងសេចក្ដីសង្គ្រោះ ។

បរិសុទ្ធិ ៤ យ៉ាង

១-ទេសនាបរិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការសំដែងអាបត្តិ,
២-សំវរបរិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការសង្រួម,
៣-បរិយេដ្ឋិតបរិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការស្វែងរកអាហារ,
៤-បច្ចវេក្ខណបរិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការពិចារណា ។

លោកិយសរណគមន៍សម្រេចដោយអាការៈ ៤ យ៉ាង

១-អត្តនិយ្យាតន ប្រគល់កាយថ្វាយជីវិត,
២-តប្បរាយនតា យកគុណព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទៅមុខ,
៣-សិស្សភាវូបគមន ប្រគល់ខ្លួនជាសិស្ស,
៤-បណិបាត គោរពព្រះរតនត្រ័យដរាបអស់ជីវិត ។

កំណប់ទ្រព្យ ៤ យ៉ាង

១-ថាវរនិធិ កំណប់ទ្រព្យដ៏មាំមួន (បានខាងអសង្ខារិមវត្ថុ)
២-ជង្គមនិធិ កំណប់ទ្រព្យដើរបាន (បានខាងសង្ខារិមវត្ថុ)
៣-អង្គសមនិធិ កំណប់ទ្រព្យស្មើដោយអង្គ (បានខាងចំណេះវិជ្ជា)
៤-អនុគាមិកនិធិ កំណប់ទ្រព្យអាចដិតដោយតាមខ្លួនទៅ (បានខាងបុណ្យដែលខ្លួនបានកសាងទុក) ។

អង្គរបស់បណ្ឌិត ៤ យ៉ាង

១-កតញ្ញូ ដឹងឧបការគុណដែលគេបានធ្វើដល់ខ្លួន,

២-អត្តសុទ្ធិ ធ្វើខ្លួនឱ្យបរិសុទ្ធចាកបាប,

៣-បរសុទ្ធិ ធ្វើអ្នកដទៃឱ្យបរិសុទ្ធ,

៤-សង្គហៈ សង្គ្រោះដល់ជនដែលគួរសង្គ្រោះ ។

អារក្ខកម្មដ្ឋាន ៤ យ៉ាង

១-ពុទ្ធានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះពុទ្ធ,

២-មេត្តា ផ្សាយមេត្តាចិត្តដល់ពពួកសត្វ,

៣-អសុភ ពិចារណារាងកាយឱ្យឃើញថាមិនល្អ,

៤-មរណស្សតិ រឭកដល់សេចក្តីស្លាប់ ។

សតិបដ្ឋាន ៤ យ៉ាង

១-កាយានុបស្សនា តាំងស្មារតីពិចារណាកាយ,

២-វេទនានុបស្សនា តាំងស្មារតីពិចារណាវេទនា,

៣-ចិត្តានុបស្សនា តាំងស្មារតីពិចាណាចិត្ត,

៤-ធម្មានុបស្សនា តាំងស្មារតីពិចារណាធម៌ ។

គួរធ្វើសេចក្ដីមិនប្រមាទក្នុងទី ៤ ស្ថាន

១-មិនប្រមាទក្នុងការលះកាយទុច្ចរិត ធ្វើកាយសុចរិតឱ្យកើត,

២-មិនប្រមាទក្នុងការលះវចីទុច្ចរិត ធ្វើវចីសុចរិតឱ្យកើត,

៣-មិនប្រមាទក្នុងការលះមនោទុច្ចរិត ធ្វើមនោសុចរិតឱ្យកើត,

៤-មិនប្រមាទក្នុងការលះមិច្ឆាទិដ្ឋិ ធ្វើសម្មាទិដ្ឋិឱ្យកើត ។

ភាសិត ៤ យ៉ាង

១-ពុទ្ធភាសិត ធម៌ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់សំដែង,

២-សាវកភាសិត ធម៌ដែលសាវ័កសំដែង,

៣-ឥសិភាសិត ធម៌ដែលឥសីសំដែង,

៤-ទេវតាភាសិត ធម៌ដែលទេវតាសំដែង ។

ខណៈដែលបុគ្គលគួរប្រាថ្នា ៤ យ៉ាង

១-ពុទ្ធុប្បាទក្ខណោ ខណៈដែលមានព្រះពុទ្ធត្រាស់,

២-មជ្ឈិមប្បទេសេ ឧបត្តិក្ខណោ ខណៈដែលបានកើតក្នុងមជ្ឈិមប្រទេស,

៣-សម្មាទិដ្ឋិយា បដិលទ្ធក្ខណោ ខណៈដែលបានជាសម្មាទិដ្ឋិ,

៤-ចន្លមាយតនានំ អតកលក្ខណោ ខណៈដែលមានអាយតនៈទាំង ៦ មិនវិកលខ្វះខាត ។

អត្ថនៃអភិធម្ម ៤ យ៉ាង

១-ចិត្ត ២-ចេតសិក, ៣-រូប, ៤-និព្វាន ។

ចិត្ត ៤ ប្រការ

១-កាមាវចរចិត្ត, ២-រូបាវចរចិត្ត,
៣-អរូបាវចរចិត្ត, ៤-លោកុត្តរចិត្ត ។

អធិដ្ឋានធម៌ ‹‹ធម៌ដែលគួរតាំងទុកក្នុងចិត្ត›› ៤ យ៉ាង

១-បញ្ញា សេចក្តីដឹងសព្វ, **២-សច្ច** សេចក្តីដឹងពិត,
៣-ចាគ ការលះ, **៤-ឧបសម** ស្ងប់ចិត្ត ។

អធិបតី ៤ យ៉ាង

១-ឆន្ទ បំណងក្នុងចិត្ត **២-វិរិយ** សេចក្តីព្យាយាម,
៣-ចិត្ត សេចក្តីគិត, **៤-វិមំសា** សេចក្តីពិចារណា ។

ការរកបានដោយកម្រ ៤ យ៉ាង

១-កិច្ឆោ មនុស្សប្បដិលាភោ កម្រនឹងបានកើតជាមនុស្ស,
២-កិច្ឆំ មច្ចាន ជីវិតំ កម្រនឹងចិញ្ចឹមជីវិតបានដោយស្រួល,
៣-កិច្ឆំ សទ្ធម្មស្សវនំ កម្រនឹងបានស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម,
៤-កិច្ឆោ ពុទ្ធានមុប្បាទោ កម្រនឹងបានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ ។ ៨

បញ្ចកៈ ពួកធម៌ប្រាំ

រតនៈ ៥ យ៉ាង

១-ការកើតឡើងនៃព្រះអរហំសម្មាសម្ពុទ្ធ
២-បុគ្គលអ្នកសម្តែងធម៌វិន័យ
៣-បុគ្គលអ្នកចេះដឹងធម៌វិន័យ
៤-បុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិនូវធម៌សមគួរដល់ធម៌
៥-បុគ្គលជាកតញ្ញូកតវេទី ។

ព្រះពុទ្ធទ្រង់សម្រេចកិច្ចដោយកាល ៥

១-បុព្វណ្ហេ បិណ្ឌបាតំ ទ្រង់បិណ្ឌបាតក្នុងវេលាព្រឹក,
២-សាយណ្ហេ ធម្មទេសនំ ទ្រង់សម្តែងធម៌ក្នុងវេលាល្ងាច,

៣-បច្ឆាសេ ភិក្ខុឱវាទំ ទ្រង់ប្រទានឱវាទដល់ភិក្ខុក្នុងវេលាព្រលប់

៤-អឌ្ឍរត្តេ ទេវបញ្ហានំ ទ្រង់ដោះប្រស្នាទេវតាក្នុងវេលាអាធ្រាត្រ

៥-បច្ចូសេវ គតេ កាលេ ភព្វាភព្វេ វិលោកនំ ទ្រង់ពិចារណាមើលឧបនិស្ស័យសត្វដែលគួរត្រាស់ដឹង និងមិនគួរត្រាស់ដឹង ក្នុងវេលាបែកបច្ចូស (ជិតភ្លឺ) ។

អនុបុព្វកថា ៥ យ៉ាង

១-ទានកថា សំដែងអំពីទាន

២-សីលកថា សម្ដែងអំពីសីល

៣-សគ្គកថា សំដែងអំពីស្ថានសួគ៌

៤-កាមាទីនវកថា សំដែងអំពីទោសកាម

៥-នេក្ខម្មានិសំសកថា សំដែងអំពីអានិសង្សនៃការចេញចាកកាម ឬការចេញបួស ។

កាលទាន ៥ យ៉ាង

១-អាគន្តុកទាន ឱ្យទានដល់អ្នកដែលទើបនឹងមកដល់,

២-គមិកទាន

ឱ្យទានដល់អ្នកដែលរៀបចំដំណើរនឹងចេញទៅ,

៣-គិលានទាន ឱ្យទានដល់អ្នកដែលមានជម្ងឺ,

៤-ទុព្ភិក្ខទាន ឱ្យទានក្នុងវេលាទុរ្ភិក្ស,

៥-នវទាន ឱ្យទានផ្លែឈើឬអ្វីដែលទើបនឹងមានដំបូង ។

សប្បុរិសទាន ៥ យ៉ាង

១-សទ្ធាយ ទានំ ទេតិ ឱ្យទានដោយសទ្ធា,

២-សក្កច្ចំ ទានំ ទេតិ ឱ្យទានដោយគោរព,

៣-កាលេន ទានំ ទេតិ ឱ្យទានតាមកាលគួរ,

៤-អនុគ្គហិតចិត្តោ ទានំ ទេតិ ឱ្យទានដោយតាំងចិត្តអនុគ្រោះ,

៥-អត្តានញ្ច បរញ្ច អនុបហច្ច ទានំ ទេតិ ឱ្យទានមិនបៀតបៀនខ្លួនឯងនិងអ្នកដទៃ ។

សប្បុរិសទាន ៥ យ៉ាងទៀត

១-សក្កច្ចំ ទេតិ ឱ្យទានដោយគោរពចំពោះទេយ្យវត្ថុ,

២-ចិត្តី កត្វា ទេតិ ឱ្យទានធ្វើសេចក្តីគោរពចំពោះវត្ថុនិងបដិគ្គាហកៈ

៣-សហត្ថា ទេតិ ឱ្យទានដោយដៃខ្លួនឯង,

៤-អនុបវិទ្ធំ ទេតិ ឱ្យទានដោយមិនបានបោះឱ្យ,

៥-អាគមនទិដ្ឋិកោ ទេតិ ឱ្យទានដោយសេចក្ដីជឿថានឹងបានទទួលផលពុំខាន ។

អសប្បុរិសទាន ៥ យ៉ាង

១-អសក្កច្ចំ ទេតិ ឱ្យទានដោយឥតមានសេចក្ដីគោរពចំពោះទេយ្យវត្ថុ,

២-អចិត្តីកត្វា ទេតិ ឱ្យទានដោយឥតមានសេចក្ដីគោរពចំពោះទេយ្យវត្ថុនិងបដិគ្គាហកៈ,

៣-អសហត្ថា ទេតិ មិនឱ្យដោយដៃខ្លួនឯង,

៤-អបវិទ្ធំ ទេតិ ឱ្យទានដូចគេបោះចោល,

៥-អនាគមនទិដ្ឋិកោ ទេតិ ឱ្យទានដោយចិត្តជឿថានឹងមិនបានទទួលផល ។

ទានឥតផល ៥ យ៉ាង

១-ឥត្ថីទានំ ឱ្យស្រីជាទានដល់បុរស,

២-ឧសភទានំ ឱ្យគោឈ្មោលដល់គោញី,

៣-មជ្ជទានំ ឱ្យទានទឹកស្រវឹង,

៤-សមជ្ជទានំ ឱ្យទានរបាំល្បែងមហោស្រព,

៥-ចិត្តកម្មទានំ ឱ្យទានគំនូរគូររូបស្រីនិងប្រុស ដែលជាគំនូរនាំឱ្យកើតកាមរាគ ។

អានិសង្សទាន ៥ យ៉ាង

១-ពហុជនស្ស បិយោ ហោតិ ជាទីស្រឡាញ់រាប់អាននៃជនច្រើន,

២-សន្តោ សប្បុរិសោ ភជន្តិ ពួកសប្បុរសរមែងចូលចិត្តរាបរក

៣-កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះពិរោះល្បីល្បាញទៅគ្រប់ទិស,

៤-វិសារទោ ឧបសង្កមតិ ក្លៀវក្លាចូលទៅកាន់ទីប្រជុំ

៥-កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតឹ ឧបបជ្ជតិ លុះបែកធ្លាយរាងកាយបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ បានទៅកើតក្នុងសុគតិ ។

ប្រយោជន៍របស់ភោគ ៥ យ៉ាង

១-ចិញ្ចឹមខ្លួន, មាតាបិតា, បុត្រភរិយា, បាវព្រាវ ឱ្យជាសុខ

២-ចិញ្ចឹមពួកញាតិឱ្យជាសុខ

៣-បំបាត់អន្តរាយ ដែលកើតអំពីហេតុផ្សេងៗ

៤-ធ្វើពលី ៥ យ៉ាង

៥-បរិច្ចាគទាន ដល់សមណព្រាហ្មណ៍ អ្នកប្រតិបត្តិត្រូវ ។

ពលី ៥ យ៉ាង

១-ញាតិពលី សង្គ្រោះញាតិ

២-អតិថិពលី ទទួលភ្ញៀវ

៣-បុព្វបេតពលី ធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលឱ្យអ្នកដែលចែកឋានទៅហើយ

៤-រាជពលី បង់ពន្ធដារជូនរាជការ

៥-ទេវតាពលី ធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលដល់ពពួកទេវតា ។

គតិ ៥ យ៉ាង

១-នរក, ២-តិរច្ឆាន, ៣-បេតវិស័យ, ៤-មនុស្ស, ៥-ទេវតា ។

មច្ឆរិយ ‹‹សេចក្តីកំណាញ់›› ៥ យ៉ាង

១-អាវាសមច្ឆរិយ កំណាញ់អាវាស

២-កុលមច្ឆរិយ កំណាញ់ត្រកូល

៣-លាភមច្ឆរិយ កំណាញ់លាភ

៤-វណ្ណមច្ឆរិយ កំណាញ់ពណ៌សម្បុរ ឬកំណាញ់សេចក្តីសរសើរ

៥-ធម្មមច្ឆរិយ កំណាញ់ធម៌ ។

គារវៈ ៥ យ៉ាង ជាហេតុញ៉ាំងព្រះសទ្ធម្មឱ្យឋិតនៅបានយូរ

១-សត្ថរិ គារវតា គោរពចំពោះព្រះសាស្តា

២-ធម្មេ គារវតា គោរពចំពោះព្រះធម៌

៣-សង្ឃេ គារវតា គោរពចំពោះព្រះសង្ឃ

៤-សិក្ខាយ គារវតា គោរពចំពោះសិក្ខា

៥-សមាធិស្មឹ គារវតា គោរពចំពោះសមាធិ ។

ធម៌ ៥ យ៉ាង ដែលអាចធ្វើបុគ្គលឱ្យតាំងនៅមាំក្នុងព្រះសទ្ធម្ម

១-សទ្ធា ជឿហេតុដែលគួរជឿ

២-ហិរិ ខ្មាសបាបខ្មាសទុច្ចរិត

៣-ឱត្តប្បំ ស្លុតខ្លាចបាប ទុច្ចរិត

៤-អារទ្ធវីរិយំ ប្រារព្ធព្យាយាមឥតខ្ជិលច្រអូល

៥-បញ្ញា ដឹងច្បាស់ ។

ធម៌ ៥ យ៉ាង ប្រព្រឹត្តទៅឱយវិនាសនៃព្រះសទ្ធម្ម

១-ន សក្កច្ចំ ធម្មំ សុណន្តិ មិនស្តាប់ធម៌ដោយគោរព

២-ន សក្កច្ចំ ធម្មំ បរិយាបុណន្តិ មិនរៀនធម៌ដោយគោរព

៣-ន សក្កច្ចំ ធម្មំ ធារេតិ មិនទ្រទ្រង់ធម៌ដោយគោរព

៤-ន សក្កច្ចំ ធរានំ ធម្មានំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខន្តិ មិនពិចារណានូវសេចក្តីនៃធម៌ទាំងឡាយ ដែលខ្លួនទ្រទ្រង់ដោយគោរព

៥-ន សក្កច្ចំ អត្ថមញ្ញាយ បដិបជ្ជន្តិ ដឹងសេចក្តីហើយមិនប្រតិបត្តិធ្វើតាមដោយគោរព ។

អង្គធម្មកថិក ៥ យ៉ាង

១-សម្តែងធម៌ដោយលំដាប់មិនកាត់ឱ្យដាច់សេចក្តី

២-អាងហេតុផលណែនាំឱ្យអ្នកស្តាប់ចូលចិត្ត

៣-តាំងចិត្តមេត្តាប្រាថ្នាឱ្យជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកស្តាប់

៤-មិនសំដែងធម៌ព្រោះឃើញលាភ

៥-មិនសំដែងធម៌បៀតបៀនខ្លួននិងអ្នកដទៃ ។

អានិសង្សនៃការស្តាប់ធម៌ ៥ យ៉ាង

១-អស្សុតំ សុណាតិ តែងបានស្តាប់ធម៌ដែលខ្លួនពុំទាន់ដែលបានស្តាប់

២-សុតំ បរិយោទបេតិ តែងញុំាងធម៌ដែលខ្លួនធ្លាប់ស្តាប់ហើយឱ្យជំនាញល្អឡើង

៣-កង្ខំ វិហនតិ តែងកំចាត់បង់នូវសេចក្តីសង្ស័យចេញបាន

៤-ទិដ្ឋឹ ឧជុំ ករោតិ តែងធ្វើទិដ្ឋិ (របស់ខ្លួន) ឱ្យត្រឹមត្រង់បាន

៥-ចិត្តមស្ស បសីទតិ ចិត្តអ្នកស្តាប់ធម៌នោះតែងជ្រះថ្លា ។

សេចក្ដីវិនាស ៥ យ៉ាង

១-ញាតិព្យសន វិនាសញាតិ

២-ភោគព្យសន វិនាសភោគសម្បទ

៣-រោគព្យសន វិនាសរោគ

៤-សីលព្យសន វិនាសសីល

៥-ទិដ្ឋិព្យសន វិនាសទិដ្ឋិ ។

សម្បទា ៥ យ៉ាង

១-ញាតិសម្បទា បរិបូណ៌ដោយញាតិ

២-ភោគសម្បទា បរិបូណ៌ដោយភោគៈ

៣-អារោគ្យសម្បទា បរិបូណ៌ដោយភាពជាអ្នកឥតមានរោគ

៤-សីលសម្បទា បរិបូណ៌ដោយសីល

៥-ទិដ្ឋិសម្បទា បរិបូណ៌ដោយទិដ្ឋិ ។

សំវរវិន័យ ៥ យ៉ាង

១-សីលសំវរ សង្រួមក្នុងបាដិមោក្ខ

២-សតិសំវរ សង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ

៣-ញាណសំវរ សង្រួមក្នុងខ្សែតណ្ហាដោយបញ្ញា

៤-ខន្តិសំវរ សង្រួមក្នុងខន្តី គឺអត់ធន់នូវត្រជាក់និងក្ដៅជាដើម

៥-វីរិយសំវរ សង្រួមក្នុងវីរិយៈ គឺកំចាត់បង់នូវវិតក្កៈ ៣ យ៉ាង មានកាមវិតក្កៈជាដើម ។

បហានវិន័យ ៥ យ៉ាង

១-តទង្គប្បហាន លះកិលេសដោយអង្គនោះៗ មានកិរិយាកំណត់ដឹងនូវកាមនិងរូបដោយវិបស្សនាញាណជាដើម

២-វិក្ខម្ភនប្បហាន លះកិលេស មាននីវរណធម៌ជាដើមដោយសមាធិ

៣-សមុច្ឆេទប្បហាន លះកិលេសដាច់ស្រាច់ក្នុងខណៈដែលបាននូវអរិយមគ្គទាំង ៤ ប្រការ

៤-បដិបស្សទ្ធិប្បហាន លះកិលេសដាច់ស្រាច់ក្នុងខណៈដែលបាននូវអរិយផល

៥-និស្សរណប្បហាន លះកិលេសជ្រះស្រឡះ គឺបានដល់នូវព្រះនិព្វាន ។

អានិសង្សរបស់ខន្តី ៥ យ៉ាង

១-បិយោ មនាបោ ជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តនៃជនច្រើន

២-ន វេរពហុលោ មិនច្រើនដោយពៀរ

៣-ន វជ្ជពហុលោ មិនច្រើនដោយទោស

៤-អសម្មូឡ្ហោ មិនវង្វេងក្នុងមរណសម័យ

៥-សុគតិ កាលទម្លាយខន្ធរមែងទៅកាន់សុគតិភព ។

វេសារជ្ជករណធម៌ ‹‹ធម៌ដែលធ្វើឱ្យមានសេចក្តីក្លាហាន ៥ យ៉ាង

១-សទ្ធា ជឿហេតុដែលគួរជឿ

២-សីល រក្សាកាយវាចាឱ្យរៀបរយ

៣-ពាហុសច្ច ភាពជាអ្នកស្តាប់ច្រើន រៀនសូត្រច្រើន

៤-វីរិយារម្ភ ប្រារព្ធព្យាយាម

៥-បញ្ញា ដឹងនូវហេតុដែលគួរដឹង ។

ពល ‹‹កម្លាំង›› ៥ យ៉ាង

១-សទ្ធា ជំនឿ

២-វីរិយ ព្យាយាម

៣-សតិ សេចក្តីរឭក

៤-សមាធិ ការតាំងចិត្តមាំ

៥-បញ្ញា ដឹងសព្វ (ធម៌ទាំង៥យ៉ាងនេះហៅថា ‹‹ឥន្ទ្រិយ›› ក៏បាន)

វិបត្តិនៃឧបាសក ៥ យ៉ាង

១-អស្សទ្ធោ ហោតិ មិនជឿគុណព្រះរតនត្រ័យ

២-ទុស្សីលោ ហោតិ ទ្រុស្តសីល

៣-កោតុហលមង្គលិកោ ហោតិ ប្រកបដោយមង្គលភ្ញាក់ផ្អើល

៤-មង្គលំ បច្ចេតិ នោ កម្មំ ប្រកាន់ជឿមង្គល មិនជឿកម្ម និងផលនៃកម្ម

៥-ឥតោ ច ពហិទ្ធា ទក្ខិណេយ្យំ គវេសតិ តត្ថ ច បុព្វការំ ករោតិ ស្វែងរកទក្ខិណេយ្យបុគ្គលក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយធ្វើទានចំពោះទក្ខិណេយ្យបុគ្គលនោះ ។

សម្បត្តិនៃឧបាសក ៥ យ៉ាង

១-សទ្ធោ ហោតិ ជឿគុណព្រះរតនត្រ័យ

២-សីលវា ហោតិ មានសីល

៣-ន កោតុហលមង្គលិកោ ហោតិ មិនប្រកបដោយមង្គលភ្ញាក់ផ្អើល

៤-កម្មំ បច្ចេតិ នោ មង្គលំ ជឿតែកម្មមិនជឿមង្គល

៥-ន ឥតោ ពហិទ្ធា ទក្ខិណេយ្យំ គវេសតិ ឥធ ច បុព្វការំ ករោតិ មិនស្វែងរកទក្ខិណេយ្យបុគ្គលក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនាឡើយ ហើយ ធ្វើទានចំពោះតែទក្ខិណេយ្យបុគ្គលក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ជំនួញដែលឧបាសកមិនត្រូវធ្វើ ៥ យ៉ាង

១-សត្ថវណិជ្ជា ជួញគ្រឿងសស្ត្រាវុធ

២-សត្តវណិជ្ជា ជួញសត្វមានជីវិត

៣-មំសវណិជ្ជា ជួញសាច់

៤-មជ្ជវណិជ្ជា ជួញទឹកស្រវឹង

៥-វិសវណិជ្ជា ជួញថ្នាំពិស ។

ទោសនៃសីលវិបត្តិរបស់អ្នកទ្រុស្តសីល ៥ យ៉ាង

១-បមាទាធិករណំ មហតិ ភោគជានិំ និគ្គច្ឆតិ តែងដល់នូវសេចក្តីវិនាសសម្បត្តិយ៉ាងធំ ដោយមានសេចក្តីប្រមាទជាហេតុ

២-បាបកោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ កិត្តិសព្ទអាក្រក់រមែងផ្សាយទៅសព្វទិស

៣-អវិសារទោ ឧបសង្កមតិ ចូលទៅកាន់ទីប្រជុំបរិស័ទណាៗ ឥតមានសេចក្តីក្លៀវក្លា

៤-សម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ តែងវង្វេងធ្វើមរណកាល

៥-កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា ទុគ្គតឹ ឧបបជ្ជតិ លុះបែកធ្លាយរាងកាយបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ តែងទៅកើតក្នុងទុគ្គតិ ។

អានិសង្សសីលសម្បទារបស់អ្នកមានសីល ៥ យ៉ាង

១-អប្បមាទាធិករណំ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ អធិគច្ឆតិ តែងបាននូវភោគសម្ប័ទ ដោយមានសេចក្តីមិនប្រមាទជាហេតុ

២-កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ កិត្តិសព្ទដ៏ពិរោះ តែងផ្សាយទៅសព្វទិស

៣-វិសារទោ ឧបសង្កមតិ ចូលទៅកាន់ទីប្រជុំបរិស័ទណាៗ តែងមានសេចក្តីក្លៀវក្លា

៤-អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ តែងមិនវង្វេងធ្វើមរណកាល

៥-កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតិ ឧបបជ្ជតិ លុះបែកធ្លាយរាងកាយបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ តែងទៅកើតសុគតិ ។

បុគ្គលប្រកបដោយធម៌ ៥ យ៉ាង នឹងទៅកាន់នរក

១-អសទ្ធោ មិនមានសទ្ធា

២-អហិរិកោ មិនមានហិរិ

៣-អនោត្តប្បី មិនមានឱត្តប្បៈ

៤-កុសីតោ ខ្ជិលច្រអូល

៥-ទុប្បញ្ញោ ឥតប្រាជ្ញា ។ (ធម៌ទាំង៥យ៉ាងនេះអាចធ្វើមិនឱ្យបុគ្គលឋិតនៅក្នុងព្រះពុទ្ធសទ្ធម្ម)

បុគ្គលប្រកបដោយធម៌ ៥ យ៉ាង នឹងទៅកើតក្នុងស្ថានសួគ៌

១-សទ្ធា មានសទ្ធា

២-ហិរិមា មានហិរិ

៣-ឱត្តប្បី មានឱត្តប្បៈ

៤-អារទ្ធវីរិយោ មានព្យាយាម

៥-បញ្ញវា មានប្រាជ្ញា។ (ធម៌ទាំង៥យ៉ាងនេះអាចធ្វើបុគ្គលឱ្យនៅក្នុងព្រះសទ្ធម្ម)

កម្លាំងរបស់ព្រះតថាគត ៥ យ៉ាង

១-សទ្ធាពល កម្លាំងសទ្ធា

២-ហិរិពល កម្លាំងហិរិ

៣-ឱត្តប្បពល កម្លាំងឱត្តប្បៈ

៤-វីរិយពល កម្លាំងព្យាយាម

៥-បញ្ញាពល កម្លាំងប្រាជ្ញា ។

សេចក្តីមិនសង្រួមបណ្តាលឱ្យកើតកិលេស ៥ យ៉ាង

១-អស្សទ្ធា មិនមានជំនឿ

២-អក្ខន្តិ មិនសេចក្តីអត់ធន់

៣-កោសជ្ជំ សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស

៤-មុដ្ឋស្សច្ចំ សេចក្តីភ្លេចស្មារតី

៥-អញ្ញាណំ សេចក្តីល្ងង់ ។

អនន្តរិយកម្ម ៥ យ៉ាង

១-មាតុឃាដ សម្លាប់មាតា

២-បិតុឃាដ សម្លាប់បិតា

៣-អរហន្តឃាដ សម្លាប់ព្រះអរហន្ត

៤-លោហិតុប្បាទ ធ្វើព្រះលោហិតរបស់ព្រះពុទ្ធ ឱ្យពុះពងដោរ ដោយចិត្តប្រទុស្តនឹងព្រះអង្គ

៥-សង្ឃភេទ បំបែកសង្ឃ ។

សង្ឃភេទ «ការបំបែកសង្ឃ» ដោយហេតុ ៥ យ៉ាង

១-កម្មេន ដោយសង្ឃកម្ម

២-ឧទ្ទេសេន ដោយឧទ្ទេស

៣-វោហរន្តា ដោយពោលភេទករណវត្ថុ ១៨ ប្រការ

៤-អនុសាវេន ដោយពោលល្បួងលួងលោម ឱ្យភិក្ខុដទៃជឿកាន់តាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន

៥-សលាកគ្គាហេន ដោយសរសេរស្លាកឱ្យចាប់ ។

អន្តរធាន ៥ យ៉ាង

១-បរិយត្តិអន្តរធាន សាបសូន្យបរិយត្តិ

២-បដិបត្តិអន្តរធាន សាបសូន្យការប្រតិបត្តិ

៣-បដិវេធអន្តរធាន សាបសូន្យការត្រាស់ដឹង

៤-លិង្គអន្តរធាន សាបសូន្យភេទសមណ

៥-ធាតុអន្តរធាន សាបសូន្យព្រះបរមសារីរិកធាតុ ។

ទោសនៃបុគ្គលប្រព្រឹត្តទុច្ចរិត ៥ យ៉ាង

១-អត្តាបិ អត្តានំ ឧបវទតិ សូម្បីខ្លួនឯងក៏តិះដៀលខ្លួនឯង

២-អនុវិច្ច វិញ្ញូ គរហន្តិ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយក៏រមែងតិះដៀល

៣-បាបកោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ កិត្តិសព្ទអាក្រក់ក៏ផ្សាយខ្ចរខ្ចាយ ។

៤-សម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ វង្វេងធ្វើមរណកាល

៥-អបាយំ ទុគ្គតិ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ នឹងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ។

អានិសង្សនៃបុគ្គលប្រព្រឹត្តសុចរិត ៥ យ៉ាង

១-អត្តាបិ អត្តានំ ន ឧបវទតិ សូម្បីខ្លួនឯងក៏តិះដៀលខ្លួនឯងមិនបាន

២-អនុវិច្ចវិញ្ញូ បសំសន្តិ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយរមែងសរសើរ

៣-កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ កិត្តិសព្ទពិរោះក៏ផ្សាយខ្ទរខ្ទាយ

៤-អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ មិនវង្វេងធ្វើមរណកាល

៥-សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ នឹងទៅកើតក្នុងសុគតិ គឺស្ថានសួគ៌និងមនុស្សលោក ។

អន្តរាយិកធម៌ ‹‹ធម៌ធ្វើឱ្យអន្តរាយ›› ៥ យ៉ាង

១-កម្មន្តរាយ អន្តរាយព្រោះកម្មបានដល់អនន្តរិយកម្ម ៥ យ៉ាង

២-កិលេសន្តរាយ អន្តរាយព្រោះកិលេសបានដល់និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ

៣-វិបាកន្តរាយ អន្តរាយព្រោះវិបាក បានដល់បដិសន្ធិធម៌នៃពួកបណ្ឌក, តិរច្ឆាន, ឧភតោព្យញ្ជនក

៤-ឧបវាទន្តរាយ អន្តរាយព្រោះឧបវាទ បានដល់អរិយុបវាទ

៥-អាណាវិតិក្កមន្តរាយ អន្តរាយព្រោះអាណាវិតិក្កមទោសបានដល់អាបត្តិដែលភិក្ខុត្រូវ ព្រោះតាំងចិត្តក្លែង ។

នីវរណៈ ៥

១-កាមច្ឆន្ទ សេចក្តីពេញចិត្តក្នុងកាម

២-ព្យាបាទ សេចក្តីគុំគួន ចង់ធ្វើឱ្យគេវិនាស

៣-ថីនមិទ្ធ សេចក្តីងោកងក់ជ្រុលជ្រប់ក្នុងចិត្ត

៤-ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច សេចក្តីរសាប់រសល់រាយមាយក្នុងចិត្ត

៥-វិចិកិច្ឆា សេចក្តីឆ្ងល់សង្ស័យ ។

ទីកើតនៃនីវរណៈ ៥

១-កាមច្ឆន្ទ កើតអំពីសុភនិមិត្ត គឺកំណត់អារម្មណ៍ថាល្អ

២-ព្យាបាទ កើតអំពីបដិឃនិមិត្ត គឺកំណត់ក្នុងការចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត

៣-ថីនមិទ្ធ កើតអំពីអរតិ គឺសេចក្តីមិនត្រេកអរនឹងសេចក្តីខ្ជិលព្រមទាំងការស្រវឹងក្នុងអាហារ

៤-ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច កើតអំពីចេតសោអវូបសម គឺសេចក្តីមិនស្ងប់នៃចិត្ត

៥-វិចិកិច្ឆា កើតអំពីអយោនិសោមនសិការ គឺមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយឧបាយនៃប្រាជ្ញា ។

ខន្ធ ៥

១-រូប, ២-វេទនា, ៣-សញ្ញា, ៤-សង្ខារ, ៥-វិញ្ញាណ ។

ឧបមានៃខន្ធ

១-ផេណុបិណ្ឌូបមំ រូបំ រូបប្រៀបដូចពពុះទឹក

២-វេទនាបុព្វុឡូបមា វេទនាប្រៀបដូចក្រពេញទឹក

៣-មរីចិកូបមា សញ្ញា សញ្ញាប្រៀបដូចថ្ងៃបណ្ដើរកូន

៤-សង្ខារា កទលូបមា សង្ខារប្រៀបដូចដើមចេក

៥-មាយូបមញ្ច វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណប្រៀបដូចកលមាយា **ទេសិតាទិច្ចពន្ធុនា** សេចក្ដីឧបមានេះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាផៅពង្ស នៃព្រះអាទិត្យសំដែងហើយ ។

សល្ល ‹‹ធម៌ដូចជាព្រួញ›› ៥ យ៉ាង

១-រាគៈ, ២-ទោសៈ, ៣-មោហៈ, ៤-មានៈ, ៥-ទិដ្ឋិ ។

ចេតោខីល ‹‹បង្គោលដែលបោះជាប់ក្នុងចិត្ត›› ៥ យ៉ាង

១-សត្ថរិ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងព្រះសាស្ដា

២-ធម្មេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងព្រះធម៌

៣-សង្ឃេ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងព្រះសង្ឃ

៤-សិក្ខាយ កង្ខតិ សង្ស័យក្នុងសិក្ខា

៥-សព្រហ្មចារីសុ កុប្បិតោ ហោតិ មានចិត្តក្រេវក្រោធ ទៅរកសព្រហ្មចារីបុគ្គលទាំងឡាយ ។

លំអរបស់ស្រី ៥ យ៉ាង

១-ឆវិកល្យាណា លំអសម្បុរស្បែក

២-មំសកល្យាណ លំអសាច់

៣-កេសកល្យាណ លំអសក់

៤-អដ្ឋិកល្យាណ លំអធ្មេញទាំង ៣២

៥-វយកល្យាណ លំអវ័យ ។

ហេតុដែលនាំឱ្យអាយុខ្លី ៥ យ៉ាង

១-អសប្បាយការី មិនធ្វើខ្លួនឱ្យសប្បាយ

២-សប្បាយេ មត្តំ ន ជានាតិ មិនដឹងប្រមាណក្នុងការសប្បាយ

៣-អបរិណតភោជី បរិភោគអាហារ ភ្លើងធាតុធ្វើឱ្យរលាយមិនទាន់

៤-អកាលចារី ដើរលេងខុសកាល

៥-អព្រហ្មចារី ប្រព្រឹត្តធម៌មិនប្រសើរ (ល្មោភក្នុងកាម)

ហេតុដែលនាំឱ្យអាយុវែង ៥ យ៉ាង

១-សប្បាយការី ធ្វើខ្លួនឱ្យសប្បាយ

២-សប្បាយេ មត្តំ ជានាតិ ដឹងប្រមាណក្នុងការសប្បាយ

៣-បរិណតភោជី បរិភោគអាហារ ល្មមភ្លើងធាតុឱ្យរលាយទន់ស្រួល

៤-ភាលចារី ដើរលេងក្នុងកាលគួរ

៥-ព្រហ្មចារី ប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ (មិនល្មោភក្នុងកាម) ។

អង្គឈាន ៥

១-វិតក្ក ការត្រិះរិះរំពឹងអារម្មណ៍

២-វិចារ ការពិចារណាអារម្មណ៍

៣-បីតិ សេចក្តីឆ្អែតកាយឆ្អែតចិត្ត

៤-សុខ សេចក្តីសប្បាយកាយសប្បាយចិត្ត

៥-ឯកគ្គតា មានអារម្មណ៍នឹងតែមួយ ។

អង្គឈានជាបដិបក្ខនឹងនីវរណៈ ៥ យ៉ាង

១-សមាធិ កាមច្ឆន្ទស្ស បដិបក្ខោ សមាធិជាបដិបក្ខនឹងកាមច្ឆន្ទ

២-បីតិ ព្យាបាទស្ស បដិបក្ខោ បីតិជាបដិបក្ខនឹងព្យាបាទ

៣-វិតក្កោ ថីនមិទ្ធស្ស បដិបក្ខោ វិតក្កៈជាបដិបក្ខនឹងថីនមិទ្ធ

៤-សុខំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស បដិបក្ខោ សុខៈជាបដិបក្ខនឹងឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច

៥-វិចារោ វិចិកិច្ឆាយ បដិបក្ខោ វិចារៈជាបដិបក្ខនឹងវិចិកិច្ឆា ។

បីតិ ៥ យ៉ាង

១-ខុទ្ទកា បីតិ មានលក្ខណៈឱ្យព្រឺរោមព្រឺស្បែក

២-ខណិកា បីតិ មានលក្ខណៈដូចផ្លេកបន្ទោរប្រាកដក្នុងចក្ខុ

៣-ឱក្កន្តិកា បីតិ មានលក្ខណៈឱ្យកាយញ័រកក្រើកដូចរលកទឹក

៤-ឧព្វេង្គា បីតិ មានលក្ខណៈធ្វើឱ្យកាយស្រាលអណ្តែតឡើង

៥-ផរណា បីតិ មានលក្ខណៈផ្សាយសព្វក្នុងកាយ ។

វសី ‹‹ការស្ទាត់›› ៥ យ៉ាង

១-អាវជ្ជនវសី ស្ទាត់ក្នុងការនឹកអង្គឈាន

២-សមាបជ្ជនវសី ស្ទាត់ក្នុងការចូលឈាន

៣-អធិដ្ឋានវសី ស្ទាត់ក្នុងការអធិដ្ឋាន ដើម្បីរក្សាឈានទុកឱ្យមាំមួន

៤-វុដ្ឋានវសី ស្ទាត់ក្នុងការចេញចាកឈាន

៥-បច្ចវេក្ខណវសី ស្ទាត់ក្នុងការពិចារណាអង្គឈានក្នុងវេលា ដែលចេញចាកឈាន ។

សប្បាយ ៥ យ៉ាង

១-អាវាសសប្បាយ សប្បាយដោយទីនៅ

២-ឧតុសប្បាយ សប្បាយដោយយរដូវ

៣-អាហារសប្បាយ សប្បាយដោយភោជនាហារ

៤-បុគ្គលសប្បាយ សប្បាយដោយបុគ្គល

៥-ធម្មស្សវនសប្បាយ សប្បាយដោយការស្ដាប់ធម៌ ។

ធម៌ជាគ្រឿងធ្វើវិមុត្តិឱ្យចាស់ក្លា ៥ យ៉ាង

១-កល្យាណមិត្តតា ភាពជាអ្នកមានមិត្រល្អ

២-សីលសម្បទា បរិបូណ៌ដោយសីល

៣-អភិសល្លេខកថា ពោលពាក្យដ៏ផូរផង់ប្រកបដោយកថាវត្ថុ ១០ យ៉ាង

៤-វីរិយារម្ភ ប្រារព្ធព្យាយាម

៥-បញ្ញាសម្បទា បរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញា ។

សញ្ញាជាគ្រឿងធ្វើវិមុត្តិឱ្យចាស់ក្លា ៥ យ៉ាង

១-អនិច្ចសញ្ញា សេចក្ដីសម្គាល់ថាមិនទៀង

២-អនិច្ចេ ទុក្ខសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់ថាជាទុក្ខក្នុងធម៌មិនទៀង

៣-ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់ថាមិនមែនខ្លួនធម៌ប្រកបដោយទុក្ខ

៤-បហានសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់ក្នុងធម៌ជាគ្រឿងលះបង់

៥-វិរាគសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់ក្នុងធម៌ជាគ្រឿងនឿយណាយ

អនិមិត្តកៈ ‹‹ធម៌ដែលកំណត់មិនបាន›› ៥ យ៉ាង

១-ជីវិត ការរស់នៅ

២-ព្យាធិ ការឈឺចាប់

៣-កាល ពេលវេលា

៤-ទេហនិក្ខេបន ការដាក់ចុះនូវរាងកាយ (សេចក្តីស្លាប់)

៥-គតិ ដំណើរដែលនឹងកើតក្នុងសុគតិ ឬទុគ្គតិ ។

ទេវទូត ៥ យ៉ាង

១-ទារក ក្មេងតូចដែលទើបសម្រាល

២-ជរា ចាស់គ្រាំគ្រានៃខន្ធ

៣-ព្យាធិ ជម្ងឺដំកាត់

៤-ទណ្ឌ អ្នកទោស

៥-មរណ សេចក្តីស្លាប់ ។

មារ ៥ យ៉ាង

១-ខន្ធមារ មារ គឺខន្ធ

២-កិលេសមារ មារ គឺកិលេស

៣-អភិសង្ខារមារ មារ គឺអភិសង្ខារ

៤-ទេវបុត្តមារ មារ គឺទេវបុត្រ

៥-មច្ចុមារ មារ គឺសេចក្តីស្លាប់ ។

អលព្ភនិយដ្ឋាន ‹‹ហេតុដែលមិនគួរចង់បាន›› ៥ យ៉ាង

១-ជរា ចាស់គ្រាំគ្រា

២-ព្យាធិ ជម្ងឺដំកាត់

៣-មរណៈ សេចក្តីស្លាប់

៤-នស្សន សេចក្តីវិនាស

៥-ខយ សេចក្តីសាបសូន្យ, ការអស់ទៅ ។

អភិណ្ហប្បច្ចវេក្ខណៈ ‹‹ធម៌សម្រាប់ពិចារណារឿយៗ›› ៥ យ៉ាង

១-ជរា ពិចារណាពីជរា

២-ព្យាធិ ពិចារណាពីព្យាធិ

៣-មរណៈ ពិចារណាពីមរណៈ

៤-វិយោគ ពិចារណាពីការព្រាត់ប្រាស់

៥-កម្ម ពិចារណាពីអំពើកម្ម ដែលខ្លួនបានធ្វើ ។

បុច្ឆា ‹‹ពាក្យសួរ›› ៥ យ៉ាង

១-អទិដ្ឋជោតនា បុច្ឆា ពាក្យសួរ ជាគ្រឿងបំភ្លឺនូវសេចក្តីដែលខ្លួនមិនដែលឃើញ

២-ទិដ្ឋសំសន្ទនា បុច្ឆា ពាក្យសួរ ជាគ្រឿងសន្ទនាគ្នាចំពោះប្រស្នាដែលធ្លាប់ឃើញ

៣-វិមតិច្ឆេទនា បុច្ឆា ពាក្យសួរ ជាគ្រឿងកាត់បង់នូវសេចក្ដីសង្ស័យ

៤-អនុមតិ បុច្ឆា ពាក្យសួរតាមសេចក្ដីយល់ឃើញរបស់ខ្លួន (ពាក្យសួរចាកបណ្ដោយ)

៥-កថេតុកម្យតា បុច្ឆា ពាក្យសួរប្រាថ្នានឹងឆ្លើយខ្លួនឯង (សួរខ្លួនឯងឆ្លើយខ្លួនឯង) ។

វេសាហាបរិច្ចាក ៥ យ៉ាង

១-អត្តបរិច្ចាគ បរិច្ចាគសរីរាវយវៈជាទាន

២-ធនបរិច្ចាគ បរិច្ចាគទ្រព្យជាទាន

៣-បុត្តបរិច្ចាគ បរិច្ចាគបុត្រជាទាន

៤-ទារបរិច្ចាគ បរិច្ចាគភរិយាជាទាន

៥-ជីវិតបរិច្ចាគ បរិច្ចាគជីវិតជាទាន ។

វត្ថុដែលទេវទត្តសូម ៥ យ៉ាង

១-សូមឱ្យពួកភិក្ខុនៅក្នុងព្រៃអស់មួយជីវិត

២-សូមឱ្យពួកភិក្ខុប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាតអស់មួយជីវិត

៣-សូមឱ្យពួកភិក្ខុប្រើប្រាស់តែសំពត់បំសុកូលអស់មួយជីវិត

៤-សូមឱ្យពួកភិក្ខុនៅតែក្នុងម្លប់ឈើអស់មួយជីវិត

៥-សូមកុំឱ្យពួកភិក្ខុឆាន់ត្រីនិងសាច់អស់មួយជីវិត

(សេចក្តីសូមទាំង ៥ យ៉ាងនេះ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់មិនអនុញ្ញាតឡើយ)

ធម្មតារបស់គហបតី ៥ យ៉ាង

១-ភោគាធិប្បាយោ ប្រាថ្នាភោគសម្ប័ទ

២-បញ្ញូបវិចារោ ចូលចិត្តត្រិះរិះពិចារណា

៣-សិប្បាធិដ្ឋានោ តាំងចិត្តចំពោះទៅរកសិល្បសាស្ត្រ

៤-កម្មន្តាភិនិវេសោ ប្រកាន់ចិត្តមាំក្នុងការងារ

៥-និដ្ឋិតកម្មន្តបរិយោសានោ មានការងារហើយស្រេចជាទីបំផុត

ធម្មតារបស់ចោរ ៥ យ៉ាង

១-អទានាធិប្បាយោ ចូលចិត្តតែក្នុងការលួចទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃ

២-គហណូបវិចារោ ត្រិះរិះក្នុងការលួចទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃ

៣-សត្ថាធិដ្ឋានោ តាំងចិត្តស្វែងរកគ្រឿងសស្ត្រាវុធ

៤-អន្ធការាភិនិវេសោ ពេញចិត្តក្នុងទីងងឹត

៥-អទស្សនបរិយោសានោ មិនចង់ឱ្យគេឃើញជាទីបំផុត (មិនចង់ឱ្យគេឃើញសោះ) ។

ធម្មតារបស់សមណៈ ៥ យ៉ាង

១-ខន្តិសោរច្ចាធិប្បាយា មានប្រាថ្នាតែក្នុងខន្តីនិងសោរច្ចៈ

២-បញ្ញូបវិចារា ចូលចិត្តត្រិះរិះខាងផ្លូវប្រាជ្ញា

៣-សីលាធិដ្ឋានា តាំងចិត្តមាំក្នុងសីល

៤-អពលិពោធនិវេសា ពេញចិត្តក្នុងការមិនមានកង្វល់

៥-និព្វានបរោយោសានា មានព្រះនិព្វានជាទីបំផុត ។

កូនត្រូវប្រតិបត្តិមាតាបិតាដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-ភរណា ការចិញ្ចឹមមាតាបិតា

២-កិច្ចករណា ការធ្វើកិច្ចការជំនួសមាតាបិតា

៣-កុលវំសឋបនា ការដំកល់វង្សត្រកូលមាតាបិតាទុកឱ្យល្អមិនឱ្យវិនាស

៤-ទាយជ្ជា ហបដិបជ្ជនា ការប្រតិបត្តិមាតាបិតាឱ្យសមគួរដល់ការទទួលសម្បត្តិមត៌ក

៥-ទក្ខិណានុប្បទានា ការធ្វើទក្ខិណាទានឧទ្ទិសផលជូនទៅមាតាបិតារឿយៗ ។

មាតាបិតាត្រូវអនុគ្រោះកូនដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-បាបា និវារេន្តិ ហាមឃាត់កូនមិនឱ្យធ្វើបាប

២-កល្យាណេ និវេសេន្តិ ឱ្យកូនតាំងនៅក្នុងកម្មជាកុសល

៣-សិប្បំ សិក្ខាបេន្តិ ឱ្យកូនសិក្សារៀនសិល្បសាស្ត្រ

៤-បដិរូបេន ទារេន សំយោជេន្តិ រៀបចំភរិយាស្វាមីតាមសមគួរដល់ជាតិ ត្រកូល និងទ្រព្យសម្បត្តិ

៥-សមយេ ទាយជ្ជំ និយ្យាទេន្តិ ឱ្យទ្រព្យសម្បត្តិដល់កូនក្នុងសម័យដែលគួរឱ្យ ។

សិស្សត្រូវប្រតិបត្តិគ្រូអាចារ្យដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-ឧដ្ឋានេន ដោយធ្វើបច្ចុគ្គមនាការ និងអនុគ្គមនាការ

២-បច្ចុបដ្ឋានេន ដោយចូលទៅបំរើតាមកាល

៣-សុស្សូសាយ ដោយជឿស្តាប់ពាក្យឱវាទគ្រូអាចារ្យ

៤-បារិចរិយាយ ដោយការបម្រើបន្តិចបន្តួច (មិនកំណត់ពេល)

៥-សក្កច្ចំ សិប្បុគ្គហណេន ដោយការរៀនសិល្បសាស្ត្រដោយគោរព ។

គ្រូអាចារ្យត្រូវអនុគ្រោះសិស្សដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-សុវិនីតំ វិនេន្តិ ទូន្មានប្រៀនប្រដៅសិស្សដោយល្អ

២-សុគ្គហិតំ គាហាបេន្តិ បង្ហាត់បង្រៀនសិស្សល្អ

៣-សិប្បេត សុតំ សមក្ខាយិនោ ភវន្តិ បង្ហាត់បង្រៀនសិស្សគ្រប់សិល្បសាស្ត្រចំណេះវិជ្ជាដែលខ្លួនចេះ

៤-មិត្តាមច្ចេសុ បដិវេទេន្តិ សំដែងគុណសម្បត្តិសិស្សក្នុងកណ្តាលជំនុំមិត្តនិងអមាត្យ

៥-ទិសាសុ បរិត្តាណំ ករោន្តិ ធ្វើនូវសេចក្តីការពាររក្សាសិស្សសព្វទិស ។

ស្វាមីត្រូវអនុគ្រោះភរិយាដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-សម្មាននាយ ដោយសេចក្តីរាប់អាន ដោយសំដីដ៏ទន់ផ្អែម

២-អវិមាននាយ ដោយការមិនបៀតបៀនមើលងាយ

៣-អនតិចរិយាយ ដោយការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងចិត្តភរិយា

៤-ឥស្សរិយវោស្សគ្គេន ដោយការប្រគល់ឱ្យនូវឥស្សរិយយស

៥-អលង្ការានុប្បទានេន ដោយការផ្តត់ផ្តង់នូវគ្រឿងប្រដាប់ដល់ភរិយា ។

ភរិយាត្រូវប្រតិបត្តិស្វាមីដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-សុសំវិហិតកម្មន្តា ចាត់ចែងការងារដោយផ្ចិតផ្ចង់

២-សុសង្គហិតបរិជនា សង្គ្រោះដល់ញាតិរបស់ស្វាមីនិងញាតិរបស់ខ្លួនដោយស្មោះស្ម័គ្រ

៣-សម្ភតញ្ច អនុរក្ខតិ ថែរក្សាទុកដាក់ទ្រព្យសម្បត្តិដែលស្វាមីរកបានមកហើយ

៤-អនតិចារិនី មិនប្រព្រឹត្តកន្លងចិត្តស្វាមី

៥-ទក្ខា ច ហោតិ អនលសា សព្វកិច្ចេសុ ឆ្លាសប្រសប់ព្រមទាំងមិនខ្ជិលច្រអូសក្នុងកិច្ចការគ្រប់យ៉ាង ។

កុលបុត្រត្រូវទំនុងបំរុងមិត្រសម្លាញ់ ដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-ទានេន ដោយឱ្យទ្រព្យរបស់ដែលគួរឱ្យ

២-បិយវជ្ជេន ដោយពោលពាក្យដ៏ពិរោះ

៣-អត្ថចរិយាយ ដោយប្រព្រឹត្តធ្វើនូវប្រយោជន៍ឱ្យកើតដល់មិត្រ

៤-សមានត្តតាយ ដោយភាពជាអ្នកមានចិត្តស្មើដោយមិត្រ

៥-អវិសំវាទនតាយ ដោយមិនក្លែងពោលពាក្យកុហក ។

មិត្រសម្លាញ់ត្រូវអនុគ្រោះកុលបុត្រ ដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-បមត្តំ រក្ខន្តិ ជួយរក្សាកុលបុត្រដែលភ្លាត់ភ្លាំងធ្វេសប្រហែស

២-សាប----បតេ្តយ្យំ រក្ខន្តិ ជួយថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់កុលបុត្រដែលភ្លាត់ភ្លាំងធ្វេសប្រហែស

៣-ភិតស្ស សរណំ ហោន្តិ អាចធ្វើជាទីពឹងដល់កុលបុត្រដែលមានសេចក្តីភិតភ័យ

៤-អាបទាសុ ន ជហន្តិ មិនលះបង់ចោលគ្នាក្នុងកាលមានវិបត្តិ

៥-អបរប្បជំ បិស្ស បដិបូជេន្តិ ស្រឡាញ់រាប់អានកូនចៅជៅពង្សត្រកូលរបស់កុលបុត្រ ។

ចៅហ្វាយនាយត្រូវទំនុងបំរុងទាសកម្មករដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-យថាពលំ កម្មន្តសំវិធានេន ដោយចាត់ចែងការងារឱ្យធ្វើតាមសមគួរដល់កម្លាំង

២-ភត្តវេត្តនានុប្បទានេន ដោយឱ្យនូវភត្តាហារនិងថ្លៃឈ្នួល

៣-គិលានុប្បដ្ឋានេន ដោយព្យាបាលរក្សាក្នុងកាលមានជម្ងឺ

៤-អច្ឆរិយានំ រសានំ សំវិភាគេន ដោយចែករំលែកនូវរបស់ដែលមានរសឆ្ងាញ់ពិសា

៥-សមយេ វោស្សគ្គេន ដោយបើកឱកាសឱ្យឈប់ធ្វើការក្នុងសម័យដែលគួរឱ្យឈប់សម្រាក ។

ទាសកម្មករត្រូវយកចិត្តទុកដាក់នឹងចៅហ្វាយនាយដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-បុព្វុដ្ឋាយិនោ ក្រោកឡើងធ្វើការងារមិនថៅហ្វាយនាយជាដរាប

២-បច្ឆានិបាតិនោ ឈប់ធ្វើការក្រោយថៅហ្វាយនាយជាដរាប

៣-ទិន្នាទាយិនោ យកតែទ្រព្យរបស់ដែលថៅហ្វាយនាយឱ្យជាដរាប

៤-សុកតកម្មការកា ធ្វើការដោយពិនិត្យពិច័យអស់ពីចិត្ត

៥-កិត្តិវណ្ណហរា នាំកិត្តិគុណរបស់ថៅហ្វាយនាយទៅពោលសរសើរក្នុងទីទាំងពួង ។

កុលបុត្រជាគ្រហស្ថត្រូវប្រតិបត្តិសមណព្រាហ្មណ៍ដោយស្ថាន ៥ យ៉ាង

១-មេត្តេន កាយកម្មេន ដោយកាយកម្មប្រកបដោយមេត្តា

២-មេត្តេន វចីកម្មេន ដោយវចីកម្មប្រកបដោយមេត្តា

៣-មេត្តេន មនោកម្មេន ដោយមនោកម្មប្រកបដោយមេត្តា

៤-អនាវដទ្វារតាយ ដោយមិនបិទទ្វារផ្ទះរបស់ខ្លួន

៥-អនិសានុប្បទានេន ដោយឱ្យនូវអាមិស ។

គ្រូអាចារ្យត្រូវអនុគ្រោះកុលបុត្រដោយស្ថាន ៦ យ៉ាង

១-បាបា និវារេន្តិ ហាមឃាត់កុលបុត្រមិនឱ្យធ្វើបាប

២-កល្យាណេ និវេសេន្តិ ឱ្យកុលបុត្រដំកល់នៅក្នុងការកុសល

៣-កល្យាណេន មនសា អនុកម្បន្តិ អនុគ្រោះកុលបុត្រដោយកល្យាណចិត្ត

៤-អស្សុតំ សាវេន្តិ ឱ្យកុលបុត្រស្តាប់ធម៌ដែលមិនធ្លាប់បានស្តាប់

៥-សុតំ បរិយោទបេន្តិ ញុំាងធម៌ដែលកុលបុត្រធ្លាប់ស្តាប់ហើយឱ្យផូរផង់ល្អ

៦-សគ្គស្ស មគ្គំ អាចិក្ខន្តិ ប្រាប់ផ្លូវសួគ៌ដល់កុលបុត្រ ។

(ធម៌ពួក ៦ ដែលនាំយកមកចារិកក្នុងពួក ៥ នេះព្រោះនឹងបំបែកឱ្យឆ្ងាយពីគ្នា មិនសមតាមទំនងដែលទាក់ទងរកគ្នា)

ឆក្កៈ ពួកធម៌ប្រាំមួយ

ទិស ៦

១-មាតាបិតា ទិសាបុព្វា ទិសខាងកើត ទុកជាមាតាបិតា

២-អាចរិយា ទក្ខិណាទិសា ទិសខាងត្បូង ទុកជាអាចារ្យ

៣-បុត្តទារា ទិសាបច្ឆា ទិសខាងលិច ទុកជាកូនប្រពន្ធ

៤-មិត្តាមច្ចា ច ឧត្តរា ទិសខាងជើង ទុកជាមិត្រ សម្លាញ់
៥-ទាសកម្មករា ហេដ្ឋា ទិសខាងក្រោម ទុកជាទាសកម្មករ
៦-ឧទ្ធំ សមណព្រាហ្មណា ទិសខាងលើ ទុកជាសមណព្រាហ្មណ៍ ។

គ្រូ ៦

១-បូរណកស្សប
២-មក្ខលិគោសាល
៣-អជិតកេសកម្ពល
៤-សញ្ជយវេលដ្ឋបុត្ត
៥-បកុទ្ធកច្ចាយន
៦-និគន្ថនាដបុត្ត ។

(គ្រូទាំង ៦ នេះជាសត្រូវនឹងព្រះពុទ្ធសាសនា)

គុណសម្បត្តិនៃបុគ្គលជានាយកលើគេ ៦ យ៉ាង

១-ខមា មានសេចក្តីអត់ធន់
២-ជាគរិយ មានសេចក្តីភ្ញាក់រឭករឿយៗ
៣-ឧដ្ឋាន មានសេចក្តីឧស្សាហ៍ព្យាយាម
៤-សំវិភាគ មានការចែករំលែក
៥-ទយា មានសេចក្តីអាណិតអាសូរ
៦-ឥក្ខណា មានសេចក្តីពិនិត្យត្រួតត្រាពិចារណា ។

វិបត្តិ ៦ យ៉ាង

១-គតិវិបត្តិ ខុសគតិ គឺកើតក្នុងអបាយភូមិទាំង ៤ ណាមួយ

២-កាលវិបត្តិ ខុសកាល គឺកើតឡើងក្នុងគ្រាដែលមិនមានព្រះពុទ្ធសាសនា

៣-ទេសវិបត្តិ ខុសប្រទេស គឺប្រទេសដែលមិនមានព្រះពុទ្ធសាសនា

៤-កុលវិបត្តិ ខុសត្រកូល គឺត្រកូលដែលមិនមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា

៥-ឧបធិវិបត្តិ ខុសរាងកាយ គឺរាងកាយវិកលវិការ

៦-ទិដ្ឋិវិបត្តិ ខុសទិដ្ឋិ គឺជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ ។

សម្បត្តិ ៦ យ៉ាង

១-គតិសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយគតិ គឺបានកើតជាមនុស្ស

២-កាលសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយកាល គឺបានកើតក្នុងគ្រាដែលមានពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ

៣-ទេសសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយប្រទេសគឺប្រទេសមានព្រះពុទ្ធសាសនា

៤-កុលសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយត្រកូល គឺត្រកូលដែលជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា

៥-ឧបធិសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយរាងកាយ គឺរាងកាយមិនវិកលវិការ

៦-ទិដ្ឋិសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិ គឺជាសម្មាទិដ្ឋិ ។

អបាយមុខ ‹‹ប្រធាននៃសេចក្ដីវិនាស›› ៦ យ៉ាង

១-ប្រព្រឹត្តផឹកទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ

២-ប្រព្រឹត្តដើរលេងតាមច្រកល្ហកក្នុងវេលាយប់

៣-ប្រព្រឹត្តដើរមើលល្បែងមហោស្រព

៤-ប្រព្រឹត្តលេងល្បែងភ្នាល់

៥-ប្រព្រឹត្តសេពគប់នឹងបាបមិត្រ

៦-ខ្ជិលច្រអូសក្នុងកិច្ចការទាំងពួង ។

ទោសផឹកសុរា ៦ យ៉ាង

១-សន្ទិដ្ឋិកោ ធនជានិ នាំឱ្យវិនាសទ្រព្យ និងឃើញទាន់ភ្នែក

២-គលហ ទឡ្ហនំ នាំឱ្យចំរើនខាងការឈ្លោះប្រកែក

៣-រោគានំ អាយតនំ ជាហេតុនាំឱ្យកើតរោគច្រើនយ៉ាង

៤-អភិត្តិសញ្ញានន៏ បណ្ដាលឱ្យខូចកេរ្ដិ៍ឈ្មោះ ឬឱ្យកើតគរហានិន្ទា

៥-ហិរិកោបិននិធំសនី នាំឱ្យលេចកេរ្ដិ៍ខ្មាស

៦-បញ្ញាយ ទុព្វលីករណី ធ្វើប្រាជ្ញាឱ្យមានកម្លាំងថយ (នាំឱ្យ ខ្សោយប្រាជ្ញា) ។

ទោសដើរលេងយប់ ៦ យ៉ាង

១-អត្តាបិស្ស អគុត្តោ អរក្ខិតោ ហោតិ ជាអ្នកមិនស្ងួនគ្រងរក្សាខ្លួន

២-បុត្តទារោបិស្ស អគុត្តោ អរក្ខិតោ ហោតិ ជាអ្នកមិនគ្រប់គ្រងរក្សាបុត្រភរិយា

៣-សាបតេយ្យំបិស្ស អគុត្តំ អរក្ខិតោ ហោតិ ជាអ្នកមិនគ្រប់គ្រងរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិ

៤-សំកិយោ ច ហោតិ នាំឱ្យគេរង្កៀស

៥-អភូតវចនញ្ច តស្មិ រូហតិ ពាក្យមិនពិត តែងកើតដល់អ្នកដើរលេងយប់នោះ

៦-ពហុន្នញ្ច ទុក្ខធម្មានំ បរេក្ខតោ ហោតិ រមែងប្រកបដោយទុក្ខទោសច្រើនយ៉ាង ។

ទោសដើរមើលល្បែង ៦ យ៉ាង

១-ក្វ នច្ចំ មានល្បែងរាំក្នុងទីណា ដើរទៅក្នុងទីនោះ

២-ក្វ គីតំ មានចំរៀងក្នុងទីណា ដើរទៅក្នុងទីនោះ

៣-ក្វ វាទិតំ មានល្បែងដេញដំប្រគំក្នុងទីណាដើរទៅក្នុងទីនោះ

៤-ក្វ អក្ខានំ មានគេប្រជុំនិយាយរឿងព្រេងឥតប្រយោជន៍ក្នុងទីណា ដើរទៅក្នុងទីនោះ

៥-ក្វ បាណិស្សរំ មានល្បែងច្រៀងទះដៃក្នុងទីណា ដើរទៅក្នុងទីនោះ

៦-ក្វ កុម្ភថូណំ មានសូរសព្ទភ្លេងតូរ្យតន្ត្រី មានស្គររនាតគងជាដើមក្នុងទីណា ដើរទៅក្នុងទីនោះ ។

(ទោសកើតមានតាមទំនងនៃល្បែងនោះៗ)

ទោសលេងល្បែងភ្នាល់ ៦ យ៉ាង

១-ជយំ វេរំ បសវតិ អ្នកលេងឈ្នះរមែងធ្វើអ្នកចាញ់ចងពៀរ

២-ធនស្ស វិរោចតិ អ្នកលេងចាញ់រមែងសោកស្តាយទ្រព្យដែលវិនាសទៅ

៣-សន្ទិដ្ឋិកា ធនជានិ សេចក្តីវិនាសទ្រព្យនឹងឃើញច្បាស់ទាន់ភ្នែក

៤-សភាគតស្ស ឧចនំ នរ្ហតិ ពាក្យរបស់អ្នកលេងល្បែងភ្នាល់ នឹងយកជាសាក្សី ជាបន្ទាល់ពិតមិនបាន

៥-មិត្តាមច្ចានំ បរិភូតោ ហោតិ ពួកមិត្រសំឡាញ់ដែលគេមិនលេងល្បែងភ្នាល់ តែងមើលងាយ

៦-អាវាហវិវាហកានំ អបត្ថិតោ ហោតិ ពួកជនអ្នកធ្វើនូវអាវាហវិវាហមង្គល គេមិនត្រូវការឡើយ ។

ទោសសេពគប់មិត្រអាក្រក់ ៦ យ៉ាង

១-យេ ធុត្តា មិត្រឯណាជាអ្នកលេងល្បែងភ្នាល់

២-យេ សោណ្ឌា មិត្រឯណាជាអ្នកលេងស្រី

៣-យេ បិបាសា មិត្រឯណា ជាអ្នកលេងផឹកសុរា

៤-យេ នេកតិកា មិត្រឯណា ជាអ្នកបញ្ឆោតបោកប្រាសអ្នកដទៃ ដោយរបស់ក្លែង

៥-យេ វញ្ចនិកា មិត្រឯណា ជាអ្នកប្រវ័ញ្ច

៦-យេ សាហសិកា មិត្រឯណាជាអ្នកលួចលាក់ឆក់ដណ្តើមយកទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃ ។ (ទោសកើតឡើងតាមការសេពគប់នឹងមិត្រនោះៗ)

ទោសនៃសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស ៦ យ៉ាង

១-អតិសីតំ មិនធ្វើការងារដោយអាងថាត្រជាក់ណាស់រងាណាស់

២-អតិឧណ្ហំ មិនធ្វើការងារដោយអាងថាក្តៅណាស់

៣-អតិសាយំ មិនធ្វើការងារដោយអាងថា ល្ងាចណាស់

៤-អតិឋាតោ មិនធ្វើការងារដោយអាងថា នៅព្រឹកណាស់

៥-អតិឆាតោ មិនធ្វើការងារដោយអាងថា ឃ្លានណាស់

៦-អតិបិបាសិតោ មិនធ្វើការងារដោយអាងថា ស្រេកណាស់ ។

ផ្លូវនៃសេចក្តីអាក្រក់ ៦ យ៉ាង

១-អាលស្ស សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស

២-បមាទ សេចក្តីប្រហែស

៣-អវិរិយៈ មិនមានព្យាយាម

៤-អសញ្ញម មិនប្រយ័ត្ន

៥-និទ្ទា ការដេកលក់

៦-អនតិរតិ មិនត្រេកអរក្នុងធម៌វិន័យ ។

សារាណីយធម៌ ៦ យ៉ាង

១-មេត្តា កាយកម្ម ធ្វើអ្វីដោយកាយប្រកបដោយមេត្តា

២-មេត្តា វចីកម្ម ធ្វើអ្វីដោយវាចាប្រកបដោយមេត្តា

៣-មេត្តា មនោកម្ម ធ្វើអ្វីដោយចិត្តប្រកបដោយមេត្តា

៤-លាភ ចែកលាភដែលបានដោយធម៌ដល់មិត្រសព្រហ្មចារី
៥-សីល រក្សាសីលល្អស្មើគ្នានឹងមិត្រសព្រហ្មចារី
៦-ទិដ្ឋិ សេចក្តីយល់ឃើញត្រូវស្មើគ្នានឹងមិត្រសព្រហ្មចារី ។

គារវៈ ៦ យ៉ាង

១-ពុទ្ធគារវតា គោរពព្រះពុទ្ធ
២-ធម្មគារវតា គោរពព្រះធម៌
៣-សង្ឃគារវតា គោរពព្រះសង្ឃ
៤-សិក្ខាគារវតា គោរពសិក្ខា
៥-អប្បមាទគារវតា គោរពអប្បមាទធម៌
៦-បដិសណ្ឋារគារវតា គោរពបដិសណ្ឋារៈ ។

ហានភាគិយធម៌ ‹‹ធម៌ជាចំណែកនៃសេចក្តីវិនាស›› ៦ យ៉ាង

១-សត្ថរិ អគារវតា មិនគោរពព្រះសាស្តា
២-ធម្មេ អគារវតា មិនគោរពព្រះធម៌
៣-សង្ឃេ អគារវតា មិនគោរពព្រះសង្ឃ
៤-សិក្ខាយ អគារវតា មិនគោរពសិក្ខា
៥-អប្បមាទេ អគារវតា មិនគោរពអប្បមាទធម៌
៦-បដិសណ្ឋារេ អគារវតា មិនគោរពបដិសណ្ឋារៈ ។

អនុស្សតិ ៦ យ៉ាង

១-ពុទ្ធានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះពុទ្ធ

២-ធម្មានុស្សតិ រលឹកដល់គុណព្រះធម៌

៣-សង្ឃានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះសង្ឃ

៤-សីលានុស្សតិ រឭកដល់សីលដែលខ្លួនរក្សា

៥-ចាគានុស្សតិ រឭកដល់ទានដែលខ្លួនបានបរិច្ចាគហើយ

៦-ទេវតានុស្សតិ រឭកដល់គុណធម៌ដែលធ្វើបុគ្គលឱ្យកើតជាទេវតា ។

អនុត្តរិយ ‹‹កិច្ចដ៏ប្រសើរ›› ៦ យ៉ាង

១-ទស្សនានុត្តរិយ ការឃើញប្រសើរ

២-សវនានុត្តរិយ ការស្តាប់ប្រសើរ

៣-លាភានុត្តរិយ ការបានប្រសើរ

៤-សិក្ខានុត្តរិយ ការសិក្សាប្រសើរ

៥-បារិចរិយានុត្តរិយ ការបំរើប្រសើរ

៦-អនុស្សតានុត្តរិយ ការរឭកប្រសើរ ។

អគោចរ ‹‹ទីមិនគួរទៅ›› ៦ យ៉ាង

១-វេសិយាគោចរ ទីមិនគួរទៅ គឺទីស្រីពេស្យា

២-វិធវាគោចរ ទីមិនគួរទៅ គឺទីស្រីមេម៉ាយ

៣-ថុល្លកុមារីគោចរ ទីមិនគួរទៅ គឺទីស្រីក្រមុំចាស់

៤-ភិក្ខុនីគោចរ ទីមិនគួរទៅ គឺទីនាងភិក្ខុនី

៥-បណ្ឌកគោចរ ទីមិនគួរទៅ គឺទីបណ្ឌក

៦-បានាគារគោចរ ទីមិនគួរទៅក្នុងផ្ទះលក់សុរា ។

សីល ៦ របស់នាងសិក្ខមានា

១-វៀរចាកបាណាតិបាត ២-វៀរចាកអទិន្នាទាន

៣-វៀរចាកអព្រហ្មចរិយ ៤-វៀរចាកមុសាវាទ

៥-វៀរចាកសុរាមេរ័យ ៦-វៀរចាកវិកាលភោជន ។

កាមាវចរសួគ៌ ៦ ជាន់

១-ចាតុម្មហារាជិក ២-តាវត្តឹស ៣-យាមា

៤-តុសិត ៥-និម្មានរតី ៦-បរនិម្មិតវសវត្តី ។

ចរិត «ការប្រព្រឹត្ត» ៦

១-រាគចរិត ការប្រព្រឹត្ត ច្រើនដោយរាគៈ

២-ទោសចរិត ការប្រព្រឹត្ត ច្រើនដោយទោសៈ

៣-មោហចរិត ការប្រព្រឹត្តិ ច្រើនដោយមោហៈ

៤-វិតក្កចរិត ការប្រព្រឹត្ត ច្រើនដោយវិតក្កៈ

៥-សទ្ធាចរិត ការប្រព្រឹត្តិ ច្រើនដោយសទ្ធា

៦-ពុទ្ធិចរិត ការប្រព្រឹត្ត ច្រើនដោយប្រាជ្ញា ។

តណ្ហាគោចរ ៦ យ៉ាង

១-រូបតណ្ហា តណ្ហាអាស្រ័យរូប

២-សទ្ទតណ្ហា តណ្ហាអាស្រ័យសម្លេង

៣-គន្ធតណ្ហា តណ្ហាអាស្រ័យក្លិន

៤-រសតណ្ហា តណ្ហាអាស្រ័យរស

៥-ផោដ្ឋព្វតណ្ហា តណ្ហាអាស្រ័យការពាល់ត្រូវដោយកាយ

៦-ធម្មតណ្ហា តណ្ហាអាស្រ័យអារម្មណ៍ដែលត្រូវដឹងដោយចិត្ត

(ទាំង ៦ នេះហៅថា បបាតព្វធម៌ «ធម៌គួរលះបង់» ក៏បាន)

វិធីលះកាមច្ឆន្ទ ៦ យ៉ាង

១-អសុភនិមិត្តស្ស ឧគ្គហោ រៀននូវអសុភនិមិត្ត

២-អសុភភាវនានុយោគោ ព្យាយាមចំរើនអសុភភាវនា

៣-ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា រក្សាទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំង ៦

៤-ភោជនេ មត្តញ្ញុតា ដឹងប្រមាណក្នុងភោជន

៥-កល្យាណមិត្តតា មានកល្យាណមិត្រ

៦-សប្បាយកថា ពោលពាក្យជាទីសប្បាយ គឺនិយាយតាមទំនងនៃកថាវត្ថុ ១០ យ៉ាង ។

វិធីលះព្យាបាទ ៦ យ៉ាង

១-មេត្តានិមិត្តស្ស ឧគ្គហោ រៀននូវមេត្តានិមិត្ត

២-មេត្តាភាវនានុយោគោ ព្យាយាមចំរើនមេត្តាភាវនា

៣-កម្មស្សកតា បច្ចវេក្ខណា ពិចារណាឃើញថាសត្វមានកម្មជារបស់ខ្លួន

៤-បដិសង្ខានពហុលតា ច្រើនដោយការពិចារណា

៥-កល្យាណមិត្តតា មានកល្យាណមិត្រ

៦-សប្បាយកថា ពោលពាក្យជាទីសប្បាយ ។

វិធីលះថីនមិទ្ធ ៦ យ៉ាង

១-អតិភោជនេ និមិត្តគ្គាហោ រៀនកំណត់ក្នុងការបរិភោគច្រើន

២-ឥរិយាបថសម្បវត្តនតា ផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ

៣-អាលោកសញ្ញាមនសិការោ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តចំពោះអាលោកសញ្ញា

៤-អព្ភោកាសវាសោ នៅក្នុងទីវាលស្រឡះ

៥-កល្យាណមិត្តតា មានកល្យាណមិត្រ

៦-សប្បាយកថា ពោលពាក្យជាទីសប្បាយ ។

វិធីលះឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច ៦ យ៉ាង

១-ពហុស្សុតតា រៀនច្រើន ស្តាប់ច្រើន

២-បរិបុច្ឆកតា ឧស្សាហ៍សាកសួរ

៣-វិនយេ បកតញ្ញុតា ចេះស្ទាត់ក្នុងវិន័យ

៤-វុឌ្ឍសេវិតា សេពគប់នឹងលោកចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ

៥-កល្យាណមិត្តតា មានកល្យាណមិត្រ

៦-សប្បាយកថា ពោលពាក្យជាទីសប្បាយ ។

វិធីលះវិចិកិច្ឆា ៦ យ៉ាង

១-ពហុស្សុតតា រៀនច្រើន ស្តាប់ច្រើន

២-បរិបុច្ឆកថា ឧស្សាហ៍សាកសួរ

៣-វិនយេ បកតញ្ញុតា ចេះស្ទាត់ក្នុងវិន័យ

៤-អធិមោក្ខពហុលតា ច្រើនដោយការចេះដឹងប្រាកដ

៥-កល្យាណមិត្តតា មានកល្យាណមិត្រ

៦-សប្បាយកថា ពោលពាក្យជាទីសប្បាយ ។

បុគ្គលមិនគួរដល់ធុតង្គ ៦ យ៉ាង

១-បាបិច្ឆោ អ្នកមានបំណងអាក្រក់

២-ឥស្សាបកតោ អ្នកមានចិត្តច្រណែនឈ្នានីស

៣-កុហកោ អ្នកកុហក

៤-ឱទរិកោ អ្នកឃើញតែពោះខ្លួន ឬគិតតែពោះខ្លួន

៥-លាភកាមោ អ្នកប្រាថ្នាលាភ

៦-ហេតុកាមោ អ្នកមានបំណងរកហេតុ ។

ទោសរបស់រាគៈ ទោសៈ មោហៈ ៦ យ៉ាង

១-អន្ធករណោ ធ្វើឱ្យងងឹតងងល់

២-អចក្ខុករណោ ធ្វើមិនឱ្យមានចក្ខុឃើញធម៌ពិត

៣-អញ្ញាណករណោ ធ្វើមិនឱ្យមានញាណដឹងធម៌ពិត

៤-វិឃាដបក្ខិក ធ្វើមិនឱ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកនៃសេចក្ដីចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត

៥-បញ្ញានិរោធក ធ្វើឱ្យរលត់ប្រាជ្ញា

៦-អនិព្វានសំវត្តនិក ធ្វើមិនឱ្យប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីព្រះនិព្វាន ។

អាយតនៈ ខាងក្នុង ៦

១-ចក្ខុ ភ្នែក **២-សោត** ត្រចៀក **៣-ឃាន** ច្រមុះ

៤-ជីវ្ហា អណ្ដាត **៥-កាយ** កាយ **៦-មន** ចិត្ត ។

អាយតនៈខាងក្រៅ ៦

១-រូប រូប **២-សទ្ទ** សម្លេង **៣-គន្ធ** ក្លិន
៤-រស រស **៥-ផោដ្ឋព្វ** សម្ផស្ស **៦-ធម្ម** ធម្មារម្មណ៍ ។

វិញ្ញាណ ៦

១-ចក្ខុវិញ្ញាណ សេចក្ដីដឹងកើតតាមផ្លូវភ្នែក
២-សោតវិញ្ញាណ សេចក្ដីដឹងកើតតាមផ្លូវត្រចៀក
៣-ឃានវិញ្ញាណ សេចក្ដីដឹងកើតតាមផ្លូវច្រមុះ
៤-ជីវ្ហាវិញ្ញាណ សេចក្ដីដឹងកើតតាមផ្លូវអណ្ដាត
៥-កាយវិញ្ញាណ សេចក្ដីដឹងកើតតាមផ្លូវកាយ
៦-មនោវិញ្ញាណ សេចក្ដីដឹងកើតតាមផ្លូវចិត្ត ។

សម្ផស្ស ៦

១-ចក្ខុសម្ផស្ស ២-សោតសម្ផស្ស ៣-ឃានសម្ផស្ស
៤-ជីវ្ហាសម្ផស្ស ៥-កាយសម្ផស្ស ៦-មនោសម្ផស្ស

វេទនា ៦

១-ចក្ខុសម្ផស្ស ជា វេទនា ២-សោតសម្ផស្សជា វេទនា
៣-ឃានសម្ផស្សជាវេទនា ៤-ជីវ្ហាសម្ផស្សជា វេទនា
៥-កាយសម្ផស្សជាវេទនា ៦-មនោសម្ផស្សជាវេទនា ។

អភិញ្ញា ៦

១-**ឥទ្ធិវិធី** សំដែងឫទ្ធិផ្សេងៗបាន
២-ទិព្វសោត ត្រចៀកដូចជាទិព្វ
៣-ចេតោបរិញ្ញាណ កំណត់ដឹងចិត្តរបស់អ្នកដទៃ
៤-បុព្វេនិវាសានុស្សតិ រឮកជាតិក្នុងកាលមុនៗ បាន
៥-ចុតូបបាតញ្ញាណ ដឹងចុតិនិងបដិសន្ធិនៃសត្វដោយទិព្វចក្ខុ
៦-អាសវក្ខយញ្ញាណ ដឹងធម៌ជាទីអស់នៃអាសវៈ ។

ចប់ដោយសង្ខេប

សត្តកៈ ពួកធម៌ប្រាំពីរ

រតនៈ កែវរបស់ស្តេចចក្រពត្តិ ៧ យ៉ាង

១-ចក្ករតនៈ ចក្រកែវ

២-ហត្ថិរតនៈ ដំរីកែវ

៣-អស្សរតនៈ សេះកែវ

៤-មណិរតនៈ កែវមណី

៥-ឥត្ថិរតនៈ ស្ត្រីកែវ

៦-គហបតិរតនៈ គហបតីកែវ

៧-បរិណាយករតនៈ មេទ័ពកែវ ឬព្រះរាជបុត្រច្បង ដែលមានប្រាជ្ញា ។

វិសុទ្ធិ ៧ យ៉ាង

១-សីលវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការរក្សាសីល

២-ចិត្តវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការទូន្មានចិត្ត

៣-ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការឃើញប្រពៃ

៤-កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការឆ្លងនូវសេចក្តីសង្ស័យបាន

៥-មគ្គាមគ្គញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយការដឹងនិងការឃើញថា មគ្គនិងមិនមែនមគ្គ

៦-បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយញាណនិងទស្សនចំពោះផ្លូវបដិបត្តិ

៧-ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិដោយញាណនិងទស្សនចំពោះអរិយមគ្គ-ផល ។

ធ្វើឱ្យកើតជាព្រះឥន្ទ ៧ យ៉ាង

១-មាតាបេតិភរ ចិញ្ចឹមមាតាបិតា

២-កុលេជេដ្ឋាបចាយី គោរពកោតក្រែងចំពោះអ្នកដែលចំរើន ឬដែលជារៀមច្បងក្នុងត្រកូល

៣-សណ្ហវាច ពោលពាក្យពីរោះ

៤-បេសុណេយ្យប្បហាយី លះចោលនូវពាក្យញុះញង់

៥-មច្ឆេរវិនយ នាំចេញនូវសេចក្តីកំណាញ់ពីសន្ដាន

៦-សច្ច ពោលពាក្យពិត

៧-អក្កោធាភិភូ គ្របសង្កត់នូវសេចក្តីក្រោធមិនឱ្យកើតបាន។

មិត្រប្រកបដោយអង្គ ៧ ប្រការគួរសេពគប់

១-ទុទ្ទទំ ទទាតិ ឱ្យរបស់ដែលគេឱ្យបានដោយកម្រ

២-ទុក្ករំ ករោតិ ធ្វើអំពើដែលគេធ្វើបានដោយកម្រ

៣-ទុក្ខមំ ខមតិ អត់ធន់នឹងការងារ ឬហេតុដែលអត់បានដោយកម្រ

៤-គុយ្ហមស្ស អាចិក្ខតិ ប្រាប់សេចក្តីកំបាំងដល់មិត្រ

៥-គុយ្ហមស្ស បរិគូហតិ លាក់សេចក្តីកំបាំងរបស់មិត្រ

៦-អាបទាសុ ន ជហាតិ មិនលះបង់ចោលគ្នាក្នុងគ្រាដែលមានសេចក្តីអន្តរាយ ឬមានវិបត្តិ

៧-ខីណេ នាតិមញ្ញតិ កាលមិត្រអស់ទ្រព្យសម្បត្តិហើយក៏មិនមើលងាយ ។

ភិក្ខុមិនគួរចូលទៅរកត្រកូល ដែលប្រកបដោយអង្គ ៧ ប្រការ

១-ន មនាបេន បច្ចុដ្ឋេន្តិ គេមិនក្រោកទទួលដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

២-ន មនាបេន អភិវាទេន្តិ គេមិនថ្វាយបង្គំដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

៣-ន មនាបេន អាសនំ ទេន្តិ គេមិនឱ្យទីអង្គុយដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

៤-សន្តមស្ស បរិគូហន្តិ គេលាក់របស់ដែលមាន

៥-ពហុកម្ពិ ថោកំ ទេន្តិ គេមានវត្ថុច្រើន តែគេឱ្យបន្តិចបន្តួច
៦-បណីតម្ពិ លូខំ ទេន្តិ គេមានវត្ថុល្អ តែគេឱ្យវត្ថុអាក្រក់
៧-អសក្កច្ចំ ទេន្តិ គេឱ្យដោយឥតមានគោរព ។

ភិក្ខុគួរចូលទៅរកត្រកូល
ដែលប្រកបដោយអង្គ ៧ ប្រការ

១-មនាបេន បច្ចុដ្ឋេន្តិ គេក្រោកទទួលដោយសេចក្ដីគាប់ចិត្ត
២-មនាបេន អភិវាទេន្តិ គេថ្វាយបង្គំដោយសេចក្ដីគាប់ចិត្ត
៣-មនាបេន អាសនំ ទេន្តិ គេឱ្យទីអង្គុយដោយសេចក្ដីគាប់ចត្តិ
៤-សន្តមស្ស ន បរិគូហន្តិ គេមិនលាក់របស់ដែលមាន
៥-ពហុកម្ពិ ពហុកំ ទេន្តិ គេមានវត្ថុច្រើនគេឱ្យច្រើន
៦-បណីតម្ពិ បណីតំ ទេន្តិ គេមានវត្ថុល្អ គេឱ្យវត្ថុល្អ
៧-សក្កច្ចំ ទេន្តិ គេឱ្យដោយគោរព ។

គ្រូអាចារ្យមានគុណសម្បត្តិ ៧ យ៉ាង

១-បិយោ ជាទីស្រឡាញ់គាប់ចិត្ត
២-គរុ ជាទីគោរព

៣-ភាវនីយោ ជាទីសរសើរ

៤-វត្តា ឧស្សាហ៍និយាយប្រដៅ

៥-វចនក្ខមោ អត់ធន់នឹងពាក្យសំដី

៦-គម្ភីរំ កថំ កត្តា ពោលពាក្យដ៏ជ្រាលជ្រៅ

៧-នោ អដ្ឋានេ និយោជេតិ មិនដឹកនាំសិស្សឱ្យឋិតនៅក្នុងផ្លូវឥតប្រយោជន៍ ។ (អ្នករៀនកម្មដ្ឋានគួររកគ្រូអាចារ្យមានគុណសម្បត្តិដូច្នេះ)

ភ្លើង ៧ យ៉ាង

១-រាគគ្គិ ភ្លើង គឺរាគៈ

២-ទោសគ្គិ ភ្លើង គឺទោសៈ

៣-មោហគ្គិ ភ្លើង គឺមោហៈ

៤-អាហុនេយ្យគ្គិ ភ្លើង គឺមាតាបិតា

៥-ទក្ខិណេយ្យគ្គិ ភ្លើង គឺព្រះអរិយៈជាទក្ខិណេយ្យបុគ្គល

៦-គហបតគ្គិ ភ្លើងគឺគហបតី បានដល់ជនជាម្ចាស់ផ្ទះ

៧-កដ្ឋគ្គិ ភ្លើងដែលកើតអំពីសំណាក់ឈើ (ភ្លើងប្រក្រតី) ។

ភរិយា ៧ ពួក

១-វធកា ភរិយា ភរិយាប្រាកដស្មើដោយអ្នកសម្លាប់

២-ចោរា ភរិយា ភរិយាប្រាកដស្មើដោយចោរ

៣-អយ្យា ភរិយា ភរិយាប្រាដកស្មើដោយម្ចាស់ ឬនាយ

៤-មាតា ភរិយា ភរិយាប្រាកដស្មើដោយមាតា

៥-ភគិនី ភរិយា ភរិយាប្រាកដស្មើដោយប្អូនស្រី

៦-សខី ភរិយា ភរិយាប្រាដកស្មើដោយសម្លាញ់

៧-ទាសី ភរិយា ភរិយាប្រាកដស្មើដោយខ្ញុំស្រី ។

កម្មឱ្យផលផ្សេងគ្នា ៧ យ៉ាង

១-មាយអាយុវែង ព្រោះមិនសម្លាប់សត្វ

២-មិនមានរោគ ព្រោះមិនបៀតបៀនសត្វ

៣-មានសម្បុរល្អ ព្រោះមិនក្រេវក្រោធពិរោធ

៤-មានតេជានុភាពច្រើន ព្រោះមិនច្រណែនឈ្នានីសគេ

៥-មានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើន ព្រោះបរិច្ចាគទាន

៦-មានត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់ ព្រោះគោរពកោតក្រែងចំពោះចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យ

៧-មានប្រាជ្ញា ព្រោះសេពគប់នឹងសប្បុរស ។

សប្បុរិសធម៌ ៧ យ៉ាង

១-ធម្មញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងធម៌ ឬដឹងហេតុ

២-អត្ថញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងអត្ថ ឬដឹងផល

៣-អត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងខ្លួន

៤-មត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណ

៥-កាលញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងកាល

៦-បរិសញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងបរិស័ទ

៧-បុគ្គលបរោបរញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងបុគ្គលខ្ពស់ទាប ។

សទ្ធម្ម ៧ យ៉ាង

១-សទ្ធា ការជឿកម្មនិងផលកម្ម ឬជឿហេតុដែលគួរជឿ

២-ហិរិ សេចក្តីខ្មាស់បាប ខ្មាសទុច្ចរិត

៣-ឱត្តប្ប សេចក្តីស្លុតខ្លាចបាប ទុច្ចរិត

៤-ពាហុសច្ច ភាពជាអ្នកបានរៀន បានស្តាប់ច្រើន

៥-វីរិយ ព្យាយាម

៦-សតិ សេចក្តីរឭក

៧-បញ្ញា សេចក្តីដឹងសព្វ ។

អរិយទ្រព្យ ៧ យ៉ាង

១-សទ្ធា សេចក្តីជឿចំពោះហេតុដែលគួរជឿ

២-សីល រក្សាសីល

៣-ហិរិ សេចក្តីខ្មាសបាប ខ្មាសទុច្ចរិត

៤-ឱត្តប្ប សេចក្ដីស្លុតខ្លាចបាប ទុច្ចរិត

៥-ពាហុសច្ច ភាពជាអ្នកបានរៀន បានស្ដាប់ច្រើន

៦-ចាគ លះទ្រព្យរបស់ខ្លួនឱ្យដល់បុគ្គលដែលគួរឱ្យ

៧-បញ្ញា ប្រាជ្ញា ។

ជាតិទុក្ខ ៧ យ៉ាង

១-គព្ភោក្កន្តិមូលកទុក្ខ ទុក្ខមានការចុះកាន់ភគ៌ជាមូល

២-គព្ភបរិហរណមូលកទុក្ខ ទុក្ខមានការថែរក្សាគភ៌ជាមូល

៣-គព្ភវិបត្តិមូលកទុក្ខ ទុក្ខមានវិបត្តិនៃគភ៌ជាមូល

៤-គព្ភវិជាយនមូលកទុក្ខ ទុក្ខមានការកំពុងសម្រាលចាកគភ៌ជាមូល

៥-គព្ភនិក្ខមនមូលកទុក្ខ ទុក្ខមានការចេញចាកគភ៌ជាមូល

៦-អត្តូបក្កមមូលកទុក្ខ ទុក្ខមានសេចក្ដីព្យាយាមរបស់ខ្លួនជាមូល

៧-បរូបក្កមមូលកទុក្ខ ទុក្ខមានព្យាយាមរបស់អ្នកដទៃជាមូល។

ជរាទុក្ខ ៧ យ៉ាង

១-ទុព្វណ្ណោ មានសម្បុរអាក្រក់

២-ទុព្វលោ មានកម្លាំងថមថយ

៣-ឱណ្ណតកាយោ មានរាងកាយចាស់ទ្រុតទ្រោម

៤-អព្ភិតសវនោ មានសីរវារយវៈញញាក់ញញ័រ

៥-ឆិន្នទន្តោ មានធ្មេញបាក់

៦-ជរចក្ខុ មានភ្នែកជរា គឺស្រវាំង ឬងងឹត

៧-ជរសោតោ មានត្រចៀកជរា គឺស្តាប់មិនច្បាស់ ឬថ្លង់ ។

ភិក្ខុប្រកបដោយធម៌ ៧ យ៉ាង ឈ្មោះថាធ្វើអាសវៈឱ្យអស់បាន

១-សទ្ធោ ហោតិ ជាអ្នកមានសទ្ធា

២-សីលវា ហោតិ ជាអ្នកមានសីល

៣-ពហុស្សុតោ ហោតិ ជាពហុស្សូត

៤-បដិសល្លិនោ ហោតិ ជាអ្នកថយចេញចាកពួកទៅរកទីស្ងាត់

៥-អារទ្ធវីរិយោ ហោតិ ជាអ្នកមានព្យាយាម

៦-សតិមា ហោតិ ជាអ្នកមានសតិ

៧-បញ្ញវា ហោតិ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ។

សមាធិបរិក្ខារ [1] ‹‹ធម៌ជាបរិក្ខារនៃសមាធិ›› ៧ យ៉ាង

១-សម្មាទិដ្ឋិ ការយល់ឃើញត្រូវ

[1] អដ្ឋកថា: មគ្គសមាធិស្ស សម្ភារា

២-សម្មាសង្កប្បៈ ការត្រិះរិះត្រូវ

៣-សម្មាវាចា ការនិយាយត្រូវ

៤-សម្មាកម្មន្តៈ ការងារត្រូវ

៥-សម្មាអាជីវៈ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ

៦-សម្មាវាយាមៈ ព្យាយាមត្រូវ

៧-សម្មាសតិ សេចក្តីរឭកត្រូវ ។

អនុសយ ‹‹កិលេសដេកនៅរឿយៗក្នុងចិត្ត›› ៧ យ៉ាង

១-កាមរាគានុស័យ ២-បដិឃានុស័យ ៣-មានានុស័យ ៤-ទិដ្ឋានុស័យ ៥-វិចិកិច្ឆានុស័យ ៦-ភវរាគានុស័យ ៧-អវិជ្ជានុស័យ ។

សល្លៈ ‹‹ធម៌ប្រៀបដូចជាព្រួញ›› ៧ យ៉ាង

១-រាគសល្ល ព្រួញ គឺ រាគៈ

២-ទោសសល្ល ព្រួញ គឺទោសៈ

៣-មោហសល្ល ព្រួញ គឺមោហៈ

៤-មានសល្ល ព្រួញ គឺមានៈ

៥-សោកសល្ល ព្រួញ គឺសោកៈ

៦-កថំកថាសល្ល ព្រួញ គឺសេចក្តីសង្ស័យ

៧-មិច្ឆាទិដ្ឋិ ព្រួញ គឺសេចក្ដីយល់ឃើញខុស ។

មហាឋាន ‹‹កន្លែងដ៏ប្រសើរ›› ៧ យ៉ាង

១-ពោធិបល្ល័ង្ក, ២-អនិមិ្មសចេតិយ, ៣-រតនចង្កម
៤-រតនឃរៈ, ៥-អជបាលនិគ្រោធ, ៦-ព្រះមុច្ចលិន្ទ
៧-រាជាយតនចេតិយ ។

សហជាត ‹‹ដែលកើតដំណាលគ្នានឹងថ្ងៃដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ប្រសូត›› ៧ យ៉ាង

១-រាហុលមាតាទេវី, ២-ឆន្នាមាត្យ, ៣-កាឡុទាយិអាមាត្យ,
៤-ព្រះអានន្ទ, ៥-សេះកណ្ឋកៈ, ៦-ដើមពោធិព្រឹក្ស,
៧-កំណប់ទ្រព្យទាំង ៤ ។

ធម៌ជាបច្ច័យនឹងគ្នា ៧ យ៉ាង

១-ហិរិឱត្តប្បៈ ជាបច្ច័យនៃឥន្ទ្រិយសំវរៈ
២-ឥន្ទ្រិយសំវរៈ ជាបច្ច័យនៃសីល
៣-សីល ជាបច្ច័យនៃសម្មាសមាធិ
៤-សម្មាសមាធិ ជាបច្ច័យនៃយថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ
៥-យថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ ជាបច្ច័យនៃនិព្វិទាវិរាគៈ
៦-និព្វិទាវិរាគ ជាបច្ច័យនៃវិមុត្តិ

៧-វិមុត្តិ ជាធម៌ទីបំផុត ។

ធម៌គួរចំរើន ៧ យ៉ាង

១-អនិច្ចសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់ថាមិនទៀង
២-អនត្តសញ្ញា សេចក្តីសម្គាល់ថាមិនមែនខ្លួនប្រាណ
៣-អសុភសញ្ញា សេចក្តីសម្គាល់ថាមិនល្អ
៤-អាទីនវសញ្ញា សេចក្តីសម្គាល់ថាមិនមែនជាទោស
៥-បហានសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់ក្នុងការលះ
៦-វិរាគសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់ថាក្នុងធម៌ប្រាសចាករាគៈ
៧-និរោធសញ្ញា សេចក្តីសម្គាល់ក្នុងធម៌ជាទីរលត់ ។

គ្រឿងវិនិច្ឆ័យថាមិនមែនជាធម៌វិន័យ ៧ យ៉ាង

១-ធម៌ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីនិព្វិទា
២-ធម៌ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីវិរាគៈ
៣-ធម៌ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីនិរោធៈ
៤-ធម៌ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឧបសមៈ
៥-ធម៌ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអភិញ្ញា
៦-ធម៌ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសម្ពោធៈ
៧-ធម៌ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីនិព្វាន ។

(ធម៌នេះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ចំពោះព្រះឧបាលិត្ថេរ)

គ្រឿងវិនិច្ឆ័យថាជាធម៌វិន័យ ៧ យ៉ាង

១-ធមដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី និព្វិទា

២-ធមដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី វិរាគៈ

៣-ធមដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី និរោធៈ

៤-ធមដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី ឧបសមៈ

៥-ធមដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី អភិញ្ញា

៦-ធមដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី សម្ពោធៈ

៧-ធមដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី និព្វាន ។

(ធម៌នេះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ចំពោះព្រះឧបាលិត្ថេរ)

ពោជ្ឈង្គ ៧

១-សតិ សេចក្ដីរឭក

២-ធម្មវិចយ ការពិចារណាធម៌

៣-វីរិយ ព្យាយាម

៤-បីតិ សេចក្ដីឆ្អែតចិត្ត

៥-បស្សទ្ធិ សេចក្ដីស្ងប់កាយ ស្ងប់ចិត្ត

៦-សមាធិ សេចក្ដីតាំងចិត្តមាំ

៧-ឧបេក្ខា សេចក្ដីព្រងើយកន្តើយ ។

ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនសាបសូន្យ ៧ យ៉ាង

១-សត្ថុគារវតា គោរពចំពោះព្រះសាស្តា
២-ធម្មគារវតា គោរពចំពោះព្រះធម៌
៣-សង្ឃគារវតា គោរពចំពោះព្រះសង្ឃ
៤-សិក្ខាគារវតា គោរពចំពោះសិក្ខា
៥-សមាធិគារវតា គោរពចំពោះសមាធិ
៦-សោវចស្សតា ធ្វើខ្លួនឱ្យគេប្រដៅងាយ
៧-កល្យាណមិត្តតា មានកល្យាណមិត្រ ។

សង្ឃគតាទក្ខិណាទាន ៧ យ៉ាង

១-ឱ្យទានដល់ឧភតោសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន
២-ឱ្យទានដល់ឧភតោសង្ឃ ឥតមានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន
៣-ឱ្យទានដល់ភិក្ខុសង្ឃ
៤-ឱ្យទានដល់ភិក្ខុនីសង្ឃ
៥-ឱ្យទានដល់ភិក្ខុដែលនិមន្តចំពោះអំពីសំណាក់ឧសភោសង្ឃ
៦-ឱ្យទានដល់ភិក្ខុដែលនិមន្តចំពោះអំពីសំណាក់ភិក្ខុសង្ឃ
៧-ឱ្យទានដល់ភិក្ខុនីដែលនិមន្តចំពោះអំពីសំណាក់ភិក្ខុនីសង្ឃ

ភិក្ខុប្រកបដោយធម៌ ៧ យ៉ាង

មិនជាទីស្រឡាញ់នៃសព្រហ្មចារី

១-លាភកាមោ ប្រាថ្នាលាភ
២-សក្ការកាមោ ប្រាថ្នាលាភសក្ការៈ
៣-អនវញ្ញត្តិកាមោ ប្រកាន់ខ្លួន
៤-អហិរិកោ មិនខ្មាសបាប
៥-អនោត្តប្បី មិនស្លុតខ្លាចបាប
៦-ឥស្សុកី មានសេចក្តីច្រណែនឈ្នានីស
៧-មច្ឆរី មានសេចក្តីកំណាញ់ ។

ភិក្ខុប្រកបដោយធម៌ ៧ យ៉ាង ជាទីស្រឡាញ់នៃសព្រហ្មចារី

១-ន លាភកាមោ មិនប្រាថ្នាលាភ
២-ន សក្ការកាមោ មិនប្រាថ្នាសក្ការៈ
៣-ន អនវញ្ញត្តិកាមោ មិនប្រកាន់ខ្លួន
៤-ហិរិមា មានហិរិ
៥-ឱត្តប្បី មានឱត្តប្បៈ
៦-អនិស្សុកី មិនមានសេចក្តីច្រណែនឈ្នានីស
៧-អមច្ឆរី មិនមានសេចក្តីកំណាញ់ ។

វិបត្តិរបស់ឧបាសក ៧ យ៉ាង

១-ភិក្ខុទស្សនំ ហាបេតិ បោះបង់លែងទៅជួបប្រទះនឹងភិក្ខុសង្ឃ

២-សទ្ធម្មស្សវនំ បមជ្ជតិ ប្រមាទក្នុងការស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម

៣-អធិសីលេ ន សិក្ខតិ មិនសិក្សាក្នុងអធិសីល គឺសីល ៥ និង សីល ១០

៤-អប្បសាទពហុលោ ហោតិ ច្រើនដោយសេចក្តីមិនជ្រះថ្លា

៥-ឧបារម្ភចិត្តោ ធម្មំ សុណាតិ រន្ធគវេសី កំពុងស្តាប់ធម៌ មានចិត្តក្រេវក្រោធ ឬតិះដៀលស្វែងរកទោស

៦-ឥតោ ពហិទ្ធា ទក្ខិណេយ្យំ គវេសតិ ស្វែងរកបុគ្គលអ្នកទទួលទេយ្យធម៌ខាងក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា

៧-តត្ថ ច បុព្វការំ ករោតិ ធ្វើទានចំពោះតិរ្ថិយខាងក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា ។

សម្បទារបស់ឧបាសក ៧ យ៉ាង

១-ភិក្ខុទស្សនំ ន ហាបេតិ ឧស្សាហ៍ជួបប្រទះនឹងភិក្ខុសង្ឃ

២-សទ្ធម្មស្សវនំ នប្បមជ្ជតិ មិនប្រមាទក្នុងការស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម

៣-អធិសីលេ សិក្ខតិ សិក្សាក្នុងអធិសីល

៤-បសាទពហុលោ ហោតិ មានសេចក្តីជ្រះថ្លាច្រើន

៥-អនុបារម្ភចិត្តោ ធម្មំ សុណាតិ ន រន្ធគវេសី កំពុងស្តាប់ធម៌ មានចិត្តមិនក្រេវក្រោធ ឬមិនតិះដៀល មិនស្វែងរកទោស

៦-ន ឥតោ ពហិទ្ធា ទក្ខិណេយ្យំ គវេសតិ មិនស្វែងរកទក្ខិណេយ្យបុគ្គលខាងក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា

៧-ឥធ ច បុព្វការំ ករោតិ ធ្វើទានចំពោះតែទក្ខិណេយ្យ-បុគ្គល ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ឧទកូបមបុគ្គល «បុគ្គលប្រៀបដូចអ្នកមុជទឹក» ៧ យ៉ាង

១-សកឹ និម្មុគ្គោ និម្មុគ្គោវ ហោតិ មុជទឹកម្តងក៏ចេះក៏តែមុជចុះរហូត (បានដល់និយតមិច្ឆាទិដ្ឋិកបុគ្គល)

២-ឧម្មុជ្ជិត្វា និម្មុជ្ជតិ ងើបឡើងហើយមុជចុះទៅវិញ (បានដល់បុគ្គលដែលមានសីលជាដើម ហើយបោះបង់ចោលវិញ)

៣-ឧម្មុជ្ជិត្វា ឋិតោ ហោតិ ងើបឡើងហើយឈរទ្រឹង (បានដល់កល្យាណបុថុជ្ជន)

៤-ឧម្មុជ្ជិត្វា វិបស្សតិ វិលោកេតិ ងើបឡើងហើយសំឡឹងរកមើលទិសដែលត្រូវទៅ (បានដល់សោតាបន្នបុគ្គល)

៥-ឧម្មុជ្ជិត្វា បតរតិ ងើបឡើងហើយបែរមុខទៅរកទិសដែលត្រូវទៅ (បានដល់សកទាគាមិបុគ្គល)

៦-ឧម្មុជ្ជិត្វា បតិគាធប្បត្តោ ហោតិ ងើបឡើងហើយឆ្លងទៅដល់មាត់ច្រាំង ក៏ឈប់នៅទីនោះ មិនត្រឡប់មកវិញ (បានដល់អនាគាមិបុគ្គល)

៧-ឧម្មុជ្ជិត្វា តិណ្ណោ ហោតិ ងើបឡើងហើយហែលឆ្លងទៅដល់ត្រើយនាយ ឡើងទៅឈរលើគោក (បានដល់ព្រះអរហន្ត) ។

អបរិហានិយធម៌

‹‹ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីចម្រើន›› ៧ យ៉ាង

១-ឧស្សាហ៍ប្រជុំគ្នារឿយៗ

២-កាលប្រជុំគ្នា ក៏ព្រមព្រៀងគ្នាប្រជុំ កាលក្រោកចាកទីក៏ព្រមព្រៀងគ្នាក្រោក និងព្រមព្រៀងគ្នាជួយធ្វើកិច្ចការដែលសង្ឃត្រូវធ្វើ

៣-មិនបញ្ញត្តបន្ថែមនូវសិក្ខាបទ ដែលព្រះមង្គមិនបានបញ្ញត្ត, មិនដកហូតសិក្ខាបទ ដែលព្រះអង្គបញ្ញត្តរួចហើយ, ប្រព្រឹត្តកាន់តាមតែសិក្ខាបទ ដែលព្រះអង្គទ្រង់បញ្ញត្តហើយ

៤-ធ្វើសក្ការៈ គោរពរាប់អានបូជាចំពោះលោកជាថេរៈ ជាសង្ឃបិតា ជានាយកលើសង្ឃ ព្រមទាំងជៀស្តាប់ឱវាទរបស់លោក

៥-មិនលុះក្នុងអំណាចនៃតណ្ហាដែលកើតឡើង

៦-ចូលចិត្តអាស្រ័យនៅក្នុងទីសេនាសនៈដែលមាននៅក្នុងព្រៃ

៧-តាំងចិត្តថា សព្រហ្មចារីបុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានសីល ជាទីស្រឡាញ់ ។

អដ្ឋកៈ ពួកធម៌ប្រាំបី

ធម្មសមោធាន ៨ យ៉ាង

១-មនុស្សត្តំ ជាតិជាមនុស្ស

២-លិង្គសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយភេទជាបុរស

៣-ហេតុ មានឧបនិស្ស័យគួរនឹងសម្រេចអរហត្តផល

៤-សត្ថារទស្សនំ បានជួបនឹងព្រះបរមសាស្តា (ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ)

៥-បព្វជ្ជា បានបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ឬបួសជាតាបសក្រៅព្រះពុទ្ធសាសនា

៦-គុណសម្បត្តិ ដល់ព្រមដោយគុណសម្បត្តិមានឈានជាដើម

៧-អធិការោ បានធ្វើទានដ៏ឧត្តម មានមហាបរិច្ចាគ ៥ ជាដើម

៨-ឆន្ទតា ពេញចិត្តប្រាថ្នានូវពោធិញ្ញាណ

(ធម៌ ៨ ប្រការនេះ អាចញ៉ាំងសេចក្ដីប្រាថ្នាពោធិញ្ញាណឱ្យសម្រេចបាន)

បុគ្គលជាបុញ្ញក្ខេត្តដ៏ប្រសើរមាន ៨ ពួក

១-សោតាបន្នោ លោកជាសោតាបន្នបុគ្គល

២-សោតាបត្តិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតិបត្តិដើម្បីធ្វើឱ្យជាកច្បាស់នូវសោតាបត្តិផល

៣-សកទាគាមិ លោកជាសកទាគាមិបុគ្គល

៤-សកទាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវសកទាគាមិផល

៥-អនាគមិ លោកជាអនាគាមិបុគ្គល

៦-អនាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវអនាគាមិផល

៧-អរហា លោកជាព្រះអរហន្ត

៨-អរហត្តាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតិបត្តិដើម្បីអរហត្តផល ។

សប្បុរិសទាន ៨

១-សុចឹ ទេតិ ឱ្យវត្ថុដ៏ស្អាត

២-បណីតំ ទេតិ ឱ្យវត្ថុដ៏ឧត្តមថ្លៃថ្លា

៣-កាលេន ទេតិ ឱ្យទានតាមកាល

៤-កប្បិយំ ទេតិ ឱ្យវត្ថុជារបស់គួរ

៥-វិចេយ្យ ទេតិ ពិចារណាហើយទើបឱ្យ

៦-អភិណ្ហំ ទេតិ ឱ្យទានរឿយៗ

៧-ទទំ ចិត្តំ បសាទេតិ កំពុងឱ្យទានធ្វើចិត្តជ្រះថ្លា

៨-ទត្វា អត្តមនោ ហោតិ លុះឱ្យទានរួចហើយមានចិត្តត្រេកអរ ។

បដិគ្គាហកដែលធ្វើទានទាយកឱ្យថយផល ៨ ពួក

១-មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មានសេចក្ដីយល់ខុស

២-មិច្ឆាសង្កប្បា មានការត្រិះរិះខុស

៣-មិច្ឆាវាចា មានវាចាខុស

៤-មិច្ឆាកម្មន្តា មានការការងារខុស

៥-មិច្ឆាអាជីវា មានការចិញ្ចឹមជីវិតខុស

៦-មិច្ឆាវាយាមា មានព្យាយាមខុស

៧-មិច្ឆាសតិនោ មានសតិខុស

៨-មិច្ឆាសមាធិនោ មានការតាំងចិត្តខុស ។

បដិគ្គាហក ដែលធ្វើទានទាយកឱ្យមានផលច្រើន ៨ ពួក

១-សម្មាទិដ្ឋិ មានសេចក្ដីឃើញត្រូវ

២-សម្មាសង្កប្បោ មានការត្រិះរិះត្រូវ

៣-សម្មាវាចា មានវាចាត្រូវ

៤-សម្មាកម្មន្តោ មានការងារត្រូវ

៥-សម្មាអាជីវោ មានការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ

៦-សម្មាវាយាមោ មានព្យាយាមត្រូវ

៧-សម្មាសតិ មានសតិត្រូវ

៨-សម្មាសមាធិ មានការតាំងចិត្តត្រូវ ។

ទានវត្ថុ ‹‹ហេតុដែលនាំឱ្យធ្វើទាន›› ៨ យ៉ាង

១-ឆន្ទទានំ ឱ្យទានដោយសេចក្ដីស្រឡាញ់

២-ទោសទានំ ឱ្យទានដោយសេចក្ដីក្រោធ

៣-មោហទានំ ឱ្យទានដោយសេចក្ដីវង្វេង

៤-ភយទានំ ឱ្យទានដោយសេចក្ដីខ្លាច

៥-ទិន្នបុព្វទានំ ឱ្យទានដោយគិតថាត្រកូលរបស់ខ្លួនធ្លាប់តែឱ្យទានមក

៦-សុគតិឧប្បជ្ជនទានំ ឱ្យទានដោយតាំងចិត្តថានឹងបានទៅកើតក្នុងសុគតិ

៧-ចិត្តប្បសាទនទានំ ឱ្យទានដោយគិតថាកាលអាត្មាអញកំពុងឱ្យទាននឹងកើតចិត្តជ្រះថ្លា

៨-ចិត្តាលង្ការទានំ ឱ្យទានដើម្បីជាគ្រឿងប្រដាប់ ឬជាគ្រឿងបរិក្ខារនៃចិត្ត (ចំពោះសមថវិបស្សនាចិត្ត) ។

ទានូបបត្តិ ‹‹កន្លែងដែលអ្នកធ្វើទានចង់ទៅកើត›› ៨ យ៉ាង

១-មហាសាលទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតក្នុងត្រកូលមហាសាល

២-ចាតុម្មហារាជិកទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតក្នុងឋានចាតុម្មហារាជិក

៣-តាវត្តឹសទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតក្នុងឋានតាវត្តិង្ស

៤-យាមាទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតក្នុងឋានយាមា

៥-តុសិតទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតក្នុងឋានតុសិត

៦-និម្មានរតិទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតក្នុងឋាននិម្មានរតី

៧-បរិនិម្មិតវសវត្តិទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតក្នុងឋានបរិនិម្មិតវសវត្តី

៨-ព្រហ្មលោកទានំ ឱ្យទានព្រោះចង់ទៅកើតព្រហ្មលោក ។

មិច្ឆត្ត ភាវៈនៃសេចក្តីខុស ៨

១-មិច្ឆាទិដ្ឋិ ការឃើញខុស
២-មិច្ឆាសង្កប្ប ត្រិះរិះខុស
៣-មិច្ឆាវាចា វាចាខុស
៤-មិច្ឆាកម្មន្ត ការងារខុស
៥-មិច្ឆាអាជីវ ការចិញ្ចឹមជីវិតខុស
៦-មិច្ឆាវាយាម ព្យាយាមខុស
៧-មិច្ឆាសតិ សតិខុស
៨-មិច្ឆាសមាធិ សមាធិខុស ។

មគ្គ ៨

១-សម្មាទិដ្ឋិ ប្រាជ្ញាឃើញត្រូវ
២-សម្មាសង្កប្ប ការត្រិះរិះត្រូវ
៣-សម្មាវាចា វាចាត្រូវ
៤-សម្មាកម្មន្ត ការងារត្រូវ
៥-សម្មាអាជីវ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ
៦-សម្មាវាយាម ព្យាយាមត្រូវ
៧-សម្មាសតិ សេចក្ដីរឭកត្រូវ
៨-សម្មាសមាធិ ការតាំងចិត្តត្រូវ ។

សេចក្ដីសុខរបស់សមណៈ ៨ យ៉ាង

១-មិនមានការហួងហែងរក្សាទុកនូវសម្បត្តិ មានស្រូវជាដើម

២-ស្វែងរកតែបិណ្ឌបាតដែលឥតទោស

៣-បរិភោគតែអាហារដែលឆ្អិនស្រាប់

៤-មិនមានសេចក្ដីលំបាកដោយការបៀតបៀនអំពីដែន គឺមិនត្រូវបង់ពន្ធដារជាដើម

៥-មិនមានឆន្ទរាគចំពោះគ្រឿងឧបករណ៍

៦-មិនមានភ័យព្រោះចោរប្លន់

៧-មិនជាប់ជំពាក់ដោយស្ដេច និងអមាត្យស្ដេច

៨-ឥតមានអ្នកណារារាំងឃាត់ឃាំងក្នុងទិស ៤ ។

មនុស្សឆ្កួត ៨ ពួក

១-កាមុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះកាម

២-កោធុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះសេចក្ដីក្រោធ

៣-ទិដ្ឋុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះសេចក្ដីយល់ឃើញខុស

៤-មោហុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះសេចក្ដីវង្វេង

៥-យក្ខុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះយក្សចូលបៀតបៀន
៦-បិត្តុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះកំរើកប្រមាត់
៧-សុរុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះសុរា
៨-ព្យសនុម្មត្តកោ ឆ្កួតព្រោះជួបប្រទះនឹងសេចក្តីវិនាស ។

អបាយមុខ ៨ យ៉ាង

១-ឥត្ថីសោណ្ឌោ ជាអ្នកលេងស្រ្តី
២-សុរាសោណ្ឌោ ជាអ្នកលេងផឹកសុរា
៣-បូវសោណ្ឌោ ជាអ្នកលេងស៊ីនំ
៤-អក្ខធុត្តោ ជាអ្នកលេងល្បែងភ្នាល់
៥-បាបមិត្តោ មានមិត្រអាក្រក់
៦-អាលស្យំ ភាពជាអ្នកខ្ជិលច្រអូស
៧-រត្តិយាវិចរណំ ដើរលេងក្នុងវេលាយប់
៨-សមជ្ជាភិចរណំ ដើរមើលល្បែងមហោស្រព ។

លោកធម៌ ៨ យ៉ាង

១-លាភោ មានលាភ **២-អលាភោ** មិនមានលាភ
៣-យសោ មានយស **៤-អយសោ** មិនមានយស
៥-និន្ទា ការតិះដៀល **៦-បសំសា** សេចក្តីសរសើរ

៧-សុខំ សេចក្ដីសុខ **៨-ទុក្ខំ** សេចក្ដីទុក្ខ ។

មន្ទិល ៨ យ៉ាង

១-អសជ្ឈាយមលា មន្តា មន្ត ឬចំណេះវិជ្ជាមានការមិនស្វាធ្យាយន៍ជាមន្ទិល

២-អនុដ្ឋានមលា ឃរា ផ្ទះមានការមិនឧស្សាហ៍ថែទាំ ជាមន្ទិល

៣-មលំ វណ្ណស្ស កោសជ្ជំ សេចក្ដីខ្ជិល ជាមន្ទិលនៃសម្បុរ

៤-បមាទោ រក្ខតោមលំ សេចក្ដីប្រហែសធ្វេស ជាមន្ទិលនៃការរក្សា

៥-មលិត្ថិយា ទុច្ចរិតំ ការប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ជាមន្ទិលរបស់ស្ត្រី

៦-មច្ឆេរំ ទទតោ មលំ សេចក្ដីកំណាញ់ ជាមន្ទិលរបស់អ្នកឱ្យ

៧-មលា វេ បាបកា ធម្មា អស្មឹ លោកេ បរម្ហិ ច បាបធម៌ទាំងឡាយជាមន្ទិលក្នុងលោកនេះ និងបរលោក

៨-តតោ មលា មលតរំ អវិជ្ជា បរមំ មលំ អវិជ្ជាជាមន្ទិលដ៏ក្រៃលែងជាងមន្ទិលទាំងអស់ ។

សំវេគវត្ថុ ‹‹ហេតុនាំឱ្យកើតសំវេគ›› ៨ យ៉ាង

១-ជាតិទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងការកើត

២-ជរាទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងការចាស់គ្រាំគ្រា

៣-ព្យាធិទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងកាលឈឺចាប់
៤-មរណទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងកាលស្លាប់
៥-អបាយទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងអបាយ
៦-អតីតទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងអតីត
៧-អនាគតទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងអនាគត
៨-អាហារបរិយេដ្ឋិតទុក្ខ រំពឹងដល់ទុក្ខក្នុងការស្វែងរកអាហារ

មហានរក ៨ រណ្ដៅ

១-សញ្ជីវៈ ២-កាលសុតៈ ៣-សង្ឃាដៈ ៤-រោរវៈ
៥-មហារោរវៈ ៦-តាបៈ ៧-មហាតាបៈ ៨-អវីចិ ។

អក្ខណអសម័យ ៨ យ៉ាង

១-កើតក្នុងនរក
២-កើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន
៣-កើតក្នុងប្រេតវិស័យ
៤-កើតជាព្រហ្មមានអាយុវែង
៥-កើតជាមនុស្សក្នុងបច្ចន្តប្រទេស
៦-កើតជាមនុស្សក្នុងមជ្ឈិមប្រទេស តែជាមនុស្សលីលា

៧-កើតជាមនុស្សក្នុងមជ្ឈិមប្រទេស តែជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ

៨-កើតក្នុងខាងក្រៅពុទ្ធសាសនា ។

កិលេសវត្ថុ ៨ យ៉ាង

១-លោភៈ ២-ទោសៈ ៣-មោហៈ ៤-មានៈ

៥-ទិដ្ឋិ ៦-វិចិកិច្ឆា ៧-ថីនៈ ៨-ឧទ្ធច្ចៈ

កុសិតវត្ថុ ‹‹ហេតុនៃមនុស្សខ្ជិល›› ៨ យ៉ាង

១-គិតថា អញនឹងត្រូវធ្វើការងារ គួរសម្រាកសិន, ហើយដេក

២-គិតថា អញធ្វើការរួចហើយគួរឈប់ឱ្យសប្បាយ, ហើយដេក

៣-គិតថា អញនឹងត្រូវដើរផ្លូវឆ្ងាយ គួរសម្រាកសិន, ហើយដេក

៤-គិតថា អញដល់កន្លែងហើយ គួរឈប់ឱ្យសប្បាយ, ហើយដេក

៥-គិថា អញបរិភោគអាហាតិចពេក ធ្វើការមិនកើតទេ, ហើយដេក

៦-គិតថា អញបរិភោគអាហារច្រើនពេក គួរសម្រាកឱ្យអាហាររលាយស្រួលបន្តិចសិន, ហើយដេក

៧-គិតថា អញមិនស្កូវសប្បាយរកកល់ឈើ គួរសម្រាកសិន, ហើយដេក

៨-គិតថា អញទើបងើបពីឈឺថ្មីៗ គួរឈប់ធ្វើការងារសិន, ហើយដេក ។

អានិសង្សរបស់អ្នកចម្រើនមេត្តា ៨ យ៉ាង

១-សុខំ សុបតិ ដេកលក់ស្រួល

២-សុខំ បដិពុជ្ឈតិ ភ្ញាក់ឡើងស្រួល

៣-ន បាបកំ សុបិនំ បស្សតិ មិនឃើញសុបិនអាក្រក់

៤-មនុស្សានំ បិយោ ហោតិ ជាទីស្រឡាញ់នៃមនុស្សទាំងឡាយ

៥-អមនុស្សានំ បិយោ ហោតិ ទាំងជាទីស្រឡាញ់នៃអមនុស្សទាំងឡាយដែរ

៦-ទេវតា រក្ខន្តិ ទេវតាទាំងឡាយតែងរក្សា

៧-នាស្ស អគ្គិ វា វិសំ វា សត្ថំ វា កមតិ ភ្លើងក្តី ថ្នាំពិសក្តី គ្រឿងសស្ត្រាវុធក្តី រមែងមិនធ្លាក់ត្រូវលើអ្នកចំរើនមេត្តានោះឡើយ

៨-ឧត្តរឹ អប្បដិវិជ្ឈន្តោ ព្រហ្មលោកូបគោ ហោតិ កាលបើមិនទាន់បានត្រាស់ដឹងមគ្គផលទេ គង់ទៅកើតក្នុងព្រហ្មលោកពុំខាន

លក្ខណៈសម្រាប់វិនិច្ឆ័យថាមិនមែនធម៌វិន័យ ៨ យ៉ាង

១-សរាគ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី រាគៈ

២-សំយោគ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រកបដោយទុក្ខ

៣-អាចយ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីការសន្សំកិលេស
៤-មហិច្ឆតា ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីប្រាថ្នាធំ
៥-អសន្តុដ្ឋី ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីមិនសន្តោស
៦-សង្គណិកា ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីច្រឡំដោយពួក
៧-កោសជ្ជ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស
៨-ទុព្ភរតា ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីការពិបាកចិញ្ចឹម ។

(ធម៌នេះព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ចំពោះព្រះនាងមហាបជាបតិគោតមី)

លក្ខណៈសម្រាប់វិនិច្ឆ័យថាជាធម៌វិន័យ ៨ យ៉ាង

១-វិរាគ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រាសចាករាគៈ
២-វិសំយោគ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រាសចាកទុក្ខ
៣-អបចយ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីមិនសន្សំកិលេស
៤-អប្បិច្ឆតា ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីប្រាថ្នាតិច
៥-សន្តុដ្ឋិ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសន្តោស
៦-បវិវេក ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីស្ងាត់ចាកពួក
៧-វីរិយារម្ភ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រារព្ធព្យាយាម
៨-សុភរតា ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីការងាយចិញ្ចឹម ។

(ធម៌នេះព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ចំពោះព្រះនាងមហាបជាបតិគោតមី)

អវិជ្ជាវត្ថុ ៨ យ៉ាង

១-ទុក្ខេ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងកងទុក្ខ

២-ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងហេតុដែលនាំឱ្យកើតទុក្ខ

៣-ទុក្ខនិរោធេ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងធម៌ដែលឱ្យរលត់ទុក្ខ

៤-ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាយ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងបដិបទាជាផ្លូវទៅកាន់ធម៌ដែលឱ្យរលត់ទុក្ខ

៥-បុព្វន្តេ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតខាងដើម

៦-អបរន្តេ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតខាងចុង

៧-បុព្វន្តាបរន្តេ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងទីបំផុតក្នុងខាងដើមនិងខាងចុង

៨-បដិច្ចសមុប្បាទេ អញ្ញាណំ សេចក្ដីមិនដឹងក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ

ស្រ្តីមើលងាយប្ដីដោយហេតុ ៨ យ៉ាង

១-ទលិទ្ទតា ព្រោះប្ដីជាមនុស្សកំសត់ទុគ៌ត

២-អាតុរតា ព្រោះប្ដីជាមនុស្សមានជម្ងឺជានិច្ច

៣-ជិណ្ណកតា ព្រោះប្ដីជាមនុស្សចាស់គ្រាំគ្រា

៤-សុរាសោណ្ឌតា ព្រោះប្តីជាមនុស្សផឹកសុរា
៥-មន្ទតា ព្រោះប្តីជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅ
៦-បមត្តតា ព្រោះប្តីជាមនុស្សប្រហែសធ្វេស
៧-សព្វកិច្ចេសុ អនត្ថនិកតា ព្រោះប្តីមិនប្រព្រឹត្តធ្វើកិច្ចការទាំងពួង
៨-សព្វធនមនុប្បាទនតា ព្រោះប្តីស្វែងរកទ្រព្យមិនបាន ។

អដ្ឋបាន ‹‹ទឹកដែលបព្វជិតគួរឆាន់›› ៨ យ៉ាង

១-អម្ពបាន ទឹកធ្វើដោយផ្លែស្វាយ
២-ជម្ពុបាន ទឹកធ្វើដោយផ្លែព្រីង
៣-ចោចបាន ទឹកធ្វើដោយផ្លែចេកមានគ្រាប់
៤-មោចបាន ទឹកធ្វើដោយផ្លែចេកឥតគ្រាប់
៥-មធុកបាន ទឹកធ្វើដោយផ្លែស្រគំ
៦-មុទ្ទិកបាន ទឹកធ្វើដោយផ្លែចន្ទន៍
៧-សាលុកបាន ទឹកធ្វើដោយមូលកជាតិមានក្រអៅឈូកជាដើម
៨-ផារុសកបាន ទឹកធ្វើដោយផ្លែម៉ាក់ប្រាង ។

ធម៌ដែលអាស្រ័យដល់គ្នានឹងគ្នា ៨ យ៉ាង

១-សតិសម្បជញ្ញៈ មានហើយ ហិរិឱត្តប្បៈ ក៏មានឡើង
២-ហិរិឱត្តប្បៈ មានហើយ ឥន្ទ្រិយសំវរៈ ក៏មានឡើង

៣-ឥន្ទ្រិយសំវរៈ មានហើយ សីលសំវរៈ ក៏មានឡើង

៤-សីលសំវរៈ មានហើយ សម្មាសមាធិ ក៏មានឡើង

៥-សម្មាសមាធិ មានហើយ យថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ ក៏មានឡើង

៦-យថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ មានហើយ និព្វិទានិងវិរាគៈ ក៏មានឡើង

៧-និព្វិទា និង **វិរាគៈ** មានហើយ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ក៏មានឡើង

៨-វិមុត្តិ ជាធម៌ទីបំផុត ។

វិជ្ជា ៨ យ៉ាង

១-បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ប្រាជ្ញាតាមរឭកឃើញនូវខន្ធដែលខ្លួននិងសត្វដទៃ អាស្រ័យនៅហើយក្នុងកាលមុន

២-ចុតូបបាតញ្ញាណ ប្រាជ្ញាឃើញច្បាស់នូវចុតិនិងបដិសន្ធិនៃសត្វ

៣-អាសវក្ខយញ្ញាណ ប្រាជ្ញាឃើញច្បាស់នូវធម៌ជាគ្រឿងអស់ នៃអាសវៈ

៤-វិបស្សនាញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញច្បាស់ក្នុងសង្ខារ

៥-មនោមយិទ្ធិ ឫទ្ធិសម្រេចដោយចិត្ត

៦-ឥទ្ធិវិធិ ឫទ្ធិសម្រេចដោយអធិដ្ឋាន

៧-ទិព្វសោត ត្រចៀកទិព្វអាចឮសម្លេងក្នុងទីឆ្ងាយៗ បាន

៨-ចេតោបរិញ្ញាណ កំណត់ដឹងចិត្តរបស់សត្វដទៃបាន ។

នវកៈ ពួកធម៌ប្រាំបួន

គុណរបស់ព្រះពុទ្ធដែលពុទ្ធបរិស័ទត្រូវរឭក ៩ យ៉ាង

១-អរហំ ២-សម្មាសម្ពុទ្ធោ ៣-វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ

៤-សុគតោ ៥-លោកវិទូ ៦-អនុត្តរោបុរិសទម្មសារថិ[2]

៧-សត្ថាទេវមនុស្សានំ ៨-ពុទ្ធោ ៩-ភគវា ។

ទក្ខិណេយ្យបុគ្គល ៩ ពួក

១-អរហា ព្រះអរហន្ត

---

[2] ក្នុងទីខ្លះលោកញែកអនុត្តរោ ជាព្រះនាម ១ បុរិសទម្មសារថិ ជាព្រះនាម ១ (រួមជា ១០ ព្រះនាម)

២-អរហត្តាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតិបត្តិដើម្បីអរហត្តផល

៣-អនាគាមី អនាគាមិបុគ្គល

៤-អនាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់អនាគាមិផល

៥-សកទាគាមី សកទាគាមិបុគ្គល

៦-សកទាគាមិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវសកទាគាមិផល

៧-សោតាបន្នោ សោតាបន្នបុគ្គល

៨-សោតាបត្តិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ លោកដែលប្រតបត្តិដើម្បីឱ្យជាក់ច្បាស់នូវសោតាបត្តិផល

៩-គោត្រភូ លោកដែលបាននូវគោត្រភូញាណ ។

ភិក្ខុមិនគួរទៅរកត្រកូលដែលប្រកបដោយអង្គ ៩

១-ន មនាបេន បច្ចុដ្ឋេន្តិ គេមិនក្រោកទទួលសេចក្តីគាប់ចិត្ត

២-ន មនាបេន អភិវាទេន្តិ គេមិនថ្វាយបង្គំដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

៣-ន មនាបេន អាសនំ ទេន្តិ គេមិនឱ្យទីអង្គុយដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

៤-សន្តមស្ស បរិគុយ្ហន្តិ គេលាក់របស់ដែលគេមាន

៥-ពហុកម្ពិ ថោកំ ទេន្តិ វត្ថុមានច្រើន តែគេឱ្យបន្តិចបន្តួច

៦-បណីតម្ពិ លូខំ ទេន្តិ វត្ថុថ្លៃថ្លាឧត្តមមាន តែគេឱ្យវត្ថុទាបថោក

៧-អសក្កច្ចំ ទេន្តិ គេឱ្យដោយមិនគោរព

៨-ឧបនិសីទន្តិ ធម្មស្សវនាយ គេមិនអង្គុយជិតដើម្បីស្តាប់ធម៌

៩-ភាសិតមស្ស ន រមិស្សន្តិ គេមិនត្រេកអរសាទរនឹងសំដីនិយាយរបស់ភិក្ខុនោះ ។

ភិក្ខុគួរចូលទៅរកត្រកូលដែលប្រកបដោយអង្គ ៩

១-មនាបេន បច្ចុដ្ឋេន្តិ គេក្រោកទទួលដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

២-មនាបេន អភិវាទេន្តិ គេថ្វាយបង្គំដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

៣-មនាបេន អាសនំ ទេន្តិ គេឱ្យទីអាសនៈដោយសេចក្តីគាប់ចិត្ត

៤-សន្តមស្ស ន បរិគុយ្ហន្តិ គេមិនលាក់របស់ដែលគេមាន

៥-ពហុកម្ពិ ពហុកំ ទេន្តិ មានវត្ថុច្រើន គេឱ្យច្រើន

៦-បណីតម្ពិ បណីតំ ទេន្តិ មានវត្ថុថ្លាថ្លា គេឱ្យវត្ថុថ្លៃថ្លា

៧-សក្កច្ចំ ទេន្តិ គេឱ្យដោយសេចក្តីគោរព

៨-ឧបនិសីទន្តិ ធម្មស្សវនាយ គេអង្គុយជិតដើម្បីស្តាប់ធម៌

៩-ភាសិតមស្ស រមិស្សន្តិ គេត្រេកអរសាទរនឹងសំដីនិយាយរបស់ភិក្ខុនោះ ។

មន្ទិល ៩ យ៉ាង

១-កោធ សេចក្តីក្រោធ

២-មក្ខ លុបគុណគេ

៣-ឥស្សា សេចក្តីប្រណែនឈ្នានីស

៤-មច្ឆរិយ សេចក្តីកំណាញ់

៥-មាយា ការបិទបាំងលាក់ពុត

៦-សាឋេយ្យ អំនួត

៧-មុសា ការនិយាយកុហក

៨-បាបិច្ឆ ប្រាថ្នាបាប

៩-មិច្ឆាទិដ្ឋិ ការយល់ឃើញខុសថាជាត្រូវ ។

សញ្ញា ៩

១-អសុភសញ្ញា ២-មរណសញ្ញា ៣-អាហារេបដិកូលសញ្ញា ៤-សព្វលោកេអនភិរតសញ្ញា ៥-អនិច្ចសញ្ញា ៦-អនិច្ចេ ទុក្ខសញ្ញា ៧-ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញា ៨-បហានសញ្ញា ៩-វិរាគសញ្ញា ។

មានៈ ៩

១-សេយ្យស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលប្រសើរមានមានៈថា ‹‹អញប្រសើរជាងគេ››

២-សេយ្យស្ស សទិសោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលប្រសើរមានមានៈថា ‹‹អញប្រហែលនឹងគេ››

៣-សេយ្យស្ស ហីនោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលប្រសើរមានមានៈថា ‹‹អញថោកទាបជាងគេ››

៤-សទិសស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលស្មើនឹងគេមានមានៈថា ‹‹អញប្រសើរជាងគេ››

៥-សទិសស្ស សទិសោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលស្មើនឹងគេមានមានៈថា ‹‹អញស្មើនឹងគេ››

៦-សទិសស្ស ហីនោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលស្មើនឹងគេមានមានៈថា ‹‹អញទាបថោកជាងគេ››

៧-ហីនស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលទាបថោកមានមានៈថា ‹‹អញប្រសើរជាងគេ››

៨-ហីនស្ស សទិសោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលទាបថោកមានមានៈថា ‹‹អញស្មើនឹងគេ››

៩-ហីនស្ស ហីនោហមស្មីតិ មានោ បុគ្គលទាបថោកមានមានៈថា ‹‹អញទាបថោកជាងគេ›› ។

ស្ត្រីនឹងក្បត់ចិត្តប្តីដោយហេតុ ៩ យ៉ាង

១-អារាមគមនសីលា ឧស្សាហ៍ដើរទៅលេងសួនច្បារ

២-ឧយ្យានគមនសីលា ឧស្សាហ៍ដើរទៅលេងឧទ្យាន

៣-នទីតិត្ថគមនសីលា ឧស្សាហ៍ដើរទៅកាន់កំពង់ទឹក

៤-ញាតិកុលគមនសីលា ឧស្សាហ៍ដើរទៅកាន់ត្រកូលជាញាតិ

៥-បរកុលគមនសីលា ឧស្សាហ៍ដើរទៅលេងត្រកូលអ្នកដទៃ

៦-អាភរណាយ គមនសីលា ឧស្សាហ៍ដើរទៅរកគ្រឿងតែងខ្លួន

៧-មជ្ជបាយិនី ចូលចិត្តផឹកទឹកស្រវឹង

៨-និត្តិច្ឆិទ្ទេស្ស ឱលោកនី ចូលចិត្តសំឡឹងមើលតាមចន្លោះជញ្ជាំងនិងតាមបង្អួច

៩-គាមទ្វារេ ឋិតសីលា ឧស្សាហ៍ទៅឈរលេងក្បែរទ្វារភូមិស្រុក

សត្តាវាស ‹‹ទីនៅរបស់សត្វ›› ៩

១-នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញី ពួកសត្វមានកាយផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា (បានដល់មនុស្សនិងទេវតាពួកខ្លះ និងវិនិបាតពួខ្លះ)

២-នានត្តកាយា ឯកត្តសញ្ញី ពួកសត្វមានកាយផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាដូចគ្នា (បានដល់ពួកព្រហ្មដែលបានបឋមជ្ឈាន)

៣-ឯកត្តសញ្ញា នានត្តសញ្ញី ពួកសត្វមានកាយដូចគ្នា មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា (បានដល់អាភស្សរព្រហ្ម)

៤-ឯកត្តសញ្ញា ឯកត្តសញ្ញី ពួកសត្វមានកាយដូចគ្នា មានសញ្ញាដូចគ្នា (បានដល់សុភកណ្ហព្រហ្ម)

៥-អសញ្ញិសត្វ ៦-អកាសានញ្ចាយតន
៧-វិញ្ញាណញ្ចាយតន ៨-អាកិញ្ចញ្ញាយតន
៩-នេវសញ្ញា នាសញ្ញាយតន ។

អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩

១-បឋមជ្ឈាន ២-ទុតិយជ្ឈាន ៣-តតិយជ្ឈាន ៤-ចតុត្ថជ្ឈាន
៥-អាកាសានញ្ចាយតនជ្ឈាន ៦-វិញ្ញាណញ្ចាយតនជ្ឈាន
៧-អាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ៨-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន
៩-សញ្ញាវេទយិតនិរោធ ។

បារិសុទ្ធិបធានិយង្គ ៩

១-សីលវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសីល

២-ចិត្តវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃចិត្ត គឺឧបចារសមាធិ អប្បនាសមាធិ

៣-ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃទិដ្ឋិ គឺវិបស្សនាញាណ

៤-កង្ខាវិតរណវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃការអស់សង្ស័យ

៥-មគ្គា មគ្គញ្ញាណវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដឹងថា នេះផ្លូវ នេះមិនមែនផ្លូវ

៦-បដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃការដឹង ការឃើញ ចំពោះផ្លូវប្រតិបត្តិ

៧-ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃញាណទស្សនៈ គឺវុដ្ឋានគាមិនីវិបស្សនា

៨-បញ្ញាវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃបញ្ញា គឺអរហត្តមគ្គ

៩-វិមុត្តិវិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃវិមុត្តិ គឺអរហត្តផល ។

ទសកៈ ពួកធម៌ដប់

ទសពិធរាជធម៌ ធម៌របស់ស្ដេច ១០ យ៉ាង

១-ទាន ទ្រង់ព្រះរាជទានមានកំណត់ចំពោះបុគ្គល

២-សីល ទ្រង់រក្សាកាយវាចាឱ្យរៀបរយល្អ

៣-បរិច្ចាគ ទ្រង់បរិច្ចាគព្រះរាជទ្រព្យជាសាធារណៈប្រយោជន៍

៤-អាជ្ជវៈ ទ្រង់មានអធ្យាស្រ័យដ៏ត្រឹមត្រូវក្នុងសុចរិតធម៌

៥-មទ្ទវៈ ទ្រង់មានព្រះអធ្យាស្រ័យដ៏ទន់ភ្លន់សុភាព

៦-តបៈ ទ្រង់មានព្យាយាមកំចាត់សេចក្ដីអាក្រក់ (រក្សាឧបោសថ)

៧-អក្កោធ ទ្រង់មិនក្រេវក្រោធដោយខុសទំនង (មានមេត្តា)

៨-អវិហិំសា ទ្រង់មិនបៀតបៀនអ្នកដទៃ (មានករុណា)

៩-ខន្តិ ទ្រង់ចេះអត់ធន់

១០-អវិរោធន ទ្រង់មិនធ្វើឱ្យខុសចាកហេតុដ៏ត្រឹមត្រូវ ឬមិនប្រទ្បោតទៅតាមលោកធម៌ មិនរំលោភបំពានលើច្បាប់) ។

បារមីធម៌ ១០ យ៉ាង

១-ទាន ការឱ្យទាន

២-សីល រក្សាសីល

៣-នេក្ខម្ម ចេញចាកកាម ឬចេញបួស

៤-បញ្ញា ប្រាជ្ញា

៥-វីរិយ ព្យាយាម

៦-ខន្តិ អំណត់ ឬសេចក្តីអត់ធន់

៧-សច្ច ពាក្យពិត

៨-អធិដ្ឋាន តាំងចិត្ត, កំណត់ដាច់ខាតក្នុងចិត្ត

៩-មេត្តា សេចក្តីអាណិតចំពោះសត្វសាធារណៈ

១០-ឧបេក្ខា ចិត្តព្រងើយ មិនសោមនស្ស មិនទោមនស្ស ។

បុញ្ញកិរិយាវត្ថុ ១០ យ៉ាង

១-ទានមយ បុណ្យកើតអំពីការបរិច្ចាគទាន

២-សីលមយ បុណ្យកើតអំពីការរក្សាសីល

៣-ភាវនាមយ បុណ្យកើតអំពីការចំរើនភាវនា

៤-អបចាយនមយ បុណ្យកើតអំពីការគោរពកោតក្រែងចំពោះបុគ្គលដែលគួរគោរព

៥-វេយ្យាវច្ចមយ បុណ្យកើតអំពីការជួយខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ចការជាកុសល

៦-បត្តិទានមយ បុណ្យកើតអំពីការឱ្យចំណែកបុណ្យ

៧-បត្តានុមោទនាមយ បុណ្យកើតអំពីការអនុមោទនាចំណែកបុណ្យ

៨-ធម្មស្សវនមយ បុណ្យកើតអំពីការស្តាប់ធម៌

៩-ធម្មទេសនាមយ បុណ្យកើតអំពីការសំដែងធម៌

១០-ទិដ្ឋុជុកម្ម ការធ្វើទិដ្ឋិឱ្យត្រឹមត្រូវ ។

ទានវត្ថុ ១០ យ៉ាង

១-អន្ន បាយ **២-បាន** ទឹក **៣-វត្ថ** សំពត់ **៤-យាន** យានជំនិះ **៥-មាលា** កម្រងផ្កាឈើ **៦-គន្ធ** គ្រឿងក្រអូប **៧-វិលេបន** គ្រឿងលាប **៨-សេយ្យា** ទីដេកអង្គុយ

៩-អាវាសថ ទីសំណាក់អាស្រ័យ **១០-បទីបេយ្យ** ប្រទីប និងគ្រឿងផ្សំជាមួយនឹងប្រទីប ។

អានិសង្សសីលជាលំដាប់ ១០ យ៉ាង

១-សីល ជាហេតុនៃអវិប្បដិសារៈ
២-អវិប្បដិសារៈ ជាហេតុនៃបាមោជ្ជៈ
៣-បាមោជ្ជៈ ជាហេតុនៃបីតិ
៤-បីតិ ជាហេតុនៃបស្សទ្ធិ
៥-បស្សទ្ធិ ជាហេតុនៃសុខៈ
៦-សុខៈ ជាហេតុនៃសមាធិ
៧-សមាធិ ជាហេតុនៃយថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ
៨-យថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ ជាហេតុនៃវិរាគៈ
៩-វិរាគៈ ជាហេតុនៃវិមុត្តិ
១០-វិមុត្តិ ជាធម៌ជាទីបំផុត ។

មិច្ឆត្តធម៌ ‹‹ធម៌ខុស›› ១០ យ៉ាង

១-មិច្ឆាទិដ្ឋិ ការឃើញខុស
២-មិច្ឆាសង្កប្បោ ការត្រិះរិះខុស

៣-មិច្ឆាវាចា វាចាខុស

៤-មិច្ឆាកម្មន្តោ ការងារខុស

៥-មិច្ឆាអាជីវោ ការចិញ្ចឹមជីវិតខុស

៦-មិច្ឆាវាយាមោ ព្យាយាមខុស

៧-មិច្ឆាសតិ ការរឭកខុស

៨-មិច្ឆាសមាធិ ការតាំងចិត្តខុស

៩-មិច្ឆាញាណំ ការដឹងខុស

១០-មិច្ឆាវិមុត្តិ ការរួចផុតខុស ។

អសេក្ខធម៌ ‹‹ធម៌របស់អសេក្ខបុគ្គល›› ១០ យ៉ាង

១-សម្មាទិដ្ឋិ ការយើញត្រូវ

២-សម្មាសង្កប្បោ ការត្រិះរិះត្រូវ

៣-សម្មាវាចា វាចាត្រូវ

៤-សម្មាកម្មន្តោ ការងារត្រូវ

៥-សម្មាអាជីវោ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ

៦-សម្មាវាយាមោ ព្យាយាមត្រូវ

៧-សម្មាសតិ ការរឭកត្រូវ

៨-សម្មាសមាធិ ការតាំងចិត្តត្រូវ

៩-សម្មាញាណំ ការដឹងត្រូវ

១០-សម្មាវិមុត្តិ ការរួចផុតត្រូវ ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បញ្ញត្តសិក្ខាបទ មានប្រយោជន៍ ១០ យ៉ាង

១-សង្ឃសុដ្ឋុតាយ ដើម្បីសេចក្ដីល្អនៃសង្ឃ

២-សង្ឃផាសុកតាយ ដើម្បីការនៅជាសុខស្រួលនៃសង្ឃ

៣-ទុម្មង្កូនំ បុគ្គលានំ និគ្គហាយ ដើម្បីសង្កត់សង្កិន ឬផ្ចញ់ផ្ចាល់នូវបុគ្គលអាក្រក់ ឬបុគ្គលទ្រុស្តសីល

៤-បេសលានំ ភិក្ខូនំ ផាសុកវិហារាយ ដើម្បីការនៅជាសុខនៃភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលមានសីលជាទីស្រឡាញ់

៥-ទិដ្ឋធម្មិកានំ អាសវានំ សំវរាយ ដើម្បីបិទបាំងនូវអាសវៈ គឺទុក្ខទោសក្នុងបច្ចុប្បន្ន

៦-សម្បរាយិកានំ អាសវានំ បដិឃាតាយ ដើម្បីបិទបាំងនូវអាសវៈ គឺទុក្ខទោសក្នុងបរលោក

៧-អប្បសន្នានំ បសាទាយ ដើម្បីញ៉ាំងជនទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់ជ្រះថ្លា ឱ្យកើតសេចក្តីជ្រះថ្លា

៨-បសន្នានំ ភិយ្យោភាវាយ ដើម្បីញ៉ាំងជនទាំងឡាយ ដែលជ្រះថ្លាស្រាប់ហើយឱ្យរឹងរឹតតែជ្រះថ្លាឡើងទៀត

៩-សទ្ធម្មដ្ឋិតិយា ដើម្បីញ៉ាំងព្រះសទ្ធម្មឱ្យតាំងនៅអស់កាលយូរ

១០-វិនយានុគ្គហាយ ដើម្បីអនុគ្រោះដល់វិន័យទាំង ៤ យ៉ាង សំវរវិន័យ, បហានវិន័យ, សមថវិន័យ និងបញ្ញត្តិវិន័យ ។

ធម៌ដែលបព្វជិតគួរពិចារណារឿយៗ ១០ យ៉ាង

១-អាត្មាអញមានភេទផ្សេងអំពីគ្រហស្ថ កិច្ចឯណារបស់អ្នកបួស អញត្រូវធ្វើកិច្ចនោះ

២-ការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់អាត្មាអញ ជាប់ដោយសារអ្នកដទៃ អញគួរធ្វើខ្លួនឱ្យគេចិញ្ចឹមងាយ

៣-អាកប្បកិរិយា ការធ្វើដោយកាយវាចាដទៃប្លែកពីគ្រហស្ថ អាត្មាអញគួរធ្វើ មិនត្រូវធ្វើដូចគ្រហស្ថឡើយ

៤-ចិត្តរបស់អាត្មាអញ មិនតិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះសីលបរិបូណ៌ទេឬ?

៥-សព្រហ្មចារីបុគ្គលទាំងឡាយ ជាអ្នកប្រាជ្ញពិចារណាហើយ មិនតិះដៀលអាត្មាអញ ព្រោះសីលមិនបរិបូណ៌ទេឬ?

៦-អាត្មាអញមានការព្រាត់ប្រាសនិរាស ចាកសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តមិនខាន

៧-អាត្មាអញមានកម្មជារបស់ខ្លួន អញធ្វើល្អនឹងបានល្អ ធ្វើអាក្រក់នឹងបានអាក្រក់

៨-អាត្មាអញបានធ្វើវត្តប្រតិបត្តិអ្វីខ្លះ ឬមិនបានធ្វើទេ? បានស្វាធ្យាយអ្វីខ្លះ ឬក៏មិនបានស្វាធ្យាយទេ? ឯថ្ងៃនិងយប់ចេះតែកន្លងទៅៗ ឥតឈប់ឡើយ

៩-អាត្មាអញត្រេកអរក្នុងទីស្ងាត់ឬទេ?

១០-គុណវិសេសរបស់អញ ដែលនឹងធ្វើឱ្យអាត្មាអញមិនអៀនខ្មាសក្នុងកាលដែលសព្រហ្មចារីបុគ្គល មកសាកសួរក្នុងបច្ឆិមកាល តើមានឬទេ? ។

វត្ថុនៃមិច្ឆាទិដ្ឋិ ១០ យ៉ាង

១-នត្ថិ ទិន្នំ ឃើញថា ទានគេឱ្យហើយ មិនមានផល

២-នត្ថិ យិដ្ឋំ ឃើញថា ការបូជាធំ មិនមានផល

៣-នត្ថិ ហុតំ ឃើញថា ការបូជាតូច មិនមានផល

៤-នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលវិបាកោ ឃើញថា ផលវិបាកនៃកម្មដែលគេធ្វើល្អនិងអាក្រក់ មិនមាន

៥-នត្ថិ អយំ លោកោ ឃើញថា លោកនេះ មិនមាន

៦-នត្ថិ បរលោកោ ឃើញថា បរលោក មិនមាន

៧-នត្ថិ មាតា ឃើញថា មាតាមិនមាន

៨-នត្ថិ បិតា ឃើញថា បិតាមិនមាន

៩-នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា ឃើញថា សត្វដែលឧបតិកកើតឯង មិនមាន

១០-នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា ឃើញថា សមណព្រាហ្មណ៍ ដែលដល់នូវធម៌ល្អ ទាំងប្រតិបត្តិក៏ត្រឹមត្រូវ មិនមានក្នុងលោកនេះឡើង ។

វត្ថុនៃសម្មាទិដ្ឋិ ១០ យ៉ាង

១-អត្ថិ ទិន្នំ ឃើញថា ទានដែលគេឱ្យហើយ មានផល

២-អត្ថិ យិដ្ឋំ ឃើញថា ការបូជាធំ មានផល

៣-អត្ថិ ហុតំ ឃើញថា ការបូជាតូច មានផល

៤-អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលវិបាកោ ឃើញថាវិបាករបស់កម្ម ដែលគេធ្វើល្អ និងធ្វើអាក្រក់ មាន

៥-អត្ថិ អយំ លោកោ ឃើញថា លោកនេះមាន

៦-អត្ថិ បរលោកោ ឃើញថា បរលោក មាន

៧-អត្ថិ មាតា ឃើញថា មាតា មាន

៨-អត្ថិ បិតា ឃើញថា បិតា មាន

៩-អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកោ សត្វដែលឧបតិកកើតឯងមាន

១០-អត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា ឃើញថា សមណព្រាហ្មណ៍ ដែលដល់នូវធម៌ល្អ ប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ មានក្នុងលោកនេះ ។

ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅមិនឱ្យប្រកាន់ ដោយអាការ ១០ យ៉ាង

១-អនុស្សវេន ដោយបានស្ដាប់ ឬឮតាមៗគ្នាមក

២-បរម្បរាយ ដោយមានជាលំដាប់តៗគ្នាមក

៣-ឥតិកិរាយ ដោយបានឮថាយ៉ាងនេះៗ

៤-បិដកសម្បទានេន ដោយអាងក្បួនតម្រា

៥-តក្កហេតុ ដោយហេតុត្រិះរិះរំពឹងយកខ្លួនឯង

៦-នយហេតុ ដោយហេតុទំនងនឹងគ្នេរគ្នាន់យក

៧-អាការបរិវិតក្កេនេន ដោយសេចក្ដីត្រិះរិះតាមអាការៈ

៨-ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា ដោយគាប់ចិត្តថាត្រូវគ្នានឹងលទ្ធិរបស់ខ្លួន

៩-ភព្វរូបតាយ ដោយជឿអ្នកនិយាយថាគួរជឿ

១០-សមណោ នោ គរូ ដោយសេចក្តីប្រកាន់ថាសមណៈនេះ ជាគ្រូរបស់យើង ។

គុណសម្បត្តិរបស់ឧបសក ១០ យ៉ាង

១-សង្ឃេន សទ្ធឹ សមានសុខទុក្ខោ ហោតិ ឧបាសករួមសុខ រួមទុក្ខជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃ

២-កាយិកវាចសិកញ្ចា សុរក្ខិតំ ហោតិ ឧបាសកមានកាយកម្ម និងវចីកម្មរក្សាដោយប្រពៃ

៣-ធម្មោ អធិបតេយ្យោ ហោតិ ឧបាសកយកធម៌ជាធំ

៤-យថា ថាមេន សំវិភាគរតោច ហោតិ ឧបាសកត្រេកអរក្នុងការបរិច្ចាគទាន តាមសមគួរដល់កម្លាំងរបស់ខ្លួន

៥-ជិនសាសនំ ជានិតុញ្ចា វាយមតិ ឧបាសកព្យាយាមដើម្បីដឹងច្បាស់នូវសាសនារបស់ព្រះជិនស្រី

៦-សម្មាទិដ្ឋិកោច ហោតិ ឧបាសកជាសម្មាទិដ្ឋិ

៧-អបគតោ កោតុហលមង្គលិកោច ហោតិ ឧបាសកប្រាសចាកមង្គលភ្ញាក់ផ្អើល

៨-ជីវិតហេតុបិ អញ្ញំ សត្ថារំ ន ឧទ្ទិសតិ ឧបាសកបើទុកជាមានហេតុដល់វិនាសជីវិត ក៏មិនយកគ្រូដទៃជាទីពឹង

៩-សមគ្គារាមោ ហោតិ ឧបាសកត្រេកអរក្នុងសាមគ្គីធម៌

១០-សាសនេ ចរតិ ឧបាសកប្រព្រឹត្តតែក្នុងសាសនា ។

កុសលកម្មបថ ១០

១-បាណាតិបាតា វេរមណី វៀរចាកសម្លាប់សត្វ

២-អទិន្នាទានា វេរមណី វៀរចាកលួចទ្រព្យគេ

៣-កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេរមណី វៀរចាកប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ *(៣ នេះ ជាកាយកម្ម)*

៤-មុសាវាទា វេរមណី វៀរចាកនិយាយពាក្យកុហក

៥-បិសុណា វាចាយ វេរមណី វៀរចាកនិយាយពាក្យញុះញង់

៦-ផរុសាយ វាចាយ វេរមណី វៀរចាកនិយាយពាក្យទ្រគោះបោះបោក

៧-សម្ផប្បលាបា វេរមណី វៀរចាកនិយាយពាក្យរោយរាយឥតប្រយោជន៍ *(៣ នេះ ជាវចីកម្ម)*

៨-អនភិជ្ឈា មិនសំឡឹងរំពឹងចង់បានរបស់គេ

៩-អព្យាបាទោ មិនចង់គំនុំគុំគួន

១០-សម្មាទិដ្ឋិ ឃើញត្រូវតាមកន្លងធម៌ ។ (៣ នេះជាមនោកម្ម)

អកុសលកម្មបថ ១០

១-បាណាតិបាតោ សម្លាប់សត្វ

២-អទិន្នាទានំ លួចទ្រព្យគេ

៣-កាមេសុ មិច្ឆាចារោ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម *(៣នេះជាកាយកម្ម)*

៤-មុសាវាទោ និយាយកុហក

៥-បិសុណាវាចា និយាយញុះញង់

៦-ផរុសវាចា និយាយទ្រគោះបោះបោក

៧-សម្ផប្បលាបោ និយាយពាក្យរោយរាយឥតប្រយោជន៍

(៤ នេះ ជាវចីកម្ម)

៨-អភិជ្ឈា សំឡឹងរំពៃចង់បានរបស់គេ

៩-ព្យាបាទោ ចងគំនុំគុំគួន

១០-មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឃើញខុសចាកគន្លងធម៌ *(៣ នេះ ជាមនោកម្ម)*។

នាថករណធម៌ ‹‹ធម៌ធ្វើឱ្យជាទីពឹង›› ១០ យ៉ាង

១-សីល រក្សាកាយវាចាឱ្យរៀបរយ

២-ពាហុសច្ច ភាពនៃខ្លួនជាពហុស្សូត

៣-កល្យាណមិត្តតា ភាពជាអ្នកមានមិត្រសម្លាញ់ល្អ

៤-សោវចស្សតា ភាពជាអ្នកប្រដៅងាយ

៥-កឹករណីយេសុ ទក្ខតា ភាពជាអ្នកខ្វល់ខ្វាយជួយយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងកិច្ចធុរៈរបស់សព្រហ្មចារីបុគ្គល

៦-ធម្មកាមតា ភាពជាអ្នកប្រាថ្នាក្នុងធម៌ដែលត្រូវ

៧-វីរិយ ព្យាយាម

៨-សន្តុដ្ឋ ត្រេកអរនឹងបច្ច័យតាមមានតាមបាន

៩-សតិ សេចក្តីរឭក

១០-បញ្ញា ប្រាជ្ញា ។

ព្រហ្មចរិយធម៌ ១០ យ៉ាង

១-ទាន បរិច្ចាគទ្រព្យធ្វើទាន

២-វេយ្យាវច្ច ការខ្វល់ខ្វាយបំរើ

៣-បញ្ចសីល សីល ៥

៤-អប្បមញ្ញា អប្បមញ្ញា ៤

៥-មេថុនវិរតិ ការវៀរចាកមេថុន

៦-សទារសន្តោស ការត្រេកអរចំពោះតែភរិយារបស់ខ្លួន

៧-វីរិយ ព្យាយាម

៨-ឧបោសថង្គ អង្គនៃឧបោសថ

៩-អរិយមគ្គ មគ្គដ៏ប្រកបដោយអង្គ ៨
១០-សាសន សាសនា គឺត្រៃសិក្ខា (សីល-សមាធ-បញ្ញា) ។

បុគ្គលមិនគួរសម្រេចព្រះអរហត្តផល ព្រោះមិនលះធម៌ ១០ យ៉ាង

១-រាគ ដម្រេកក្នុងកាមគុណ
២-ទោស ការប្រទុស្ត
៣-មោហ សេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ
៤-កោធ សេចក្តីក្រេវក្រោធ
៥-ឧបនាហ ការចងសេចក្តីក្រោធទុក
៦-មក្ខ ការលុបគុណគេ
៧-បឡាស ការវ៉ៃឫក ដំឡើងឫក
៨-ឥស្សា សេចក្តីច្រណែនឈ្នានីស
៩-មច្ឆរិយ សេចក្តីកំណាញ់
១០-មានៈ សេចក្តីប្រកាន់ខ្លួន ។

(កាលបើលះធម៌ ១០ យ៉ាងនេះបានហើយទើបគួរដល់សម្រេចព្រះអរហត្តផល)

បុគ្គលគួរសមាទានតុធង្គ ១០ ពួក

១-សទ្ធោ មានសទ្ធា
២-ហិរិមា មានហិរិ
៣-ធិតិមា មានប្រាជ្ញា
៤-អក្កុហកោ មិកុហក, ទៀងទ្រង់
៥-អត្ថវសី លុះក្នុងអំណាចប្រយោជន៍
៦-អលោលោ មិនទ្បេះទ្បោះ, មិនទ្បេមទ្បម
៧-សិក្ខាកាមោ ស្រឡាញ់ការរៀនសូត្រ
៨-ទឡ្ហសមាទានោ កាន់ការអ្វីមាំមួន
៩-អនុជ្ឈានពហុលោ មិនច្រើនដោយការពោលទោសគេ
១០-មេត្តាវិហារី មានវិហារធម៌ គឺមេត្តា ។

បុគ្គលដំទ្បើងមានៈព្រោះហេតុ ១០ យ៉ាង

១-ជាតិយា ព្រោះជាតិមានក្សត្រជាដើម
២-គោត្តេន ព្រោះគោត្រត្រកូល
៣-កោលបុត្តិយេន ព្រោះភាពនៃខ្លួនជាកូននៃត្រកូលខ្ពស់
៤-វណ្ណបោក្ខរតាយ ព្រោះភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អ

៥-ធននេន ព្រោះទ្រព្យ
៦-អជ្ឈេនេន ព្រោះការរៀនទន្ទេញ
៧-កម្មាយតនេន ព្រោះការងារ
៨-សិប្បាយតនេន ព្រោះសិល្បសាស្រ្ត
៩-វិជ្ជដ្ឋានេន ព្រោះឋានៈនៃវិជ្ជា
១០-សុតេន ព្រោះសុតៈ គឺពហុស្សូត ។

ឱវាទរបស់ធនញ្ជយសេដ្ឋី ១០ យ៉ាង

១-ភ្លើងក្នុងកុំនាំចេញក្រៅ
២-ភ្លើងក្រៅកុំនាំចូលក្នុង
៣-ត្រូវឱ្យដល់បុគ្គលដែលឱ្យ
៤-មិនត្រូវឱ្យដល់បុគ្គលដែលមិនឱ្យ
៥-ត្រូវឱ្យដល់បុគ្គលដែលឱ្យក្តីមិនឱ្យក្តី
៦-ត្រូវអង្គុយដោយស្រួលបួស
៧-ត្រូវបរិភោគដោយស្រួលបួល
៨-ត្រូវដេកដោយស្រួលបួល
៩-ត្រូវបូជាភ្លើង ឬបំរើភ្លើង
១០-ត្រូវថ្វាយបង្គំទេវតាញក្នុងផ្ទះ

(ឱវាទទាំង ១០ នេះ សេដ្ឋីឱ្យដល់នាងវិសាខាជាបុត្រី)

បុគ្គលដែលប្រទុស្តនឹងអ្នកមិនប្រទុស្តរមែងត្រូវបានទុក្ខ ១០ យ៉ាងក្នុងបច្ចុប្បន្ន

១-វេទនំ ផរុសំ ត្រូវបានទុក្ខវេទនាយ៉ាងខ្លាំង

២-ជានឹ វិនាសទ្រព្យសម្បត្តិ

៣-សរីរស្សេវ ភេទនំ ត្រូវបែកធ្លាយ ឬបាក់បែកសរីរៈរាងកាយ

៤-គរុកំវាបិ អាពាធំ ត្រូវមានអាពាធជាទម្ងន់

៥-ចិត្តក្ខេបំ ច បាបុណេ ត្រូវក្រឡុកចិត្ត (ឆ្កួតចិត្ត)

៦-រាជតោ វា ឧបសគ្គំ ត្រូវវិបជាន់អំពីព្រះរាជា

៧-អព្ភក្ខានំ ច ទារុណំ ត្រូវគេពោលបង្កាច់យ៉ាងអាក្រក់

៨-បរិក្ខយំ ច ញាតីនំ ត្រូវវិនាសពួកញាតិ

៩-ភោគានំ ច បភង្គុណំ ត្រូវខូចខាតភោគសម្បទ

១០-អថវស្ស អគារានិ អគ្គិ ឌហតិ ឧហតិ បាវកោ ពុំនោះត្រូវភ្លើងឆេះផ្ទះ ។

គ្រឿងបណ្ណាការរបស់បុណ្យ ១០ យ៉ាង

១-ទិព្វាយុ អាយុទិព្វ

២-ទិព្វវណ្ណ សម្បុរទិព្វ

៣-ទិព្វសុខ សេចក្ដីសុខទិព្វ

៤-ទិព្វយស សយទិព្វ

៥-ទិព្វាធិបតេយ្យ អធិបតីទិព្វ

៦-ទិព្វរូប រូបទិព្វ

៧-ទិព្វសទ្ទ សម្លេងទិព្វ

៨-ទិព្វគន្ធ ក្លិនទិព្វ

៩-ទិព្វរស រសទិព្វ

១០-ទិព្វផោដ្ឋព្វ សម្ផស្សទិព្វ ។

ទសពលញ្ញាណ

‹‹ញាណមានកម្លាំងរបស់ព្រះសម្ពុទ្ធ›› **១០ យ៉ាង**

១-ឋានាឋានញ្ញាណ ដឹងហេតុនិងមិនមែនហេតុ

២-វិបាកញ្ញាណ ដឹងផលរបស់កម្ម

៣-សព្វត្ថគាមិនីបដិបទាញ្ញាណ ដឹងផ្លូវជាទីទៅក្នុងទីទាំងពួង

៤-នានាធាតុញ្ញាណ ដឹងនូវលោកដែលមានធាតុផ្សេងៗ គ្នា

៥-នានាធិមុត្តិញ្ញាណ ដឹងនូវអធិមុត្តិ គឺអធ្យាស្រ័យនៃសត្វផ្សេងៗ គ្នា

៦-ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញ្ញាណ ដឹងឥន្ទ្រិយរបស់សត្វទន់និងរឹង

៧-ឈានាទិញ្ញាណ ដឹងសេចក្ដីសៅហ្មង សេចក្ដីហ្មត់ចត់ និងកិរិយាចេញនៃឈាន, វិមោក្ខ, សមាធិ, និងសមាបត្តិទាំងឡាយ

៨-បុព្វេនិវាសញ្ញាណ ដឹងបុព្វេនិវាស

៩-ចុតូបបាតញ្ញាណ ដឹងនូវចុតិ និងបដិសន្ធិនៃសត្វ

១០-អាសវក្ខយញ្ញាណ ដឹងធម៌ជាគ្រឿងអស់ទៅនៃអាសវៈ ។

គ្រឿងចង ១០ យ៉ាង

១-មាតា ២-បិតា ៣-បុត្រ ៤-ញាតិ ៥-មិត្រ ៧-ទ្រព្យ ៨-លាភសក្ការៈ ៩-ឥស្សរិយយស ១០-កាមគុណប្រាំ ។

បលិពោធ ១០ យ៉ាង

១-អាវាសបលិពោធ កង្វល់ដោយទីនៅ

២-កុលបលិពោធ កង្វល់ដោយត្រកូល

៣-លាភបលិពោធ កង្វល់ដោយលាភសក្ការៈ

៤-គណបលិពោធ កង្វល់ដោយពួកក្រុម

៥-កម្មបលិពោធ កង្វល់ដោយការងារ

៦-អទ្ធានបលិពោធ កង្វល់ដោយការដើរផ្លូវឆ្ងាយ

៧-ញាតិបលិពោធ កង្វល់ដោយញាតិ

៨-អាពាធបលិពោធ កង្វល់ដោយជម្ងឺ

៩-គន្ថបលិពោធ កង្វល់ដោយការរៀនគម្ពីរ

១០-ឥទ្ធិបលិពោធ កង្វល់ដោយឫទ្ធិ ។

ទោសកាមគុណ ១០ យ៉ាង

១-អដ្ឋិកង្ខលូបមា ឧបមាដូចរាងឆ្អឹង

២-មំសបេសូបមា ឧបមាដូចដុំសាច់ដែលខ្លែង ឬក្អែកប្រជែងគ្នាស៊ី

៣-តិណុក្កូបមា ឧបមាដូចគប់ភ្លើងដែលបុគ្គលកាន់ច្រាសខ្យល់

៤-អង្គារកាសូបមា ឧបមាដូចរណ្ដៅពេញដោយរងើកភ្លើង

៥-សុបិនកូបមា ឧបមាដូចសុបិននិមិត្ត

៦-យាចិតកូបមា ឧបមាដូចរបស់ខ្ចីគេ

៧-រុក្ខផលូបមា ឧបមាដូចផ្លែឈើ

៨-សត្តិសូលូបមា ឧបមាដូចមុខលំពែងដ៏ស្រួច

៩-អសិសូនូបមា ឧបមាដូចជ្រញ់សម្រាប់ចិញ្ច្រាំសាច់

១០-សប្បសិរូបមា ឧបមាដូចក្បាលនៃពស់ ។

កសិណ ១០ យ៉ាង

១-បឋវីកសិណ យកដីជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
២-អាបោកសិណ យកទឹកជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
៣-តេជោកសិណ យកភ្លើងជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
៤-វាយោកសិណ យកខ្យល់ជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
៥-នីលកសិណ យកពណ៌ខៀវជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
៦-បីតកសិណ យកពណ៌លឿងជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
៧-លោហិតកសិណ យកពណ៌ក្រហមជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
៨-ឱទាតកសិណ យកពណ៌សជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
៩-អាលោកកសិណ យកពន្លឺភ្លឺស្វាងជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍
១០-អាកាសកសិណ យកអាកាសដែលទទេ ជាទីតាំងនៃអារម្មណ៍ ។

អសុភ ១០ យ៉ាង

១-ឧទ្ធុមាតកអសុភ អសុភដែលហើមប៉ោងឡើង
២-នីលកអសុភ អសុភដែលមានសម្បុរខៀវ
៣-វិបុព្វកអសុភ អសុភដែលមានទឹកខ្ទុះហូរចេញ

៤-វិច្ឆិទ្ទកអសុភ អសុភដែលដាច់ចេញឃ្លាតពីគ្នា
៥-វិក្ខាយិតកអសុភ អសុភដែលមានសត្វកំពុងប្រជែងគ្នាស៊ី
៦-វិក្ខិត្តកអសុភ អសុភដែលគេកាត់ដាច់ចេញជាកំណាត់ៗ
៧-ហតវិក្ខិត្តកអសុភ អសុភដែលកាប់សាច់មានស្នាមរសាំរវាម
៨-លោហិតកអសុភ អសុភដែលមានឈាមហូរចេញ
៩-បុឡុវកអសុភ អសុភដែលដង្កូវវារចេញ
១០-អដ្ឋិកអសុភ អសុភដែលមានរាងឆ្អឹង ។

អនុស្សតិ ១០ យ៉ាង

១-ពុទ្ធានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះពុទ្ធ
២-ធម្មានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះធម៌
៣-សង្ឃានុស្សតិ រឭកដល់គុណព្រះសង្ឃ
៤-សីលានុស្សតិ រឭកដល់សីលរបស់ខ្លួន
៥-ចាគានុស្សតិ រឭកដល់ទានដែលខ្លួនបរិច្ចាគហើយ
៦-ទេវតានុស្សតិ រឭកដល់គុណធម៌ដែលធ្វើឱ្យកើតជាទេវតា
៧-មរណានុស្សតិ រឭកដល់សេចក្តីស្លាប់

៨-កាយគតានុស្សតិ រឭកដល់កាយឱ្យឃើញថាមិនស្អាតមិនល្អ

៩-អានាបានស្សតិ រឭកដល់ខ្យល់បង្ហើមចេញចូល

១០-ឧបសមានុស្សតិ រឭកដល់ធម៌ជាទីស្ងប់រម្ងាប់គឺព្រះនិព្វាន

កថាវត្ថុ ‹‹ពាក្យដែលគួរនិយាយ›› ១០ យ៉ាង

១-អប្បិច្ឆកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យមានប្រាថ្នាតិច

២-សន្តុដ្ឋិកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យមានសន្តោសត្រេកអរដោយបច្ច័យតាមមានតាមបាន

៣-បវិវេកកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យស្ងាត់កាយស្ងាត់ចិត្ត

៤-អសំសគ្គកថា ពាក្យដែលដឹកនាំមិនឱ្យច្រឡំដោយបក្ខពួក

៥-វីរិយារម្ភកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យមានព្យាយាម

៦-សីលកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យតាំងនៅក្នុងសីល

៧-សមាធិកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យមានសមាធិចិត្ត

៨-បញ្ញាកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យកើតប្រាជ្ញា

៩-វិមុត្តិកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យធ្វើចិត្តឱ្យផុតចាកកិលេស

១០-វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកថា ពាក្យដែលដឹកនាំឱ្យកើតសេចក្ដីដឹង សេចក្ដីឃើញក្នុងវិមុត្តិ ។

អប្បនាកោសល្ល ១០ យ៉ាង

១-វត្ថុវិសទកិរិយា ធ្វើវត្ថុខាងក្នុងខាងក្រៅឱ្យស្អាតបាត

២-ឥន្រ្ទិយសមត្តបាទនំ ធ្វើឥន្រ្ទិយឱ្យមានកម្លាំងខ្លាំង

៣-និមិត្តកោសល្លំ ឆ្លាសក្នុងនិមិត្ត

៤-សមយេ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ ផ្គងចិត្តឡើងក្នុងសម័យដ៏គួរ

៥-សមយេ ចិត្តំ និគ្គណ្ហាតិ សង្កត់ចិត្តក្នុងសម័យដ៏គួរ

៦-សមយេ ចិត្តំ សម្បហំសេតិ ធ្វើចិត្តឱ្យរីករាយក្នុងសម័យដ៏គួរ

៧-សមយេ ចិត្តំ អជ្ឈុបេក្ខតិ ពិនិត្យមើលនូវចិត្តក្នុងសម័យដ៏គួរ

៨-អសមាហិតបុគ្គលបរិវជ្ជនា វៀរចាកបុគ្គលដែលមានចិត្តមិនដំកល់នៅមាំ

៩-សមាហិតបុគ្គលសេវនា សេពគប់នូវបុគ្គលដែលមានចិត្ត ដំកល់នៅមាំ

១០-តទធិមុត្តតា មានចិត្តចុះស៊ប់ក្នុងអប្បនាសមាធិនោះ ។

វិបស្សនាញាណ ១០ យ៉ាង

១-សម្មសនញ្ញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាសង្ខារ

២-ឧទយព្វយញ្ញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញសេចក្ដីកើតរលត់នៃសង្ខារ

៣-ភង្គញ្ញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញការបែកធ្លាយនៃសង្ខារ

៤-ភយតូបដ្ឋានញ្ញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញសង្ខារប្រាកដ ថាជាសភាវៈគួរខ្លាច

៥-អាទីនវញ្ញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញទោសនៃសង្ខារ

៦-និព្វិទាញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញសង្ខារ គួរឱ្យនឿយណាយ

៧-មុញ្ចិតុកម្យតាញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញទោសនៃសង្ខារ ហើយប្រាថ្នាដើម្បីរួចចាកសង្ខារ

៨-បដិសង្ខារញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាសង្ខារដោយលក្ខណៈ ៣ ប្រការ គឺ អនិច្ចំ, ទុក្ខំ, អនត្តា

៩-សង្ខារុបេក្ខាញាណ ប្រាជ្ញាពិចាណាឃើញសង្ខារហើយតាំងចិត្តព្រងើយកន្តើយក្នុងសង្ខារ

១០-អនុលោមញ្ញាណ ប្រាជ្ញាពិចារណាសង្ខារ តាំងអំពីសម្មសនញ្ញាណត្រឡប់ទៅមក ។

វិបស្សនូបក្កិលេស ១០ យ៉ាង

១-ឱភាស ពន្លឺភ្លឺស្វាង

២-បីតិ សេចក្តីឆ្អែតកាយឆ្អែតចិត្ត

៣-បស្សទ្ធិ សេចក្តីស្ងាប់

៤-អធិមោក្ខ ចុះចិត្តជឿស៊ប់

៥-បគ្គហ ព្យាយាម

៦-សុខ សេចក្តីសុខ

៧-ញាណ សេចក្តីដឹង

៨-ឧបដ្ឋាន ស្មារតីដំកល់នៅមាំ

៩-ឧបេក្ខា ព្រងើយកន្តើយ

១០-និកន្តិ សេចក្តីត្រេកអរ (តណ្ហាយ៉ាងល្អិត) ។

សញ្ញា ១០ យ៉ាង

១-អសុភសញ្ញា សេចក្តីសម្គាល់ថាមិនស្អាត

២-មរណសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់ក្នុងមរណៈ

៣-អាហារេ បដិក្កូលសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់ក្នុងអាហារថាជារបស់គួរខ្ពើម

៤-សព្វលោកេ អនភិរតសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់របស់បុគ្គល ជាអ្នកមិនត្រេកអរក្នុងលោកទាំងពួង

៥-អនិច្ចសញ្ញា សេចក្តីសម្គាល់ថាមិនទៀង

៦-អនិច្ចេ ទុក្ខសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់ថាជាទុក្ខក្នុងរបស់មិនទៀង

៧-ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់ថាមិនមែនរបស់ខ្លួនក្នុងរបស់ដែលជាទុក្ខ

៨-បហានសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់នូវរបស់ដែលគួរលះបង់

៩-វិរាគសញ្ញា សេចក្ដីសំគាល់ថាគួរនឿយណាយ

១០-និរោធសញ្ញា សេចក្ដីសម្គាល់ថារលត់ទៅនៃកងទុក្ខ ។

សំយោជនៈ ១០ យ៉ាង

១-សក្កាយទិដ្ឋិ ឃើញថាកាយជារបស់ខ្លួន

២-វិចិកិច្ឆា សេចក្ដីសង្ស័យ

៣-សីលព្វតបរាមាស ការស្ទាបអង្អែលនូវសីលវត្ត

៤-កាមច្ឆន្ទ ពេញចិត្តក្នុងកាម

៥-ព្យាបាទ គុំចង់ធ្វើគេឱ្យវិនាស

៦-រូបរាគ តម្រេកក្នុងរូប

៧-អរូបរាគ ដម្រេកក្នុងអរូប

៨-មានៈ សេចក្ដីប្រកាន់

៩-ឧទ្ធច្ច ចិត្តរសាប់រសល់

១០-អវិជ្ជា សេចក្ដីងងឹតងងល់ ឬសេចក្ដីមិនដឹង ។

ឯកាទសកៈ ពួកធម៌ដប់មួយ

អានិសង្សរបស់អ្នកចំរើនមេត្តាចិត្ត ១១ យ៉ាង

១-សុខំ សុបតិ ដេកលក់ក៏ជាសុខ

២-សុខំ បដិពុជ្ឈតិ ភ្ញាក់ឡើងក៏ជាសុខ

៣-ន បាបកំ សុបិនំ បស្សតិ មិនឃើញសុបិននិមិត្តអាក្រក់

៤-មនុស្សានំ បិយោ ហោតិ តែងជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត នៃមនុស្សទាំងឡាយ

៥-អមនុស្សានំ បិយោ ហោតិ ទាំងជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត នៃអមនុស្សទាំងឡាយដែរ

៦-ទេវតា រក្ខន្តិ ទេវតាទាំងឡាយតែងរក្សា

៧-នាស្ស អគ្គិ វា វិសំ វា សត្ថំ កមតិ ភ្លើង ឬថ្នាំពិស ឬគ្រឿង សស្ត្រា រមែងមិនធ្លាក់ត្រូវលើអ្នកចំរើនមេត្តានោះ

៨-តុវដំ ចិត្តំ សមាធិយតិ ចិត្តរបស់អ្នកចំរើនមេត្តានោះ តែងតាំងមាំជាសមាធិយ៉ាងរហ័ស

៩-មុខវណ្ណោ វិប្បសីទតិ សម្បុរមុខអ្នកចម្រើនមេត្តានោះ តែងស្រស់បស់

១០-អសម្មូឡ្ហោ កាលំ ករោតិ វេលាធ្វើមរណកាល តែងមានសតិមិនវង្វេង

១១-ឧត្តរឹ អប្បដិវិជ្ឈន្តោ ព្រហ្មលោកូបគោ ហោតិ កាលបើ មិនបានសម្រេចមគ្គផលទេ ក៏គង់ទៅកើតក្នុងព្រហ្មលោកមិនខាន

លក្ខណៈសេចក្តីប្រមាទ ១១ យ៉ាង

១-អសក្កច្ចកិរិយតា មិនធ្វើដោយគោរព

២-អសាតច្ចកិរិយតា មិនធ្វើរឿយៗ

៣-អនិដ្ឋិតកិរិយតា ធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន គឺធ្វើឈប់ៗ

៤-ឱលីនវុត្តិតា ប្រព្រឹត្តរួញរា ឬទម្រន់

៥-និក្ខិត្តច្ឆន្ទតា មានបំណងដាក់ចុះ គឺឆាប់ថយព្យាយាម

៦-និក្ខិត្តធុរតា មនាធុរៈដាក់ចុះ គឺបោះបង់ធ្វើកិច្ចការដែលត្រូវធ្វើ

៧-អនាសេវនា មិនសេព គឺមិនធ្វើឱ្យថ្នឹក

៨-អភាវនា មិនចំរើន

៩-អពហុលីកម្មំ មិនធ្វើឱ្យច្រើន

១០-អនធិដ្ឋានំ មិនតាំងចិត្តឱ្យមាំ

១១-អននុយោគោ មិនខំប្រឹងប្រែង ។

ឧបាយសម្រាប់កំចាត់បង់នូវសេចក្តីខ្ជិល ១១ យ៉ាង

១-អបាយភយប្បច្ចវេក្ខណតា ពិចារណាភ័យក្នុងអបាយភូមិ

២-អានិសំសទស្សាវិតា ឃើញអានិសង្សនៃព្យាយាម

៣-គមនវិថិប្បច្ចវេក្ខណតា ពិចារណាផ្លូវជាដំណើរនៃព្រះពុទ្ធ និងអរិយសង្ឃ

៤-បិណ្ឌបាតាបចាយនតា គោរពចំពោះបិណ្ឌបាតដែលគេឱ្យ

៥-ទាយជ្ជមហត្តប្បច្ចវេក្ខណតា ពិចារណានូវមត៌កដ៏ប្រសើរ គឺអរិយទ្រព្យ ៧

៦-សត្ថុមហត្តប្បច្ចវេក្ខណតា ពិចារណាថាព្រះសាស្តាជាបុគ្គលប្រសើរ

៧-ជាតិមហត្តប្បច្ចវេក្ខណតា ពិចារណានូវជាតិដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់របស់ព្រះសាស្តា

៨-សព្រហ្មចារិមហត្តប្បច្ចវេក្ខណតា ពិចារណានូវគុណដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់របស់សព្រហ្មចារីបុគ្គល

៩-កុសីតបុគ្គលបរិវជ្ជនតា សេពគប់តែបុគ្គលដែលមានព្យាយាម

១០-អារទ្ធវីរិយបុគ្គលសេវនតា សេពគប់តែបុគ្គលដែលមានព្យាយាម

១១-គនធិមុត្តតា បង្អោនចិត្តទៅក្នុងវិរិយសម្ពោជ្ឈង្គនោះ ។

ហេតុដែលនាំឱ្យកើតបីតិ ១១ យ៉ាង

១-រឭកដល់គុណព្រះពុទ្ធ

២-រឭកដល់គុណព្រះធម៌

៣-រលឹកដល់គុណព្រះសង្ឃ

៤-រឭកដល់គុណសីលដែលខ្លួនរក្សា

៥-រលឹកដល់ទានដែលខ្លួនបរិច្ចាគហើយ

៦-រឭកដល់ធម៌ដែលធ្វើមនុស្សឱ្យទៅជាទេវតា

៧-រឭកដល់ធម៌ស្ងប់

៨-មិនសេពគប់មនុស្សដែលមិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រ័យ

៩-សេពគប់តែនឹងមនុស្សដែលជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រ័យ

១០-ពិចារណាព្រះសូត្រដែលអាចឱ្យកើតសេចក្តីជ្រះថ្លាបាន

១១-បង្អោនចិត្តឱ្យទោរទៅក្នុងផ្លូវ ដែលនឹងឱ្យកើតបីតសម្ពោជ្ឈង្គគ្រប់ខណៈចិត្ត ។

ឆ្ពានសកៈ ពួកធម៌ដប់បី

កម្ម ១២ យ៉ាង

១-**ទិដ្ឋធម្មវេទនីយកម្ម** កម្មឱ្យផលក្នុងបច្ចុប្បន្នទាន់ភ្នែក

២-**ឧបបជ្ជវេទនីយកម្ម** កម្មឱ្យផលក្នុងជាតិបន្ទាប់គឺជាតិទី ២

៣-**អបរាបរវេទនីយកម្ម** កម្មឱ្យផលក្នុងជាតិជាលំដាប់តៗ ទៅ

៤-**អហោសិកម្ម** កម្មដែលឈប់ឱ្យផល

៥-**ជនកកម្ម** កម្មដែលឱ្យដល់ក្នុងបដិសន្ធិ ឬកម្មដែលញ៉ាំងសត្វឱ្យកើត

៦-**ឧបត្ថម្ភកកម្ម** កម្មដែលឧបត្ថម្ភឱ្យផុតអំពីកម្មមុន ត្រឡប់ឱ្យបានចំរើន ឬឱ្យវិនាស

៧-**ឧបបីឡិកកម្ម** កម្មដែលចូលមកបៀនបៀតកម្មមុនឱ្យថយកម្លាំង

៨-**ឧបច្ឆេទកកម្ម ឬ ឧបឃាដកកម្ម** កម្មដែលចូលមកកាត់ផ្តាច់ឬសម្លាប់នូវកុសលកម្ម ឬអកុសលកម្ម

៩-**គរុកម្ម** កម្មដែលធ្ងន់ឱ្យផលមុនគេឯទៀត

១១-**ពហុលកម្ម ឬ អាចិណ្ណកម្ម** កម្មដែលសន្សំទុកច្រើន

១១-អាសន្នកម្ម កម្មដែលធ្វើក្នុងវេលាជិតស្លាប់

១២-កតត្តាកម្ម កម្មដែលធ្វើដោយមិនមានសេចក្តីតាំងចិត្ត ។

សទ្ធាជាបុព្វភាគនៃគុណសម្បត្តិ ១២ ប្រការ

១-សទ្ធា ជាតោ ឧបសង្កមតិ បុគ្គលមានសទ្ធារមែងចូលទៅរកអ្នកប្រាជ្ញ

២-ឧបសង្កមិត្វា បយិរុបាសតិ លុះចូលទៅរកហើយ រមែងអង្គុយជិត

៣-បយិរុបាសន្តោ សោតំ ឱទហតិ កាលបើបានអង្គុយជិតរមែងផ្ទៀងត្រចៀក

៤-ឱហិតសោតោ ធម្មំ សុណាតិ លុះផ្ទៀងត្រចៀកហើយរមែងស្តាប់ធម៌

៥-សុត្វា ធម្មំ ធារេតិ លុះស្តាប់ធម៌ហើយ រមែងចាំនូវធម៌

៦-ធតានំ ធម្មានំ អត្ថំ ឧបបរិក្ខតិ កាលបើចាំធម៌ហើយរមែងកំណត់នូវសេចក្តី

៧-អត្ថំ ឧបបរិក្ខតោ ធម្មា និជ្ឈានំ ខមន្តិ កាលបើកំណត់នូវសេចក្តីហើយធម៌ទាំងឡាយរមែងគួរដល់ការពិចារណា

៨-ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិយា ឆន្ទោ ជាយតិ ដោយសារការពិចារណាធម៌ (នោះ) សេចក្តីពេញចិត្តក៏កើតឡើង

៩-ឆន្ទជាតោ ឧស្សហតិ កាលបើកើតសេចក្តីពេញចិត្តហើយ ក៏ឧស្សាហ៍ប្រឹងប្រែង

១០-ឧស្សហិត្វា តុលយតិ លុះឧស្សាហ៍ប្រឹងប្រែងហើយ រមែងប្រៀបធៀបមើល

១១-តុលយិត្វា បទហតិ លុះប្រៀបធៀបមើលហើយ រមែងផ្ចង់ចិត្ត

១២-បហិតត្តោ សមានោ កាយេន ចេវ បរមត្ថសច្ចំ សច្ឆិករោតិ បញ្ញាយ តំ បដិវិជ្ឈ បស្សតិ កាលបើបានផ្ចង់ចិត្តហើយ រមែងធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវបរមត្ថ ដោយកាយផង រមែងចាក់ធ្លុះឃើញនូវបរមត្ថនោះ ដោយប្រាជ្ញាផង ។

តេរសកៈ ពួកធម៌ដប់បី

ធុតង្គ ១៣

១-បំសុកូលិក ប្រព្រឹត្តបំសុកូល

២-តេចីវរិក ប្រព្រឹត្តប្រើប្រាស់តែចីវរ ៣

៣-បិណ្ឌបាតិក ប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត

៤-សបទានចារិក ប្រព្រឹត្តទទួលបិណ្ឌបាតតែដោយលំដាប់ផ្ទះ

៥-ឯកាសនិក ប្រព្រឹត្តបរិភោគតែម្ដង

៦-បត្តបិណ្ឌិក ប្រព្រឹត្តបរិភោគតែក្នុងបាត្រ

៧-ខលុបច្ឆាភត្តិក ប្រព្រឹត្តក្នុងការហាមភត្តហើយមិនបរិភោគ

៨-អារញ្ញិក ប្រព្រឹត្តនៅតែក្នុងព្រៃ

៩-រុក្ខមូលិក ប្រព្រឹត្តនៅតែទៀបគល់ឈើ

១០-អព្ភោកាសិក ប្រព្រឹត្តនៅតែក្នុងទីវាល

១១-សោសានិក ប្រព្រឹត្តនៅតែក្នុងទីស្មសាន

១២-យថាសន្ថតិក ប្រព្រឹត្តនៅតែក្នុងទីដែលក្រាលអាសនៈ តាមបានមិនរើស

១៣-នេសជ្ជិក ប្រព្រឹត្តតែអង្គុយមិនដេក ។

សេចក្តីកំណត់របស់ការរក្សាវិន័យ ១៣ យ៉ាង

១-វិនយោ សំវរត្ថាយ កាន់វិន័យដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការសង្រួម

២-សំវរោ អវិប្បដិសារត្ថាយ ការសង្រួមដើម្បីប្រយោជន៍កុំឱ្យកើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយស្តាយក្រោយ

៣-អវិប្បដិសារោ បាមោជ្ជត្ថាយ សេចក្តីមិនក្តៅក្រហាយដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតបាមោជ្ជៈ

៤-បាមោជ្ជំ បីតត្ថាយ បាមោជ្ជៈ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតបីតិ

៥-បីតិ បស្សទ្ធត្ថាយ បីតិ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតបស្សទ្ធិ

៦-បស្សទ្ធិ សុខត្ថាយ បស្សទ្ធិ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើងសុខ

៧-សុខំ សមាធត្ថាយ សុខ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតសមាធិ

៨-សមាធិ យថាភូតញ្ញាណទស្សនត្ថាយ សមាធិ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតយថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ

៩-យថាភូតញ្ញាណទស្សនំ និព្វិទត្ថាយ យថាភូតញ្ញាណ-ទស្សនៈ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតនិព្វិទា

១០-និព្វិទា វិរាគត្ថាយ និព្វិទា ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតវិរាគៈ

១១-វិរាគោ វិមុត្តត្ថាយ វិរាគៈ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតវិមុត្តិ

១២-ទិមុត្តិ ទិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ថាយ វិមុត្តិ ដើម្បីប្រយោជន៍ឱ្យកើតវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ

១៣-ទិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ អនុបាទាបរិនិព្វានក្ថាយ វិមុត្តិញ្ញាណ-ទស្សនៈ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់អនុបាទាបរិនិព្វាន ។

ទុក្ខ ១៣ កង

១- ជាតិទុក្ខ ទុក្ខព្រោះជាតិ

២-ជរាទុក្ខ ទុក្ខព្រោះជរា

៣-ព្យាធិទុក្ខ ទុក្ខព្រោះព្យាធិ

៤-មរណទុក្ខ ទុក្ខព្រោះមរណៈ

៥-សោកទុក្ខ ទុក្ខព្រោះសេចក្ដីសោក

៦-បរិទេវទុក្ខ ទុក្ខព្រោះសេចក្ដីខ្សឹកខ្សួល

៧-ទុក្ខទុក្ខ ទុក្ខព្រោះជួបប្រទះនឹងទុក្ខ (ទុក្ខត្រួត)

៨-ទោមនស្សទុក្ខ ទុក្ខព្រោះទោមនស្ស តូចចិត្ត

៩-ឧបាយាសទុក្ខ ទុក្ខព្រោះអាការតានតឹងផ្អួបផ្អើះក្នុងទ្រូង

១០-អប្បិយេហិ សម្បយោគទុក្ខ ទុក្ខព្រោះជួបនឹងសត្វឬសង្ខារមិនជាទីស្រឡាញ់

១១-បិយេហិ វិប្បយោគទុក្ខ ទុក្ខព្រោះព្រាត់ប្រាស់ចាកសត្វ ឬសង្ខារជាទីស្រឡាញ់

១២-យម្បិច្ឆំ នលភតិ តម្បិទុក្ខ ទុក្ខព្រោះចង់បានរបស់ណា មិនបានរបស់នោះ

១៣-សង្ខិត្តេន បញ្ចុបាទានក្ខន្ធទុក្ខ ទុក្ខព្រោះឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ដោយបំព្រួញ ។

ចតុទ្ទសកៈ ពួកធម៌ ១៤

បាដិបុគ្គលិកទាន ១៤

១-ឱ្យទានចំពោះព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ

២-ឱ្យទានចំពោះព្រះបច្ចេកពុទ្ធ

៣-ឱ្យទានចំពោះព្រះអរហន្តជាសាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធ

៤-ឱ្យទានចំពោះបុគ្គលដែលប្រតិបត្តិដើម្បីបានលុះអរហត្តផល

៥-ឱ្យទានចំពោះអនាគាមិបុគ្គល

៦-ឱ្យទានចំពោះបុគ្គល ដែលប្រតិបត្តិដើម្បីបានលុះអនាគាមិផល

៧-ឱ្យទានចំពោះសកទាគាមិបុគ្គល

៨-ឱ្យទានចំពោះបុគ្គល ដែលប្រតិបត្តិដើម្បីបានលុះសកទាគាមិផល

៩-ឱ្យទានចំពោះសោតាបន្នបុគ្គល

១០-ឱ្យទានចំពោះបុគ្គលដែលប្រិតិបត្តិ ដើម្បីបានលុះសោតាបត្តិផល

១១-ឱ្យទានចំពោះបុគ្គលខាងក្រៅពុទ្ធសាសនា ដែលមានសេចក្តីនឿយណាយចាកកាម

១២-ឱ្យទានចំពោះបុគ្គលជាបុថុជ្ជនដែលមានសីលបរិសុទ្ធ

១៣-ឱ្យទានចំពោះបុគ្គលជាបុថុជ្ជនដែលទ្រុស្តសីល

១៤-ឱ្យទានចំពោះសត្វតិរច្ឆាន ។

កម្មដែលឱ្យផលផ្សេងគ្នា ១៤

១-មានអាយុខ្លី ព្រោះសម្លាប់សត្វ

២-មានអាយុវែង ព្រោះមិនសម្លាប់សត្វ

៣-មានអាពាធច្រើន ព្រោះបៀតបៀនសត្វ

៤-មានអាពាធតិច ព្រោះមិនបៀតបៀនសត្វ

៥-មានសម្បុរអាក្រក់ ព្រោះមានសេចក្ដីក្រោធ

៦-មានសម្បុរល្អ ព្រោះមិនមានសេចក្ដីក្រោធ

៧-មានសក្តិតូច ព្រោះសេចក្ដីច្រណែនឈ្នានីស

៨-មានសក្តិធំ ព្រោះមិនមានសេចក្ដីច្រណែនឈ្នានីស

៩-មានភោគសម្បត្តិតិច ព្រោះមិនបានឱ្យទាន

១០-មានភោគសម្បត្តិច្រើន ព្រោះបានឱ្យទាន

១១-មានត្រកូលទាប ព្រោះមិនគោរពកោតក្រែង អ្នកដែលគួរគោរព

១២-មានត្រកូលខ្ពស់ ព្រោះគោរពកោតក្រែង អ្នកដែលគួរគោរព

១៣-មានប្រាជ្ញាតិច ព្រោះមិនសាកសួរលោកអ្នកប្រាជ្ញ

១៤-មានប្រាជ្ញច្រើន ព្រោះសាកសួរលោកអ្នកប្រាជ្ញ ។

ភត្ត ១៤ យ៉ាង

១-សង្ឃភត្ត ភត្តដែលវេរដល់សង្ឃ

២-ឧទ្ទេសភត្ត ភត្តដែលវេរដល់ភិក្ខុ ១-២-៣ រូបដែលសង្ឃបានចាត់មកង

៣-និមន្តនភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនភិក្ខុដែលមិន្តមក

៤-សលាកភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនដោយចាប់ស្លាក

៥-បក្ខិកភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនសង្ឃ ក្នុងថ្ងៃបក្សទាំង ២ (ខ្នើត រនោច)

៦-ឧបោសថិកភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនសង្ឃក្នុងថ្ងៃឧបោសថ

៧-**បាដិបទិកភត្ត** ភត្តដែលវេរប្រគេនសង្ឃក្នុងថ្ងៃ១កើត១រោច

៨-អាគន្តុកភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនភិក្ខុអាគន្តុកៈ

៩-គមិកភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនភិក្ខុដែលមានដំណើរនឹងទៅ

១០-គិលានភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនភិក្ខុសង្ឃដែលមានជម្ងឺ

១១-គិលានុបដ្ឋាកភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនភិក្ខុអ្នករក្សាជម្ងឺ

១២-និច្ចភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនសង្ឃជានិច្ច

១៣-កុដិភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនសង្ឃនៅក្នុងកុដិ

១៤-វារិកភត្ត ភត្តដែលវេរប្រគេនសង្ឃដោយចាត់ជាវេរ ។

អកុសលចេតសិក ១៤

១-មោហ សេចក្តីវង្វេងយកខុសជាត្រូវយកត្រូវជាខុស

២-អហិរិក សេចក្តីខ្មាសបាប

៣-អនោត្តប្ប សេចក្តីមិនក្តៅនឹងបាប ឬមិនស្លុតខ្លាចបាប

៤-ឧទ្ធច្ច ចិត្តរវើរវាយ

៥-លោភ សេចក្តីជាប់ជំពាក់ (ល្មោភ)

៦-ទិដ្ឋិ សេចក្ដីឃើញខុស
៧-មាន សេចក្ដីប្រកាន់ខ្លួន
៨-ទោស ការប្រទុស្ដ
៩-ឥស្សា សេចក្ដីច្រណែនឈ្នានីស
១០-មច្ឆរិយ សេចក្ដីកំណាញ់
១១-កុក្កុច្ច ធម្មជាតិធ្វើចិត្តឱ្យស្ដូងទៅក្នុងការដែលប្រព្រឹត្តខុស
១២-ថីន ធម្មជាតិធ្វើចិត្តឱ្យរួញរាមិនឱ្យខ្វល់ខ្វាយ
១៣-មិទ្ធ ធម្មជាតិធ្វើឱ្យងងុយងោកងក់ទៅក្នុងបាប
១៤-វិចិកិច្ឆា ធម្មជាតិធ្វើចិត្តឱ្យស្ទាក់ស្ទើរមិនដាច់ស្រេច ។

បណ្ណរសកៈ ពួកធម៌ ១៥

ចរណៈ ១៥

១-សីលសំវរ សង្រួមក្នុងកាយវាចាឱ្យរៀបរយ
២-ឥន្ទ្រិយសំវរ សង្រួមឥន្ទ្រិយទាំង ៦
៣-ភោជនេមត្តញ្ញុតា ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន

៤-ជាគរិយានុយោគ ប្រកបក្នុងការភ្ញាក់រឭកនឹកឃើញរឿយៗ

៥-សទ្ធា ជឿហេតុដែលគួរជឿ

៦-ហិរិ សេចក្តីខ្មាសអំពើទុច្ចរិត

៧-ឱត្តប្ប សេចក្តីស្លុតខ្លាចបាបអំពើទុច្ចរិត

៨-ពាហុសច្ច ភាពនៃខ្លួនជាពហុស្សូត

៩-វីរិយ ព្យាយាម

១០-សតិ សេចក្តីរលឹក

១១-បញ្ញា សេចក្តីដឹងត្រូវ

១២-បឋមជ្ឈាន ឈានទី ១ លះនីវរណៈ ៥ ប្រកបដោយអង្គ ៥ គឺវិតក្កៈ, វិចារៈ, បីតិ, សុខ, ឯកគ្គតា

១៣-ទុតិយជ្ឈាន ឈានទី ២ លះវិតក្កៈ, វិចារ ប្រកបដោយបីតិ សុខ, ឯកគ្គតា

១៤-តតិយជ្ឈាន ឈានទី ៣ លះបីតិ ប្រកបដោយសុខ, ឯកគ្គតា

១៥-ចតុត្ថជ្ឈាន ឈានទី ៥ លះសុខ ប្រកបដោយឯកគ្គតាឧបេក្ខា ។

ប្រភេទនៃអត្តកិលមថានុយោគ ១៥ យ៉ាង

១-អចេលកោ ប្រព្រឹត្តអាក្រាតជានិច្ច

២-មុត្តាចារោ ប្រព្រឹត្តឈរបន្ទោបង់បស្សាវៈជានិច្ច

៣-ហត្ថាវលេខា បន្ទោបង់ឧច្ចារៈ ហើយជម្រះផ្ចិតផ្ចង់ដោយម្រាមដៃ

៤-ឯកាគារិកោ ទទួលអាហារចំពោះតែផ្ទះមួយ

៥-ឯកាលោបិកោ បរិភោគអាហារក្នុង ១ ថ្ងៃតែមួយពំនូតគត់

៦-ទ្វាគារិកោ ទទួលអាហារចំពោះតែផ្ទះពីរ

៧-ឯកិស្សា ឥត្ថិយា ភត្តំ បដិគ្គណ្ហាតិ ទទួលភត្តរបស់ស្រីតែម្នាក់

៨-ឯកាហិកោ ទសាហានិ បរិភោគអាហារក្នុង ១ ថ្ងៃ ឈប់បរិភោគអាហាររហូតដល់ ១០ ថ្ងៃ

៩-សាកភក្ខោ បរិភោគតែបន្លែ ឬអន្លក់

១០-តណ្ឌុភក្ខោ បរិភោគតែអង្ករ

១១-កុណ្ឌភក្ខោ បរិភោគតែកន្ទក់

១២-ចាកចីរោ ស្លៀកតែសំពត់សម្បកឈើ

១៣-កេសកម្ពលោ ស្លៀកដណ្ដប់តែសំពត់ ដែលត្បាញដោយសក់មនុស្ស ឬរោមសត្វ

១៤-កណ្ដកសយិកោ ប្រព្រឹត្តដេកតែលើបន្លាជាវត្ត

១៥-ឧទោរោហនានុយោគោ ទ្រទ្រង់នូវលំអងធូលីជាកិច្ច (តមមិនងូទឹក)

សោឡសកៈ ពួកធម៌ ១៦

សោឡសកិច្ច កិច្ច ១៦ យ៉ាង ក្នុងអរិយសច្ច

ទុក្ខ មានកិច្ច ៤ យ៉ាង

១-បីឡនដ្ឋ ក្នុងអត្ថថាបៀតបៀន

២-សំខតដ្ឋ ក្នុងអត្ថថាបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង

៣-សន្តាបដ្ឋ ក្នុងអត្ថថាក្ដៅក្រហាយ

៤-វិបរិណាមដ្ឋ ក្នុងអត្ថថាប្រែប្រួល ។

សមុទយ មានកិច្ច ៤ យ៉ាង

៥-អាយូហនដ្ឋ ក្នុងអត្ថថាធ្វើឱ្យកើតក្នុងទុក្ខ

៦-និទានដ្ឋ ក្នុងអត្ថថាជាហេតុនៃទុក្ខ

៧-សំយោគដ្ឋ ក្នុងអត្ថថាប្រកបសត្វទុកក្នុងសង្សារទុក្ខ

៨-បលិពោធនត្ថ ក្នុងអត្ថថាចងទុកក្នុងគុក គឺសង្សារទុក្ខ

និរោធ មានកិច្ច ៤ យ៉ាង

៩-និស្សរណត្ថ ក្នុងអត្ថថាចេញចាកឧបធិកិលេស

១០-វិវេកត្ថ ក្នុងអត្ថថាស្ងាត់ចាកពួក គឺកិលេស

១១-អសង្ខតត្ថ ក្នុងអត្ថថាបច្ច័យប្រជុំតាក់តែងមិនបាន

១២-អមតត្ថ ក្នុងអត្ថថាជាអម្រឹតរស (មិនចេះស្លាប់)

មគ្គ មានកិច្ច ៤ យ៉ាង

១៣-និយ្យានត្ថ ក្នុងអត្ថថាចេញចាកវដ្តសង្សារ

១៤-ហេតុត្ថ ក្នុងអត្ថថាជាហេតុនៃនិព្វាន

១៥-ទស្សនត្ថ ក្នុងអត្ថថាឃើញព្រះនិព្វាន

១៦-អធិបតេយ្យត្ថ ក្នុងអត្ថថាអធិបតីក្នុងវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ។

អាវុធរបស់សមណៈ ១៦ យ៉ាង

១-សណ្ហោ អង់អាច

២-ឧជុ ត្រង់ល្អជានិច្ច

៣-សុហុជុ ត្រងល្អដោយចិត្ត

៤-សុវចោ ប្រដៅងាយ

៥-មុទុ ទន់ភ្លន់

៦-អនតិមានី មិនប្រកាន់មានៈក្រៃពេក

៧-សន្តុស្សកោ សន្តោស

៨-សុភរោ គេចិញ្ចឹមបានដោយងាយ

៩-អប្បកិច្ចោ មានកង្វល់តិច

១០-សល្លហុកវុត្តិ មានសេចក្តីប្រព្រឹត្តស្រាល

១១-សន្តិន្ទ្រិយោ មានឥន្ទ្រិយរម្ងាប់ស្រគត់ស្រគំ

១២-និបកោ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរក្សាខ្លួនបាន

១៣-អប្បគព្ភោ មិនឃ្លើសឃ្លង មិនច្រឡោងខាម

១៤-កុលេសុ អននុគិទ្ធោ មិនជាប់ជំពាក់ក្នុងត្រកូល

១៥-ន ច ខុទ្ទំ សមាចរេ កិញ្ចិ យេន វិញ្ញូ បរេ ឧបវទេយ្យុំ មិនប្រព្រឹត្តធ្វើនូវកម្មដ៏លាមក សូម្បីតិចតួចដែលជាហេតុនាំឱ្យអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយដទៃតិះដៀលបាន

១៦-សុខិនោ វា ខេមិនោ ហោន្តុ (ផ្សាយមេត្តាចិត្តថា) សូមឱ្យសត្វទាំងឡាយបានសេចក្តីក្សេមក្សាន្ត ។

អង្គារសកៈ ពួកធម៌ ១៨

វិហារដែលភិក្ខុមិនគួរនៅប្រកបព្យាយាម ១៨ យ៉ាង

១-មហត្តំ វិហារធំពេក

២-ជិណ្ណត្តំ វិហារចាស់គ្រាំគ្រា

៣-នវត្តំ វិហារសាងថ្មី

៤-បន្ថសន្និស្សិតំ វិហារនៅជិតផ្លូវ

៥-សោណ្ឌិ វិហារនៅជិតត្រពាំងទឹក ឬអណ្តូងទឹក

៦-បណ្ណំ វិហារមានស្លឹកឈើ

៧-បុប្ផំ វិហារមានផ្កាឈើ

៨-ផលំ វិហារមានផ្លែឈើ

៩-បត្ថនីយតា វិហារដែលគេត្រូវការចេញចូលទៅមក

១០-នគរសន្និស្សិតា វិហារនៅជិតក្រុង

១១-ទារុសន្និស្សិតា វិហារនៅជិតកន្លែងឧស

១២-ខេត្តសន្និស្សិតា វិហារនៅជិតទីស្រែ

១៣-វិសភាគានំ បុគ្គលានំ អត្ថិ វិហារដែលមានវិសភាគ-បុគ្គលនៅ

១៤-បដ្ដនសន្និស្សិតា វិហារនៅជិតកំពង់ទឹក

១៥-បច្ចន្តសន្និស្សិតា វិហារនៅជិតបច្ចន្តជនបទ

១៦-រជ្ជសីមន្តរសន្និស្សិតា វិហារនៅត្រង់ចន្លោះនៃរជ្ជសីមា គឺព្រំប្រទល់ដែន

១៧-អសប្បាយតា វិហារមិនជាទីសប្បាយ

១៨-កល្យាណមិត្តានំ អលាភោ វិហារដែលគ្មានកល្យាណមិត្រនៅជាមួយ ។

ពុទ្ធនិវាសដ្ឋាន

‹‹ទីដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់គង់ចាំវស្សា›› ១៨ កន្លែង

១-វស្សាទី១ ទ្រង់គង់ចាំវស្សានៅទីព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័នជិតក្រុងពារាណសី

២-វស្សាទី២ ទី៣ ទី៤ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តវេឡុវនារាមជិតក្រុងរាជគ្រឹះ

៣-វស្សាទី៥ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងកុដាគារសាលាព្រៃមហាវ័នជិតក្រុងវេសាលី

៤-វស្សាទី៦ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាលើមកុដបព៌ត ក្នុងដែនមគធៈ

៥-វស្សាទី៧ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងស្ថានតាវត្តិង្ស លើថ្មបណ្ឌុកម្ពលសិលាអាសន៍ ត្រាស់ប្រទានព្រះសត្តប្បករណាភិធម្ម ៧ គម្ពីរប្រោសពុទ្ធមាតា

៦-វស្សាទី៨ ទ្រងគង់ចាំវស្សាក្នុងភេសកាណវ័ន ក្នុងតគ្គរាជ-ជនបទ

៧-វស្សាទី៩ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងព្រៃបាលិលេយ្យកៈ

៨-វស្សាទី១០ ទី១១ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងដងព្រៃជិតស្រុកព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះសាលេយ្យកគ្រាម

៩-វស្សាទី១២ ទ្រង់គង់ចាំវស្សានៅក្រោមដើមស្ដៅ ដែលនទ្បេរុយក្សរក្សា

១០-វស្សាទី១៣ ទ្រង់គង់ចាំវស្សានៅភ្នំបាលិលេយ្យកបព៌ត

១១-វស្សាទី១៤ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តជេតពនមហាវិហារជិតក្រុងសាវត្ថី

១២-វស្សាទី១៥ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តនិគ្រោធារាម ជិតក្រុងកបិលពស្តុ ដើម្បីប្រោសពួកព្រះញាតិ

១៣-វស្សាទី១៦ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងស្រុកអាឡវី ដើម្បីប្រោសអាឡវកយក្ខ

១៤-វស្សាទី១៧ ទី១៨ ទី១៩ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវេឡុវនារាម

១៥-វស្សាទី២០ ដល់២៩ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តជេតពន មហាវិហា ជិតក្រុងសាវត្ថី

១៦-វស្សាទី៣០ ដល់ ៣៥ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តបុព្វារាម

១៧-វស្សាទី ៣៦ ដល់ ៤៤ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងវត្តជេតពន មហាវិហារ ជិតក្រុងសាវត្ថី

១៧-វស្សាទី៤៥ ទ្រង់គង់ចាំវស្សាក្នុងស្រុកវេឡុវគ្រាម ។

វីសតិកៈ ពួកធម៌ ២០

សក្កាយទិដ្ឋិ ២០

ពួករូប

១-រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ ឃើញរូបថាជាខ្លួន

២-រូបវន្តំ អត្តានំ សមនុស្សតិ ឃើញខ្លួនមានរូប

៣-អត្តនិ រូបំ សមនុបស្សតិ ឃើញរូបក្នុងខ្លួន

៤-រូបស្មឹ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនក្នុងរូប

ពួកវេទនា

៥-វេទនំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ ឃើញវេទនាថាជាខ្លួន

៦-វេទនាវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនមានវេទនា
៧-អត្តនិ វេទនំ សមនុបស្សតិ ឃើញវេទនាក្នុងខ្លួន
៨-វេទនាយ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនក្នុងវេទនា

ពួកសញ្ញា

៩-សញ្ញំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ ឃើញសញ្ញាថាជាខ្លួន
១០-សញ្ញាវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនមានសញ្ញា
១១-អត្តនិ សញ្ញំ សមនុបស្សតិ ឃើញសញ្ញាក្នុងខ្លួន
១២-សញ្ញាយ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនក្នុងសញ្ញា

ពួកសង្ខារ

១៣-សង្ខារេ អត្តតោ សមនុបស្សតិ ឃើញសង្ខារទាំងឡាយថាជាខ្លួន
១៤-សង្ខារវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនមានសង្ខារ
១៥-អត្តនិ សង្ខារេ សមនុបស្សតិ ឃើញសង្ខារទាំងឡាយក្នុងខ្លួន
១៦-សង្ខារេសុ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ

ធម្មសង្គហៈ

ពួកវិញ្ញាណ

១៧-វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ ឃើញវិញ្ញាណថាជាខ្លួន

១៨-វិញ្ញាណវន្តំ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនមានវិញ្ញាណ

១៩-អត្តនិ វិញ្ញាណំ សមនុបស្សតិ ឃើញវិញ្ញាណក្នុងខ្លួន

២០-វិញ្ញាណស្មឹ អត្តានំ សមនុបស្សតិ ឃើញខ្លួនក្នុងវិញ្ញាណ៕

ចប់ដោយសង្ខេប

ចាប់វាយពីថ្ងៃទី ២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១១ ចប់នៅថ្ងៃទី ៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១
តាមពិត, សៀវភៅចាស់មានស្រាប់ហើយ ប៉ុន្តែ ដើម្បីងាយស្រួលដល់ការប្រើប្រាសជាមួយនឹង ឧបករណ៍ទំនើបឈ្មោះ *អាយផែដ (Ipad)* ទើបបានជាវាយសាជាថ្មីនេះឡើង ។

ភិក្ខុបញ្ញាបទីបោ **ប៉ាត សុផល**
វត្តរតនរង្សីវិវៀរ
75 Thornton Street
Revere, MA 02151
USA
Tel: (781) 286-1942